

A FÁCÁN UTÓNEVELÉSÉNEK VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGON

Dr. Faragó Sándor és Kolics Linda

Magyar Fogoly Kutató Csoport, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Vadgazdálkodási Intézet
Hungarian Partridge Research Group, University of West-Hungary, Institute of Wildlife Management
H-9400 Sopron, Ady Endre u. 5., Hungary

KULCSSZAVAK: fácán, utónevelés, Magyarország

KEY WORDS: ring-necked pheasant, realising, Hungary

ABSTRACT

FARAGÓ. S & KOLICS, L.: INVESTIGATION ON REALISING OF RING-NECKED PHEASANT IN HUNGARY. By analysing the *place of origin* of the released pheasants we can see that most of the counties released chicks of *semi-intensive* or *intensive rearing*. Chicks of *semi-wild rearing* were used in a significantly less number of counties and in a smaller proportion. This can be explained with the fact that by using the extensive method, substantially less chicks are raised together than during the semi-intensive or intensive rearing.

The *period (time) of pheasant releasing* is significantly prolonged but in almost all counties chicks were released – in a considerably high proportion – also in June, July and August. There were releases in 5 counties directly prior to hunting.

By analysing the *age distribution* of the released pheasant chicks it is remarkable that most counties released five-eight-month-old chicks in the highest proportion in their territories.

The evaluation of the *number of the released pheasant* chicks gives us the result that most of the hunting areas released annually 1000 individuals. The use of storage pen (*volier*) occurred most frequently in the counties that released birds in August and October.

In most of the cases the area of sites of release did not exceed 100 hectares.

As the analysis of the *habitat types* of the release pen shows, the forest proportion was the highest without exception in all of the counties. The ratio of scrubby forest spot, which is so important for the pheasant, was, nevertheless, rather low. The ratio of arable land does not reach 25%, the ratio of feeding ground does not exceed 5%. 62-75% of the hunting areas created artificial water sources.

During *habitat improvement* the major emphasis was put on the creation of feeding ground in all of the counties. Lasting habitat development was accomplished with the methods of forestry in all of the counties, but its scale considerably varied (8-52%). The creation of shooting forest with pheasants occurred in 6-13%. In some counties the ratio of the creation of hiding places for the game exceeded 50% but there were counties where this ratio hardly reached 8%.

Predator control was accomplished by means of hunting, the use of eggs treated with F-1 selective chemical and scooping. There were game managers in three counties – Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok and Pest – who did not use any of these methods. During trapping small box traps, big box traps and hawk traps were used. There were areas in all of the counties where no predator control was accomplished with any of these types (e. g. the county of Jász-Nagykun-Szolnok – 52.5%).

Watering was done in all of the counties after the release of pheasants. In the county of Békés 100% of the areas did it, while it was the least practised in the county of Győr-Moson-Sopron (46%).

Dust swimming places were also created in all of the counties. This was practised the least frequently in the county of Bács-Kiskun but this can be explained with the fact that the sandy soil characteristic of the area provides a natural opportunity for dust swimming.

After the release, 31-92% of the counties used fodder identical to the type that the pheasant chicks received during mid-rearing. In the places of release pen mostly nutrients and grain crops were used, during mid-rearing this was often completed with fresh fodder.

By evaluating *hunting methods*, we can state that the stock was used only by drive with an average bag size (32%) drive with a high bag size (1%) and dogging (28%). Most of the game managers used several hunting methods (39%). During one hunting a minimum of 12 and a maximum of 947 birds were shot in one occasion.

The examination of the *frequency of shooting* shows us that a large part of game managers hunted his release pen area 5-10 times. The ratio of use was 21-50% in most of the counties. The hunts accompanied by many dogs were more effective; the dogs facilitated the work of trailing (tracking of wounded pheasants) and decreased the number of the unfound bag.

1. BEVEZETÉS

Magyarország fácánállománya az elmúlt évszázadban az állománynövekedés, majd az 1970-es évek közepétől az állománycsökkenés bélyegeit mutatta. A zárttéri tenyésztésnek mindenkor fontos szerepe volt az állománydinamika alakításában, bár csak 1985 óta tekinthetjük úgy, hogy a fácán teljesen tenyésztéstől függővé vált, ugyanis ettől az évtől kezdődően haladja meg az éves kibocsátások mennyisége a tavaszi törzsállomány nagyságát (FARAGÓ ÉS NÁHLIK, 1997).

A természetes („vad”) fácánállomány csökkenésének oka elsősorban a mezőgazdaság átalakulása volt. A nagyotlás gazdálkodás, a monokultúrák, valamint a kemikáliák nagymennyiségű alkalmazása leszűkítette a fácánállomány életterét, csökkentette a mezőgazdasági területek eltartóképességét. Ezzel egy időben megfigyelhető volt a sportvadászok számának növekedése, az egyre fokozódó élő- és lőttvad export igénye, valamint a vadászati turizmus fejlődése. Mindezen igények kielégítésre az erősen korlátos élőhelygazdálkodás mellett a mesterséges fácántenyésztés térnyerése jelentette az egyetlen megoldást.

A fácán mesterséges tenyésztése az 1960-as években indult meg, előbb extenzív formában. Az 1970-es évekre kiderült, hogy az extenzív tenyésztés nem tudja kielégíteni az egyre növekvő hazai és külföldi igényeket, ezért áttértek a félintenzív, majd az intenzív tenyésztésre. Az ekkor kifejlesztett technológiákat és továbbfejlesztett változataikat alkalmazzák napjainkban is.

Vizsgálataink célja az volt, hogy az ezredfordulón felmérjük és elemezzük a Magyarországon alkalmazott mesterséges fácántenyésztés talán legfontosabb szakaszát és annak területi jellemzőit. Az így nyert eredményekkel elő kívánjuk segíteni azt, hogy apróvad-vadászatunkban meghatározó szerepet játszó fácánal történetű gazdálkodásról reális képünk legyen, s jobbítására a leghatékonyabb változtatási javaslatokat meg tudjuk adni.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

A fácán utónevelésére vonatkozó első nagyobb lélegzetű utalást DIEZEL ÉS MIKA (1899) munkájában találunk (amelynek eredeti német kiadása 1868-ban született):

„A fácánállomány jó karban való tartásának alapföltételei az alkalmas terület, nyugalom, a kártékonyoknak szorgalmas irtása, a vadorzók gondos távoltartása, a tyúkok kímélése, a fészekre való szigorú felügyelet, megfelelő helyeken alkalmas hintók és a mezőn védő csenderesek készítése, továbbá a rossz helyen lévő tojások összegyűjtése és mesterséges kiköltése, végre időközönként a vérfelzárkózás.

A fácántenyésztés eredménye nagy részben azon terület természetes sajátosságaitól függ, melyen fácánokat tenyésztünk. Az éghajlati viszonyok befolyása annyival bír kevesebb befolyással, mert a fácán kinőtt állapotban a legnagyobb éghajlati különbségeket képes elviselni, ha a hely különben megfelelő. Habár tagadni nem is lehet, hogy fácánost igen különböző helyi viszonyok mellett lehet berendezni, azért ugyanazon kezelés és területnagyság mellett az eredmény nem azonos, minek okát csakis a kedvező vagy kevésbé kedvező helyi viszonyokban lehet keresni. Ez okból különösen új telepítés alkalmával különös gond fordítandó a hely megválasztására.

Ezen tekintetben legnagyobb fontossággal bír a fácánosnak szánt és az ezzel határos terület állabának mineműsége.”

Továbbá: „A cserjések sűrűségei azonkívül, hogy eledelt nyújtanak, még kitűnő védelmet is szolgáltatnak napközben a fácánoknak. A vágásokban és fiatalosokban bizonyos számú, legalább 6 m. magas és erős elágazású fának meghagyása okvetlen szükséges, hogy a fácánok ezekre éjjel felszállhassanak, mert különben oly helyekre húzódnak, hol ilyeneket találnak.... Ha a tél szigora ellen oltalmat nyújtó sűrűségek nem volnának, ilyeneket mesterséges úton kell ültetni; e tekintetben a fenyők igen jó szolgálatot tesznek.”

„A fácántenyésztésre szintén fontos, ha a területen vagy közvetlen közelében patak, általában friss víz van. Igaz ugyan, hogy ezen feltétel nagyon sok helyen hiányzik és fácán mégis van elég, de az tagadhatatlan, hogy ott, hol tiszta víz elég van, az állomány nagyobb szokott lenni.”

„Miután a fácántenyésztés egyik főfeltétele a **nyugalom**, az oly erdő, mely valamely város vagy község közvetlen közelében van, vagy nagyon járt utak vezetnek rajta keresztül, fácánosoknak nem alkalmas. Ezen körülménynek a hátrányai ugyanis nemcsak abban vannak, hogy a járókelők a fácánokat folyton nyugtalanítják, hanem a vadorzást nagyban elősegíti és a házi-ebek s macskák által okozott kár annál nagyobb, minél közelebb van a fácános a községhez. A fácánok ugyanis a folytonos járás-kelés következtében megszokják az embereket s ennek folytán mindenféle veszélynek vannak kitéve.”

„Ragadozó vadak lehetetlenné vagy legalább silánnyá teszik a fácántenyésztést, ez okból tehát mindaddig, míg a ragadozók száma a minimumra nem apasztott, fácánok telepítésére gondolni sem lehet. De a kártékony irtását azután is folytatni kell, ha már a fácános be van telepítve, mert az ilyen helyek különös vonzerővel barnak a különböző ragadozókra. Erre nézve legczélszerűbbek a tisztán tartott cserkészutakon felállított csapdák, a rókák szorgalmas ásása tavasszal, és a bagoly-kunyhó minél gyakoribb frekvenciájára.”

„A vadőröknek tehát mindig résen kell lenniök, hogy a rájuk bizott vadat megvédhessék.”

„Az etető, hintők készítése igen fontos, mert a szorgalmas etetéssel nemcsak jó erőben tartjuk a téli szükség idején fácánjainkat, hanem megakadályozzuk azt is, hogy a pagonyban szétszóródjanak; az etetőhöz szoktatott fácánok mindig az etető körül tartózkodnak”.

Az idézett szövegben a fácántenyésztés jelentése keveredik ugyan a vadon történő tenyésztés bizonyos kritériumaival, de a leírtak teljesülése – ez megemlítésre is került – új telepítéseknél, azaz kibocsátásoknál is elengedhetetlen. Több mint száz évvel ezelőtt (1868 illetve 1899) megfogalmazásra került a területek berendezése, az élőhely-szerkezet, a gallyazó

fák, a dúvad gyérités, a takarmányozás fontossága, a vadorzás elleni védelem igénye és a vadőr kiemelt felelőssége.

Ugyanezt hangsúlyozta annak idején REICHNER (1903), aki szerint hiába próbálnak eleget tenni a fokozatosan növekvő vadászati igényeknek a fácánneveléssel és kibocsátással, ha mindez meggondolatlanul, a megfelelő élőhely hiányában és szakmai hozzáértés nélkül teszik.

Átfogó cikksorozat olvasható 1915-1916-ban „*A kisvad tenyésztése*” címmel a VADÁSZ-LAPban is (NEDICI, 1915-1916). Részletesen olvasható a fácántenyésztésre alkalmas területekről, a tenyésztési módokról és a dúvadirtásról. Akkoriban a fácántenyésztést vadon tenyésztésre és a mesterséges tenyésztésre osztották. NEDICI (1915-1916) a legnagyobb hangsúlyt a megfelelő élőhely kiválasztására és annak fejlesztésére helyezi, igazolván, hogy ez a kérdés abban az extenzív technológiákkal jellemezhető időszakban is kiemelt jelentőségű volt.

SZEDERJEI ÉS STUDINKA (1957) a vadtelepítések, illetve kibocsátások előtt a terület „megtisztítását” javasolták a fácánokat pusztító vagy zavaró állatoktól. Ugyancsak felhívták a figyelmet az állapotbetegségek behurcolásának megelőzésére. Különös figyelmet fordítottak munkájukban a terület „berendezésére”, azaz az élőhely fejlesztésre, a védősűrűk, csenderesek telepítésére, amely egyúttal védelmet nyújthat a ragadozók, sőt az időjárás kedvezőtlen hatásai ellen is. Elengedhetetlenül fontos véleményük szerint a kibocsátás utáni és az őszi téli időszakban végzendő takarmányozás, etetés is. Fontosnak tartották a fácán helyhez kötését, amit a fent említettekén kívül a nyugalom biztosításával, illetve a kedvező vízellátással ajánlanak megoldani. Ahol sokat vadásznak – írják – ott egész télen tart az elvándorlás, mert a fácán érzékeny a vadászatra. Elég 4-5 vadászati alkalom arra, hogy az állomány nagy része otthagyja a területet. „*A fácánost csak egyszer-kétszer szabad vadászni, és a védősűrűket is csak egyszer-kétszer hajthatjuk meg.*” – írják.

NAGY (1971) első átfogó munkájában a kibocsátás során a legfontosabb feladatnak a kibocsátóhely megválasztását tekinti. Ehhez iránymutatásul a természetes fácánállomány tartózkodási helye szolgál. Szerinte legjobb az a terület, ahol kisebb erdőcsoportok, és mezőgazdaságilag művelt területek váltják egymást, és lehetőleg természetes víz is van a közelben. Vadföldek kialakítása elengedhetetlen, amire a legmegfelelőbb 40% cirok, 30% sűrű vetésű kukorica, 20% köles és 10% takarmánykáposzta. A kibocsátóhelyen 40 x 50 m-es alapterületű rész bekerítendő, amelynek 50%-a bokros aljnövényzetű szálerdő, 50%-ban mezőgazdasági kultúra, lehetőleg lucerna legyen. Megfelelő számú etető- és itatóedényről, por- (hamu) fűrdőről és mosott kavicsról is kell gondoskodni. A kihelyezett csibékre állandóan szükséges felügyelni, az elkóborolt állatokat terelő etetéssel vissza kell csalogatni, vagy kutyával vissza lehet hajtani. A madarak megtartására állandó jellegű védősűrűk kialakítását javasolja, amely a védelmet biztosítja elsősorban. A fácános vadászterdők kialakításának javaslata a korábbi XVIII-XIX. századi gyakorlat felelevenítését jelenti abban az értelemben, hogy a kibocsátott fácán megtartását, védelmét és a vadászat lebonyolítását egyaránt elősegíti.

Az 1970-es évek közepétől kezdődően jelentősen csökkenni kezdett Magyarország fácánállománya. Az okokra TÓTH (1983) elemzése foglalta össze. Ő a fácángazdálkodásban az alábbi problémákat tárta fel:

- a helytelen tenyésztési gyakorlat állategészségügyi szempontból veszélyezteti a szabadterületi állományt

- az élőhely romlást nem kellően ellensúlyozták szabadterületi gazdálkodással, e tevékenység elmaradt a fejlődésben, a vadászterületek fogadókészsége nem volt megfelelő
- a tömeges kibocsátás mellett másodrangúan kezelték a természetes törzsállományt
- a ragadozóállomány nagysága a táplálékforrás növekedése és a fokozott védelem miatt megnőtt
- kedvezőtlenül hatott a fácángazdálkodásra, hogy az apróvadás jellegű területeken növekedett a vaddisznó állomány
- a kis létszámú kibocsátások kedvezőtlen hasznosítási arányt eredményeztek, a kis sűrűségű populációk hozama alacsony volt és ezért terítéke is csökkent, ami a tyúkállomány kíméletét indokoltta tette.
- az intenzív, túltelített területeken a természetes szaporulat csökkent, ami a tyúk vadászátát indokolta.

A gazdálkodás jobbítására irányuló javaslatok 1983-ban az alábbiak voltak (TÓTH, 1983):

- minden vadászterületen üzemtervi feladatként, rövid lejáratú programok keretei között kell megvalósítani az élőhely-fejlesztést
- a fácángazdálkodás alapja a jövőben a vadontenyésző állomány legyen, ennek szükséges alárendelni a tenyésztési technológiákat, előtérbe helyezve az extenzív és fél intenzív módszereket
- felül kell vizsgálni, és évente értékelni kell a védett ragadozók státusát, szelektív gyérítési eljárásokat kell kidolgozni
- az indokolatlanul elszaporodott vaddisznóállományt üzemtervi szinten csökkenteni kell
- új gazdálkodási integrációs formák kialakítása szükséges
- a kutatás dolgozzon ki élőhely és gazdálkodási modelleket, fejlesszen ki a vadászterületek populációinak elemzésére, a hasznosítás mértékére és a technológiák kapcsolatára vonatkozó módszereket
- a kutatási eredményeket mielőbb alkalmazni kell a gyakorlatban.

Az elképzelések megvalósítására való törekvést jól tükrözi NAGY (1984) „*A fácán és vadászata*” c. könyve, amelyben nagy hangsúlyt helyez a környezeti feltételek tárgyalására, az élőhelygazdálkodásra, beleértve a kibocsátással-utóneveléssel kapcsolatok kérdések tárgyalását is.

KÖLÜS (1986) „Vadgondozás, élőhelygazdálkodás” ugyanilyen megfontolásokból – korábbi nagyvadközpontú munkájával (KÖLÜS, 1979) ellentétben – kellő jelentőségén kezeli az apróvad, különösen a fácán élőhely-gazdálkodásának, beleértve az utónevelés, kibocsátás igényeinek kérdéseit.

NAGY (1990) „*Apróvadtenyésztés*” c. tankönyvében ismételtén és kiterjedten foglalkozik a fácán utónevelésével és a fácános vadászerdők kialakításának elméletével és gyakorlatával.

A vadgazdák rendelkezésre állt tehát minden ismeretanyag, amiből a fácángazdálkodás általános és az utónevelés-kibocsátás speciális megszerezhetők volna. Az 1983-ban kitűzött célok megvalósításáról, a korábbi elemzés után pontosan 10 évvel később NAGY (1993) mégis csak az alábbi állapotértékelést tehetette:

- az élőhely degradációja gyorsabban ment végbe, mint a vadgazdálkodás biológiai és műszaki intézkedései
- megromlott, elhanyagolttá vált a vadászható dúvadfajok gyérítése. A vadászterületek 80%-án nem korlátozták a ragadozókat. Nőtt a kóbor kutyák és macskák száma.
- a nagyvadfajok térnyerése az apróvad számára hátrányos volt
- a vaddisznó állománya 20 év alatt a négyszeresére növekedett
- nőtt a zavaró és pusztító tényezők száma, mint pl. a juhászat, lúdtartás
- elburjázott az orrvadászat
- a vadgazdák elhanyagolták a természetes állomány védelmét
- helytelen és szakszerűtlen volt a hasznosítás; megengedhetetlen mértékben lőtték a tyúkot a kibocsátott és természetes állományrészekből egyaránt; mindenki tudta, hogy a fácánállomány csökkenése akkor következett be, amikor általánossá vált a tyúklövés.
- a fácánállományokban 40%, vad 60% telepített részarány lett volna szükséges, azaz a vad fácánállományt kellett volna dúsítani a kibocsátásokkal, kihasználva annak megkötő képességét, ezzel szemben 20% körüli volt a vad állományrész országos aránya a populációkban, ami elégtelen.
- helytelen volt a fácánvadászat gyakorlata, elsősorban módszere és száma.
- nem volt igazolható a genetikai leromlás teóriája és a fácánállomány csökkenése közti összefüggés

Összességében megállapítható volt, hogy *a fácánállomány hazai degradációja főként szakmai és emberi tényezőkre vezethető vissza*, következésképpen az eredménytelenségen csak új szemléletű fácángazdálkodással lehet úrrá lenni. NAGY (1993) javaslatai a gazdálkodás javítására az alábbiak voltak:

- az élőhelyek átalakulása a fácántenyésztés szempontjából előnyös lehet
- a mezőgazdasági természetből kivont területek új földhasznosítása során a vadgazdálkodás pozíciói, így a fácángazdálkodás helyzete is javulhat
- új szemléletű, az élőhelyekhez igazodó fácángazdálkodást kell kialakítani, amelyet az elsődleges művelőkhöz (mező- és erdőgazdálkodás) kell igazítani
- tüzentervi előírások tegyék lehetővé, hogy a fácángazdálkodásra alkalmas területek rendeltetésszerűen kerüljenek hasznosításra
- országos dúvadgyérítési programot kell kidolgozni, feltételeit megteremteni, és végrehajtását érvényesíteni
- törekedni kell a nagyvad visszaszorítására az erdőbe és létszámának csökkentésére, ezzel csökkenne a konkurencia és a vaddisznó fácánzsákmányolása
- növelni kell a természetes törzsállományt, ehhez a tenyésztést is igénybe kell venni
- kívánatos az évi terítékben a 40:60%-os vad : telepített fácán részarány (jelenleg 10:90%)
- a hasznosítás során meg kell tiltani a tyúkok lövését, ha a természetes fácán aránya alacsonyabb a kívántnál. Ha a törzsállomány és a telepített mennyiség aránya 50:50%, akkor ne lehessen tyúkot lőni, ha 33:66% az arány 15%, ha 25:75% az arány 45%-nyi tyúk hasznosítható.
- csökkenteni kell a vadászatok számát, ki kell jelölni a vadászterület 5%-át vadkamrának

- megfontolandó a vadász-szezon egy hónapos csökkentése (január)

A fácángazdálkodás korábbi programjaiban folyamatosan megfogalmazódott tehát a természetes állományok és az élőhelyek védelmének, fejlesztésének igénye, de az intenzív szemlélet általános térnyerése a mezőgazdálkodásban (amely nagyban befolyásolta az apróvad-gazdálkodást – lásd pl. legeltetés kontra istállózás) az élőhelyekkel és a vad populációkkal való gazdálkodás igényét „korszerűtlenné” tette. Ez utóbbi pedig azt eredményezte, hogy a gyakorlati vadgazdálkodóknál háttérbe szorult mindez, illetve gazdálkodásuk során nem a korábban megfogalmazott – előző oldalakon megismert – ismeretek, ismérvek szerint dolgoztak.

Újabbán KŐHALMY (1995) és FARAGÓ (1997) foglalkoztak az erdei és mezei élőhely-fejlesztéssel. Mindkét munkában jeles szerep jut a fácán élőhely-gazdálkodásnak, beleértve az utónevelés-kibocsátás feltételrendszerét is.

Ebbe a sorba illeszthető „Az apróvad-gazdálkodás stratégiai terve Magyarországon” c. munka (FARAGÓ, 1999), amelyben ugyancsak az élőhelygazdálkodás – beleértve a kibocsátások eredményességét segítő élőhelygazdálkodást is – került előtérbe.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A vizsgálatokat Magyarország 7 megyéjében végeztük el, azokban, amelyekben kiemelkedőnek mondható a fácántenyésztés és kibocsátás. Ezek a megyék az alábbiak voltak (betűrend szerint):

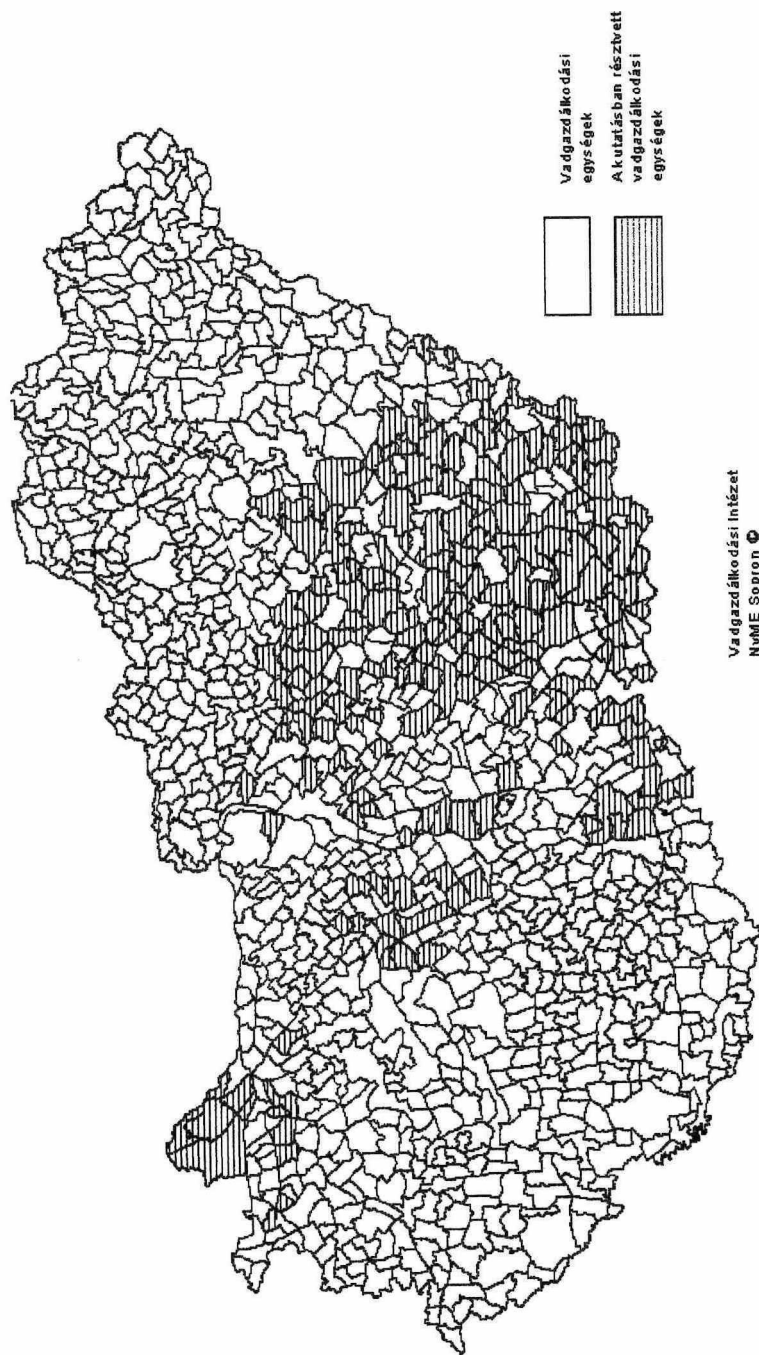
- Bács-Kiskun megye
- Békés megye
- Csongrád megye
- Fejér megye
- Győr-Moson-Sopron megye
- Jász-Nagykun-Szolnok megye
- Pest megye

A vizsgált vadásztársaságok elhelyezkedését az 1. térkép szemlélteti.

A vizsgálathoz a **kérdőíves** megoldást választottuk, amelyben az alábbi kérdésekre tértünk ki:

Az utónevelés témaköréből

- A kibocsátott állomány származási helye
- A kibocsátás időpontja
- A kibocsátott csibe kora

1. térkép: A kutatásban résztvevő vadászterületek elhelyezkedése Magyarországon

- A kibocsátott egyedszám
- Tároló volier alkalmazása
- A kibocsátóhely jellemzői (nagyság, növényzet, víz jelenléte)

Az élőhelyfejlesztés témakörében

- Kerültek-e kialakításra vadföldek?
- Történt-e tartós élőhelyfejlesztés erdészeti módszerekkel?
- Létesült-e apróvadas vadászerdő?
- Kerültek-e kialakításra vadbúvók a kibocsátóhely környékén?

A vadgondozás témakörében

- Történik-e itatás a kibocsátást követően?
- Kerültek-e kialakításra porfürdőző helyek?
- Kibocsátás után alkalmazott takarmány azonos-e a középnevelés során alkalmazott takarmánnyal?
- Amennyiben nem azonos milyen módon változott a takarmány?
- Meddig folyik a takarmányozás és a mennyisége milyen mértékben változik?
- Milyen gyógyszeres kezelést alkalmaztak a nevelőben és a kibocsátást követően?

A hasznosítás módja és mértéke témaköréből

- Vadászati mód
- A vadászatok száma
- Kutyák száma a vadászaton
- Hasznosítás mértéke

A beérkezett kérdőívek számítógépes feldolgozása MICROSOFT EXCEL program segítségével történt. Csak az egyértelmű válaszokat vettük figyelembe, a kétértelmű válaszadásnál ismételt rákérdezést alkalmaztunk.

Az adatsorokat előbb megyénként majd összesen értékeltük ki az alábbi 4 fő szempont szerint:

- A fácángazdálkodás paraméterei
- Élőhelygazdálkodás
- Vadgondozás
- Hasznosítás módja és mértéke

A feldolgozott megyei adatok alapján általános következtetéseket vontunk le a fácán utónevelés magyarországi gyakorlatáról.

4. EREDMÉNYEK

Ebben a fejezetben az egyes megyék adatfeldolgozás során nyert eredményeit mutatjuk be, külön alfejezetekben tárgyalva a fácángazdálkodási paramétereket, az élőhelygazdálkodást, a vadgondozást, továbbá a hasznosítás módját és mértékét.

4.1. Bács-Kiskun megye

Bács-Kiskun megyében 36, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.1.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok több, mint kétharmada (68%) intenzív fácántenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. A félintenzív tenyésztésből csupán 18% szerezte be az egyedeket, félvad tenyésztésből származó fácánt pedig egyik gazdálkodó sem bocsátott ki. Azoknak a társaságoknak az aránya, amelyek több, különböző nevelési módszert alkalmazó tenyésztelepekről vásárolták a fácáncsibéket, 14% volt.

A *félintenzív tenyésztési módszerek* közül a vadgazdálkodók több mint fele (56%) a fekvőkérményes, nevelőházas nevelési módszerrel nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. A Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel és etázsfütéses, nevelőházas eljárással nevelt madarak a beszerzett csibék 11-11%-át képviselték. Kétszer ekkora arányban (22%) fordultak elő az etázsfütéses, fóliasátras módszerrel nevelt csibék. (1. táblázat)

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfütéses eljárást alkalmazták.

Bács-Kiskun megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál júniustól novemberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben októberben (28%) illetve szeptemberben (18%) történt a kihelyezés. A júliusi és augusztusi kibocsátás már csak 13-13%-ot képviselt. A kibocsátások 10%-a nem adott hónaphoz, hanem eladott, illetve szervezett vadászat időpontjához kötődött, azaz a madarak kihelyezése a vadászat előtt történt (2. táblázat).

A kibocsátott csibék *kor szerinti megoszlása* (1. ábra) azt mutatta, hogy kibocsátások 5-25 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (33%) a 19-20 hetes, majd a 9-10 és 17-18 hetes (14-14%) csibék kihelyezése volt.

A kibocsátott *fácáncsibék mennyiségét* (2. ábra) elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (17%) az 1751-2000 pld-os nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas (14%) volt a 3000 pld feletti, illetve közvetlen az alatti (2751-3000 pld – 11%) kibocsátás is. A vadgazdálkodók 22%-a 500 pld-nál kevesebb madár kiengedésével is megelégedett.

Tároló voliért a 36 vadgazdálkodóból mindössze 7 alkalmazott, ami alig éri el a 20%-ot. Megfigyelhető, hogy azok a vadásztársaságok, amelyeknél a kibocsátás nyáron zajlott le, nem alkalmaztak tároló voliért. A szeptemberben és a novemberben kibocsátó társaságok 14-14%-ban alkalmaztak tárolót, ha 100%-nak az összes tároló voliért (7 eset) alkalmazó vadgazdálkodót vesszük. Legnagyobb arányban az októberi kibocsátást végző vadgazdálkodóknál észlelhetjük ezt a módszert (72%).

1. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye Bács-Kiskun megyében

Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	0
Félintenzív tenyésztésből	18
Intenzív tenyésztésből	68
Több nevelési módszert alkalmazva	14

Származási hely	%
Szabadterületről kotlóssal nevelve	0
Zárttérrel, kotlóssal nevelve	0
Fácántenyéskertből	0
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkéből	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	0
Félvad tenyésztésből összesen	0

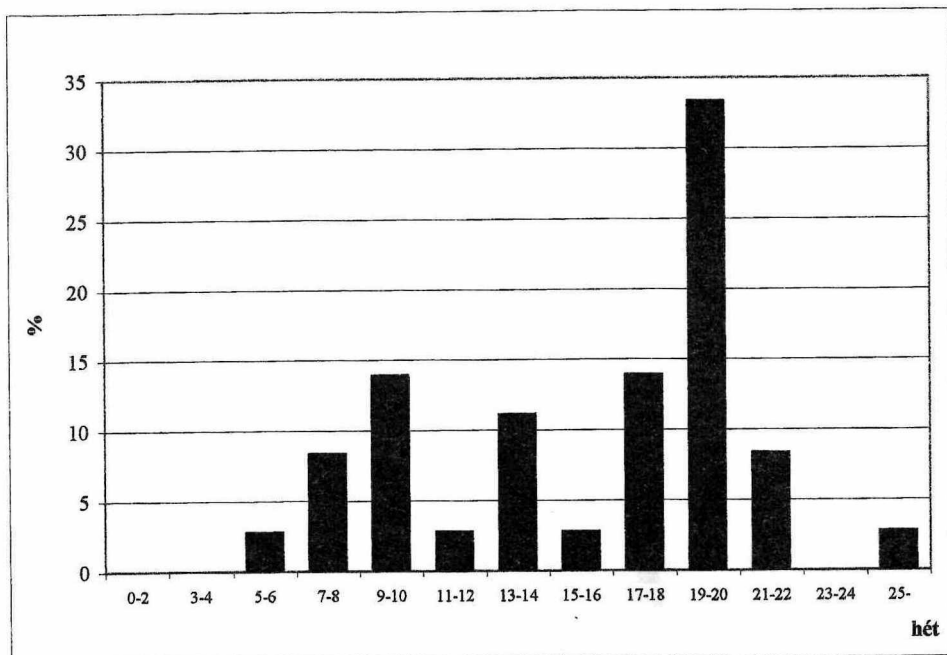
Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	11
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	56
Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	11
Etázsfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	22
Egyéb	0
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Zárt teremfűtéses nevelésből	100
Intenzív tenyésztésből	100

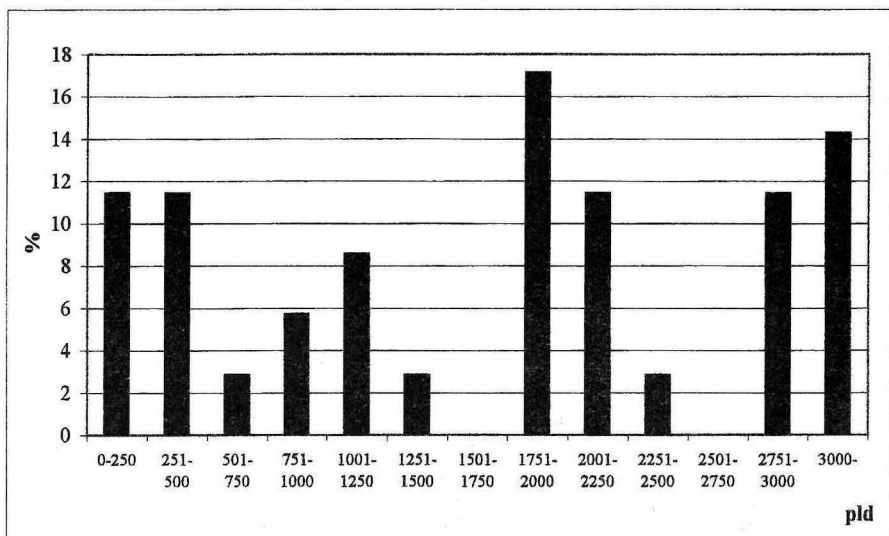
Származási hely	%
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	72
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	14
Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	14
Több nevelési módszert alkalmazva	100

2. táblázat: A kibocsátások időpontja Bács-Kiskun megyében

Hónap	%
Június	3
Július	13
Augusztus	13
Szeptember	18
Szeptember - Október	3
Október	28
Október - November	3
Október végétől	8
November	5
Vadászat előtt	10

1. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Bács-Kiskun megyében

2. ábra: A kibocsátott csibék száma Bács-Kiskun megyében

4.1.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területnagyságát* vizsgálva szembevetendő, hogy magas az aránya (27%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg a 100 hektárt. A kibocsátóhelyek területnagyságának növekedésével csökken a vadgazdálkodók aránya, egészen 700 hektárig (3%). E felett ismét több (12%) vadgazdálkodónak van kibocsátóhelye (3. ábra) A legkisebb kibocsátóhely területe 41 ha, a legnagyobb 1516 ha volt, mely 10-15 kisebb egységből épült fel.

A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodóként és megyei szinten is elemeztük (3. táblázat és 4. ábra). A kibocsátóhelyeken dominánsan szántókat találunk (43%), a vadgazdálkodók 53%-ánál a szántóterület-arány meghaladta a 40%-ot. Az erdő területaránya átlagosan 25% volt a kibocsátóhelyeken, de ezeknek csak 17%-a jellemezhető 40%-osnál magasabb erdőssültséggel. Jelentős még a rétek és legelők területaránya (12%) is.

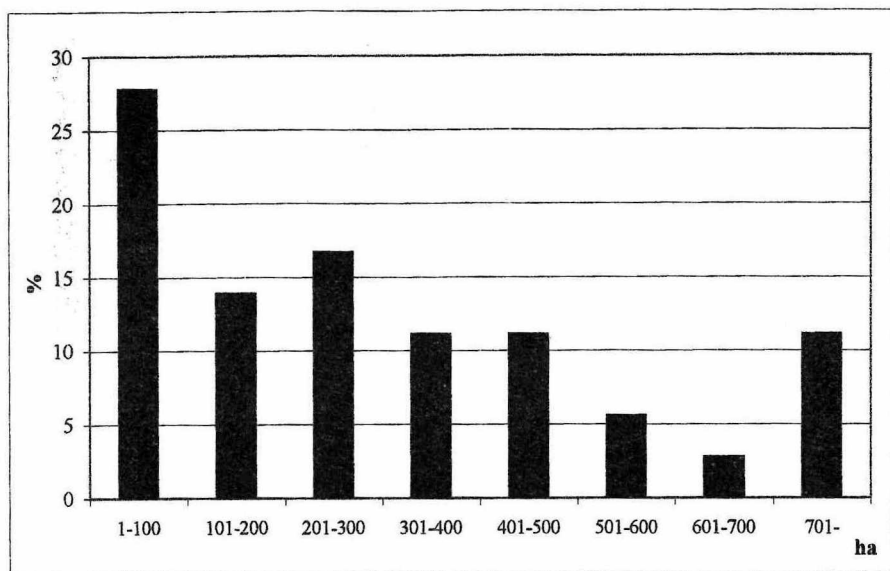
A 36 vadgazdálkodóból 20-nak (56%) a területén van *természetes víz*. Bár 2001-ben 24 társaság (67%) létesített vízelő helyet, ennek ellenére 14%-os azoknak a területeknek az aránya, ahol sem természetes víz, sem mesterséges vízelőhely nincs.

A vadászterületek több mint 37%-án létesítettek *mesterséges vízelőhelyet*, annak ellenére, hogy a kibocsátóhelyen már volt természetes vízelőfordulás is, és 30%-uk tette ezt úgy, hogy természetes víz egyáltalán nem állt rendelkezésre.

Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét az 5. ábra mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintettük, amely jelen esetben 36 vadászterület volt.

Vadföldeket a vadgazdálkodók 78%-a alakított ki, 36%-uk végzett tartós élőhelyfejlesztést erdészeti módszerekkel, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik

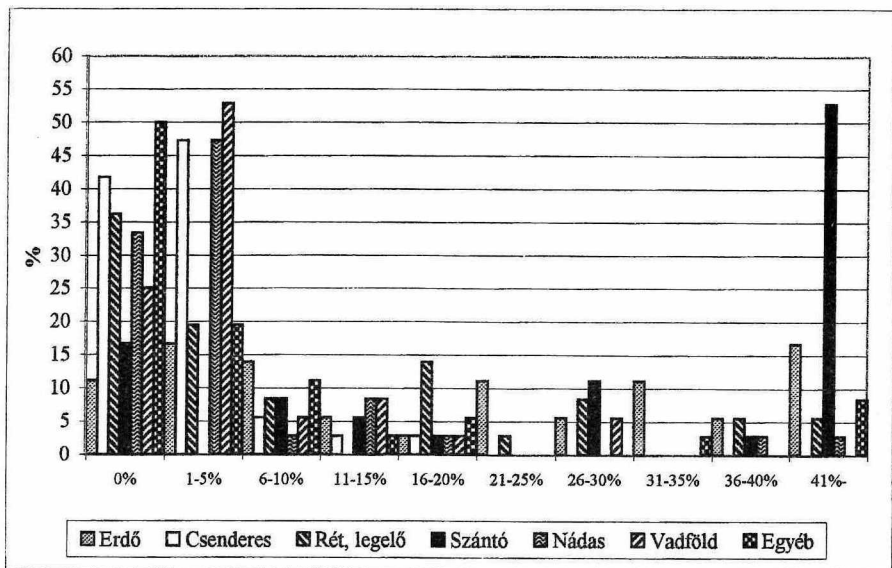
apróvadás vadászterdőt létesítettek (6%) és vadbúvókat (8%) alakítottak ki a kibocsátóhely környékén.

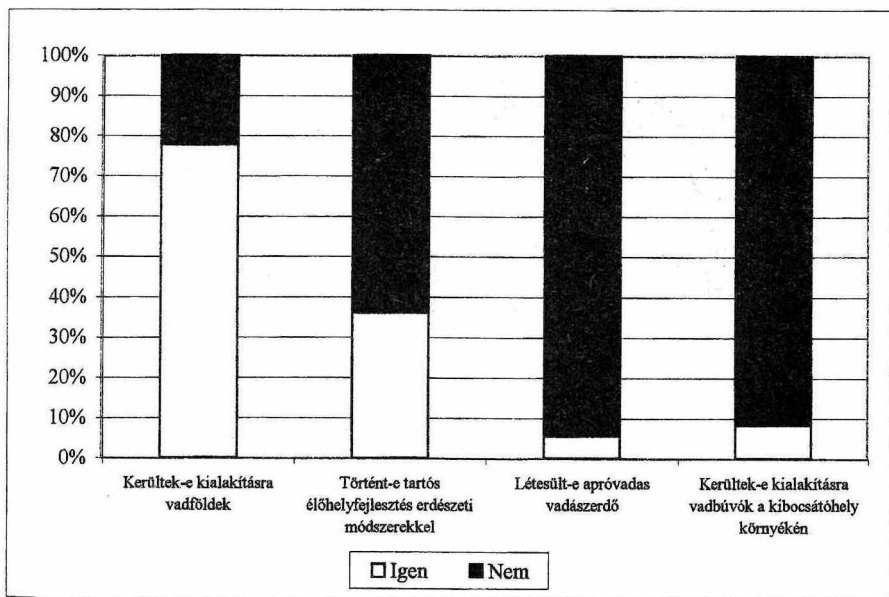
3. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Bács-Kiskun megyében

3. táblázat: A kibocsátó területek élőhelytípusainak megoszlása Bács-Kiskun megyében

Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	25	2	12	43	6	5	8
0	11	42	36	17	33	25	50
1-5%	17	47	19	0	47	53	19
6-10%	14	6	8	8	3	6	11
11-15%	6	3	0	6	8	8	3
16-20%	3	3	14	3	3	3	6
21-25%	11	0	3	0	0	0	0
26-30%	6	0	8	11	0	6	0
31-35%	11	0	0	0	0	0	3
36-40%	6	0	6	3	3	0	0
41%-	17	0	6	53	3	0	8

4. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Bács-Kiskun megyében

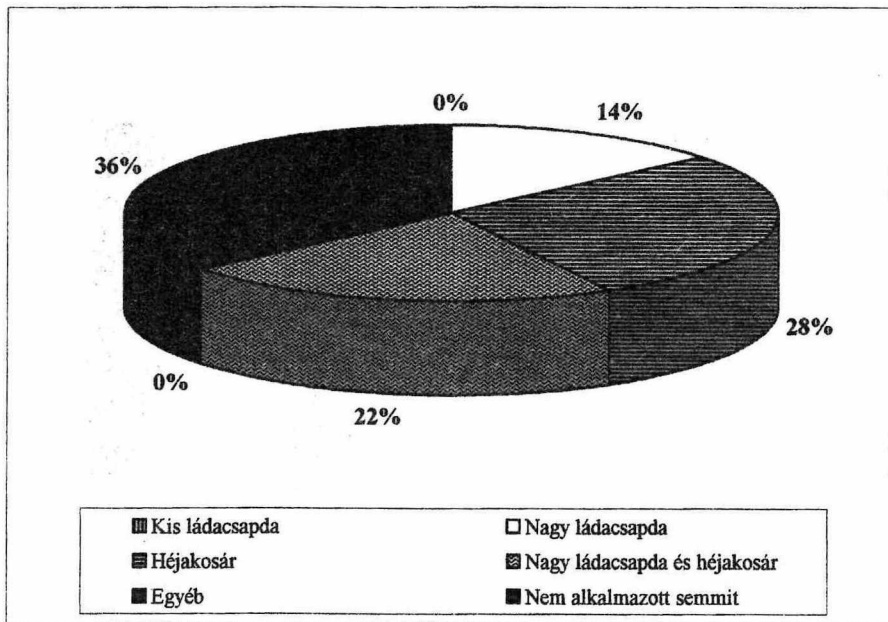
5. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken Bács-Kiskun megyében

Bács-Kiskun megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyérítéssel (44%), illetőleg fegyveres gyérítéssel és kotorékozással (50%) végezték, azonban jelentős azoknak a vadásztársaságoknak az aránya (6%), amelyek egyik módszerrel sem éltek (**4. táblázat**).

A kibocsátóhelyeken az érintett vadgazdálkodók 64%-a foglalkozott csapdázásos dúvadgyérítéssel, amiből nagy ládacsapdát (14%), héjakosarat (28%), nagy ládacsapdát és héjakosarat (22%) alkalmaztak. A kibocsátóhelyek 36%-án – ami meglehetősen magas arány – egyik típussal sem végeztek predátor gyérítést. (**6. ábra**)

4. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek

Vadászati mód	%
Lőfegyver	44
Kotorékozás	0
Lőfegyver és kotorékozás	50
F1 tojás	0
Nem alkalmaznak semmit	6

6. ábra: Bács-Kiskun megyében alkalmazott csapdázási módszerek

4.1.3. Vadgondozás

Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 69%-a folytatott a kibocsátást követően, ami aránylag magas érték. *Porfürdőző* helyek létesítésével mindössze 3%-uk foglalkozott. Ennek magyarázata lehet azonban az, hogy e vidéken a homokos talaj jelenléte miatt a mesterséges porfürdőzők kialakításától el lehet tekinteni, hiszen az természetesen is jelen van.

A *középnevelés során* a vadgazdálkodók 79%-a táppal, 17%-a táppal és szemes takarmánnyal, végül 4%-a táppal és hulladék takarmánnyal etette csibéit. A kibocsátást követően 11 vadgazdálkodó (31%) alkalmazott azonos típusú takarmányt, mint amelyet a fácáncsibék a középnevelés során kaptak.

A *kibocsátást követően* használt takarmány megoszlása a következő volt: szemes takarmány – 70%, szemes takarmány és ocsú – 20%, ocsú – 3%, táp és szemes takarmány – 3%, szemes takarmány és zöldtakarmány – 4%.

A *kibocsátás után alkalmazott takarmányozás időtartama* a vadgazdálkodók 67%-ánál folyamatos volt, 17%-uknál a szezon végéig, 3%-uknál őszi, 13%-uknál a tél végéig tartott.

Bács–Kiskun megyében a *fácánnevelőkben* az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: NEOTESOL, TILIAN
- Antiparazitikumok: COCCIDIONATITUM, MEBENDASOL, MEBENVET
- Vakcinák, immunstimulánsok: GUBOPHYL, LEVAC, PASTOPHYLIN, PHYLAVAC
- Takarmány kiegészítők: Ásványi anyagok: KAFOCIT, NUTRAFON
Vitaminok: PHYLASOL COMBI, VITASOL
- Nyugtatók, stresszoldók: JOLOVIT
- Fertőtlenítőszer: BROMOSEPT

A kibocsátást követően MEBENDASOLT vagy MEBENVETET használnak a légcsőfégesség megelőzésére, gyógyszeres tápot alkalmaznak egy vadásztársaságnál, ezen felül vitaminkészítményeket keverték a takarmányba és DOXIVIT antibiotikummal védekeznek.

4.1.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 83%-a közepes terítékű hajtóvadászat során hasznosította a kibocsátott fácánállományt. Nagyterítékű hajtóvadászatot egyik sem alkalmazott és csekély azoknak a száma is, amelyek csak bokrástak. A vadgazdálkodók 11%-a alkalmazta egyidejűleg a közepes terítékű hajtóvadászatot és a bokrástást. (5. táblázat). Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módonként ejtett átlagos terítéknagyságot a 6. táblázat mutatja.

A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok egyharmada (33%) nem vadászott 5 alkalomnál többször. Hasonló százalékban képviseltetik magukat azok, amelyek 6-10 alkalommal végezték el ezt. A 10 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező

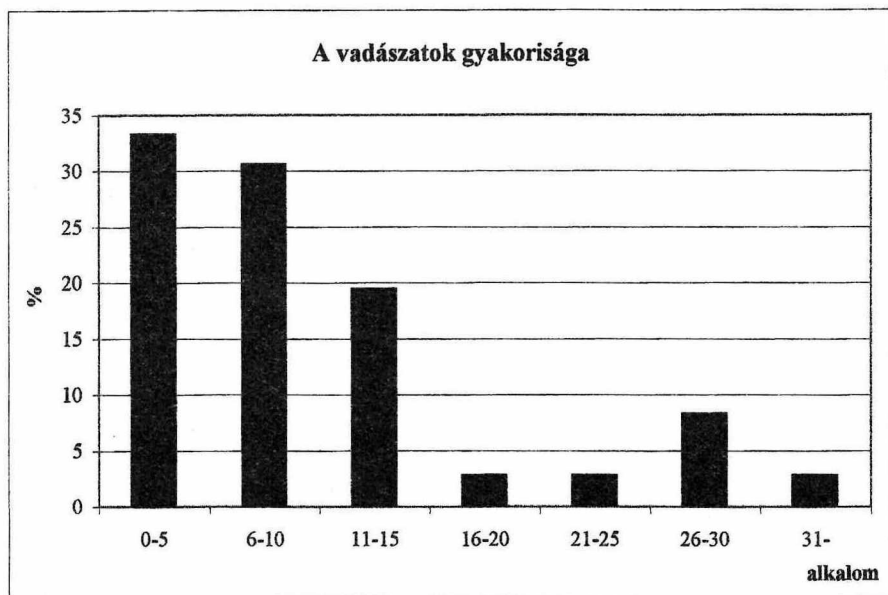
vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 31-nél többször (!) vadásztak (7. ábra)

5. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Bács-Kiskun megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	83
Nagyterítékű hajtóvadászat	0
Bokrászás	6
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrászás	11

6. táblázat: A teríték alakulása a vadászati módok függvényében Bács-Kiskun megyében

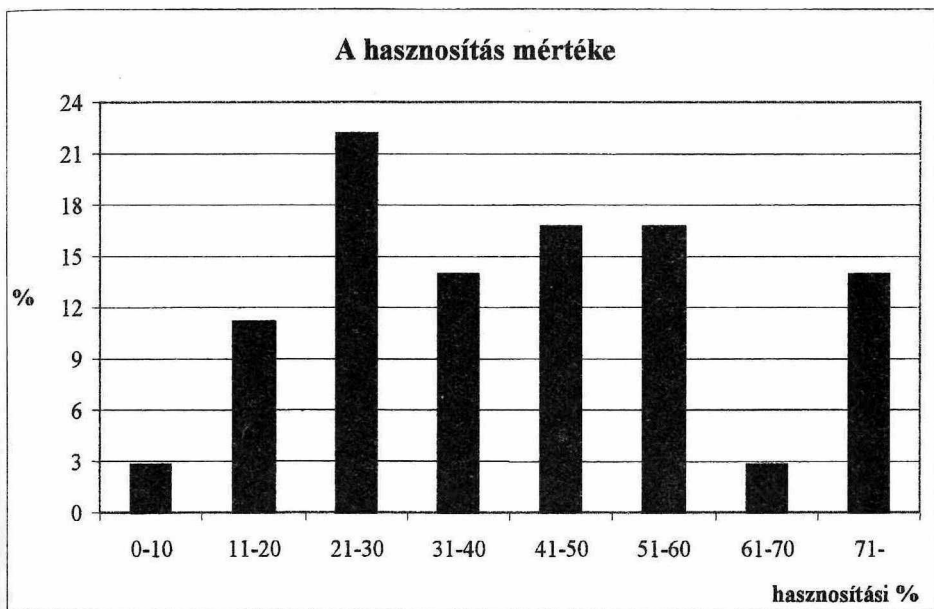
Vadászati módok	Átlag (pld)	Minimum (pld)	Maximum (pld)
Közepes terítékű hajtóvadászat	69	12	245
Nagyterítékű hajtóvadászat	0	0	0
Bokrászás	19	9	25

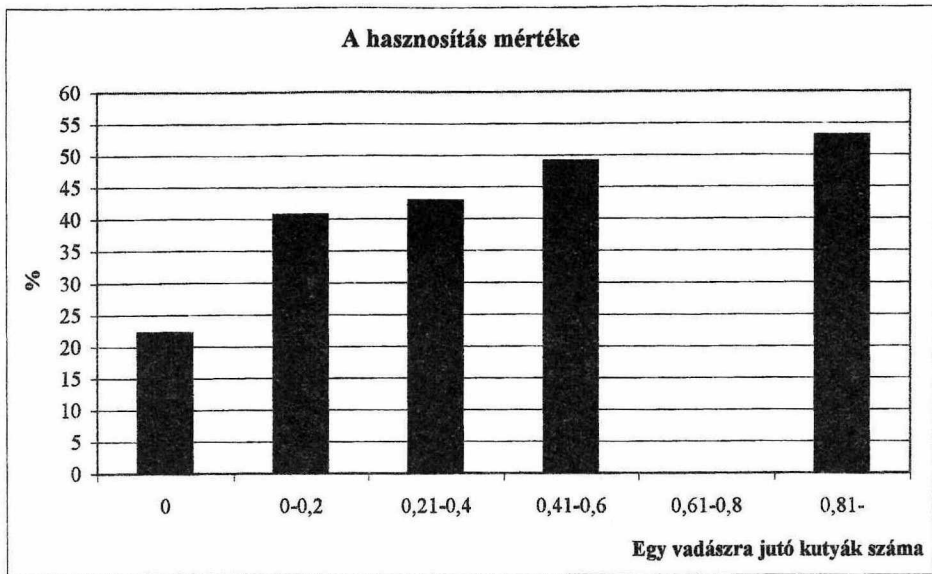
7. ábra: A vadászatok gyakorisága Bács-Kiskun megyében

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 80%-os, a legalacsonyabb 5%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Bács-Kiskun megyében **42,6%-os** volt az átlagos hasznosítás (**8. ábra**).

A vadászat során alkalmazott kutyák számának (kutya/vadász) és a hasznosítás mértékének (%) összefüggése tisztán mutatja, hogy sokkal hatékonyabbak voltak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkéréses munkáját és csökkentve az elvesztett zsákmány arányát. Ott, ahol egy vadászra 0,8 vagy annál több kutya jutott, ott a hasznosítás mértéke meghaladta az 50%-ot (**9. ábra**).

8. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Bács-Kiskun megyében

9. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Bács-Kiskun megyében

4.2. Békés megye

Békés megyében 50, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.2.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok több, mint kétharmada (70%) félintenzív fácántenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. Az intenzív tenyésztésből csupán 24% szerezte be az egyedeket, félvad tenyésztésből származó fácánt pedig a gazdálkodók 2%-a bocsátott ki. Azoknak a társaságoknak az aránya, amelyek több, különböző nevelési módszert alkalmazó tenyésztelőpekről vásárolták a fácán csibéket, 4% volt.

A *félintenzív tenyésztési módszerek* közül a vadgazdálkodók több mint kétharmada (68%) az etázsűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. Etázsűtéses, fóliásátrás nevelési módszerrel nevelt madarakat a gazdálkodók 16%-a, míg fekvőkéményes nevelőházas eljárással nevelt madarakat 11%-a szerezett be. Egyéb módszerrel nevelt csibéket a társaságok mindössze 5%-a bocsátott ki. (7. táblázat)

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfűtéses eljárást alkalmazták.

A *félvad tenyésztési módszerek* közül a gazdálkodók 50%-a a zártterrről származó kottlóssal nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során és szintén 50%-ot

7. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye Békés megyében

Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	2
Félintenzív tenyésztésből	70
Intenzív tenyésztésből	24
Több nevelési módszert alkalmazva	4

Származási hely	%
Szabadterületről kottlóssal nevelve	0
Zárttérrel, kottlóssal nevelve	50
Fácántenyészkertről	0
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkéből	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	50
Félvad tenyésztésből	100

Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	0
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	11
Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	68
Etázsfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	16
Egyéb	5
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Zárt teremfűtéses nevelésből	100
Intenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Fácántenyészkertről - Fekvőkéményes, nevelőházas módszer - Zárt teremfűtéses módszer	50
Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	50
Több nevelési módszert alkalmazva	100

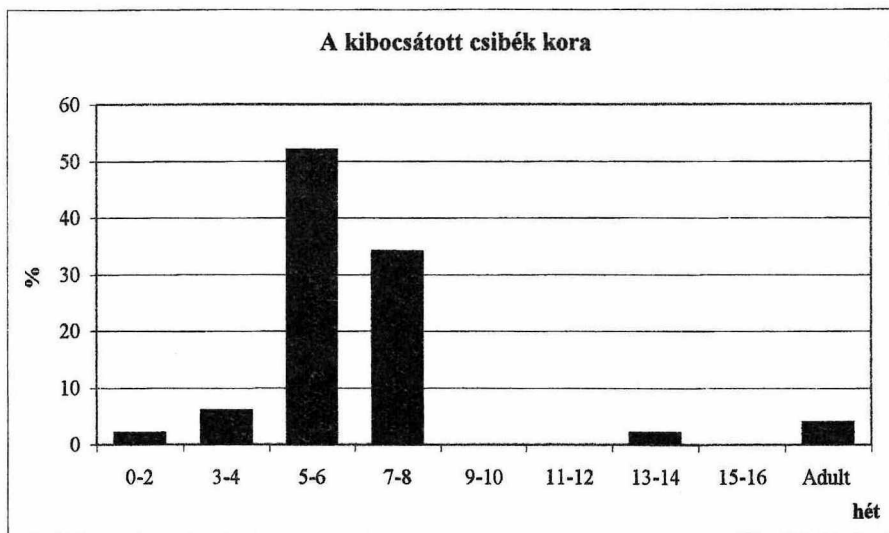
képviselnek azok, akik átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából származó egyedeket vásároltak.

Békés megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál júniustól szeptemberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben júliusban (48%), illetve júniusban (24%) történt a kihelyezés. Az augusztusi kibocsátás már csak 12%-ot képviselt. (8. táblázat).

8. táblázat: A kibocsátások időpontja Békés megyében

Hónap	%
Tavaszi	4
Június	24
Június-Augusztus	2
Július	48
Július-Augusztus	2
Augusztus	12
Szeptember	8

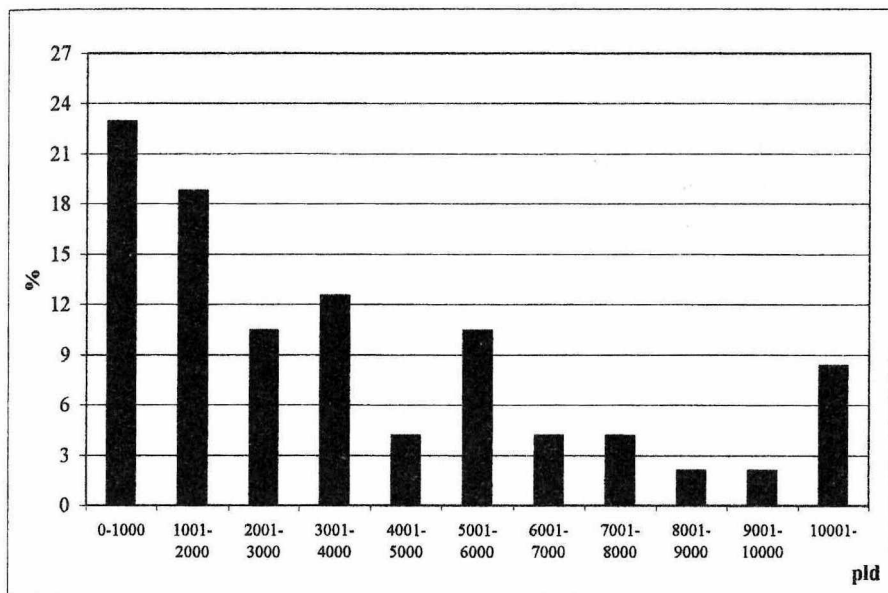
A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása (10. ábra) azt mutatta, hogy kibocsátások 2-14 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (52%) az 5-6 hetes, majd a 7-8 hetes (34%) csibék kihelyezése volt. A gazdálkodók 4%-a adult madarakat bocsátott ki.

10. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Békés megyében

A kibocsátott *fácáncsibék mennyiségét* (11. ábra) elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (23%) az 1-1000 pld-os nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas (19%) volt a 1001-2000 pld-os, illetve a 3001-4000 pld-os (13%) kibocsátás is.

Tároló voliért az 50 vadgazdálkodóból mindössze 13 alkalmazott, ami alig éri el a 26%-ot. Érdekes módon, ahol a kibocsátás júliusban zajlott le, ott alkalmaztak leginkább tárolót (69%), ha 100%-nak az összes tároló voliért (13 eset) alkalmazó vadgazdálkodót vesszük. 23%-ban alkalmaztak tárolót a júniusban, és 8%-ban a szeptemberben kibocsátást végző gazdálkodók.

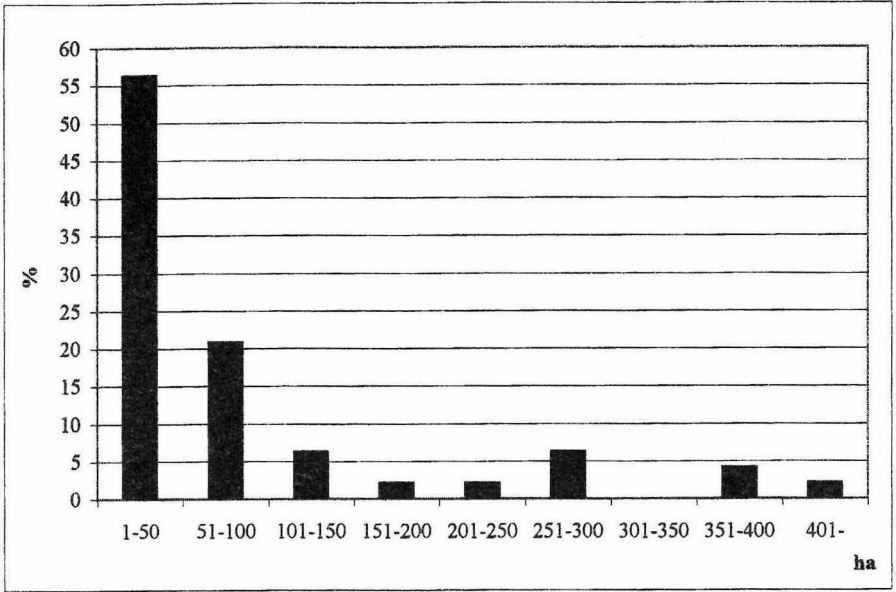

11. ábra: A kibocsátott csibék példányszáma Békés megyében

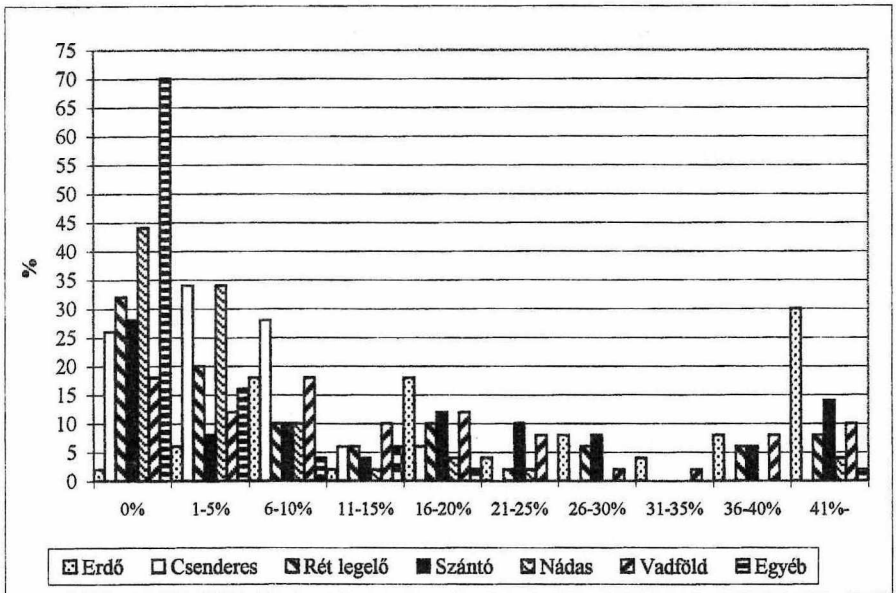
4.2.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területmagságát* vizsgálva szembevetendő, hogy magas az aránya (53%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg az 50 hektárt. A kibocsátóhelyek területmagságának növekedésével csökken a vadgazdálkodók aránya, egészen 250 hektárig (2%). E felett ismét több (7%) vadgazdálkodónak van kibocsátóhelye. (12. ábra) A legkisebb kibocsátóhely területe 2 ha, a legnagyobb 490 ha volt.

A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodónként és megyei szinten is elemeztük (9. táblázat és 13. ábra). A kibocsátóhelyeken dominánsan erdőt találunk (34%), a vadgazdálkodók 30%-ánál az erdőterület-arány meghaladta a 40%-ot. Az szántó területaránya

12. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Békés megyében

13. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Békés megyében

átlagosan 20% volt a kibocsátóhelyeken, de ezeknek csak 14%-a jellemezhető 40%-osnál magasabb szántóterület-aránnyal. Jelentős még a vadföldek területaránya (18%) is.

Az 50 vadgazdálkodóból 39-nek (78%) a területén van *természetes víz*. Bár 2001-ben 30 társaság (60%) létesített vizelő helyet, ennek ellenére 2%-os azoknak a területeknek az aránya, ahol sem természetes víz, sem mesterséges vizelőhely nincs.

A vadászterületek több mint 40%-án létesítettek *mesterséges vizelőhelyet*, annak ellenére, hogy a kibocsátóhelyen már volt természetes vizelőfordulás is, és 20%-uk tette ezt úgy, hogy természetes víz egyáltalán nem állt rendelkezésre.

9. táblázat: A kibocsátó területek élőhelytípusainak megoszlása

Békés megyében

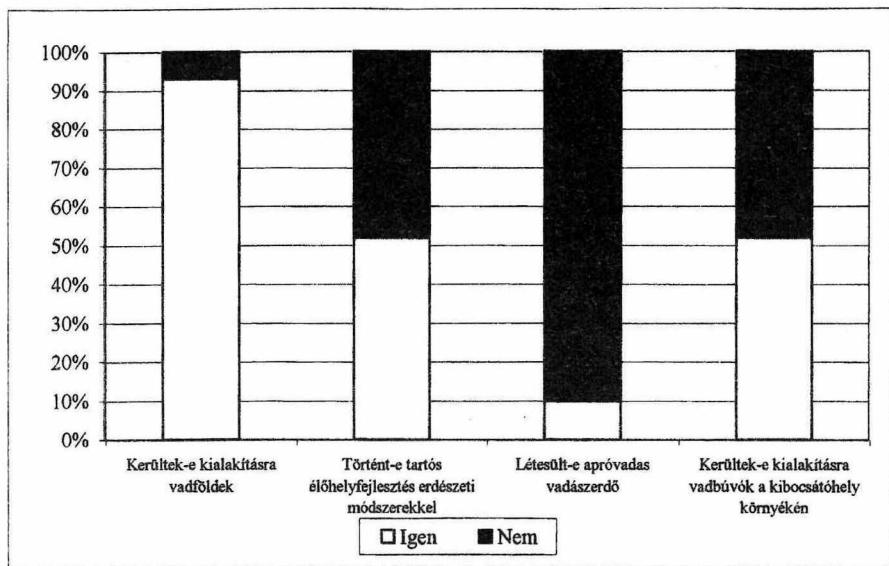
Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	34	6	13	20	5	18	4
0	2	26	32	28	44	18	70
1-5%	6	34	20	8	34	12	16
6-10%	18	28	10	10	10	18	4
11-15%	2	6	6	4	2	10	6
16-20%	18	6	10	12	4	12	2
21-25%	4	0	2	10	2	8	0
26-30%	8	0	6	8	0	2	0
31-35%	4	0	0	0	0	2	0
36-40%	8	0	6	6	0	8	0
41%-	30	0	8	14	4	10	2

Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét az **14. ábra** mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintettük, amely jelen esetben 50 vadászterület volt.

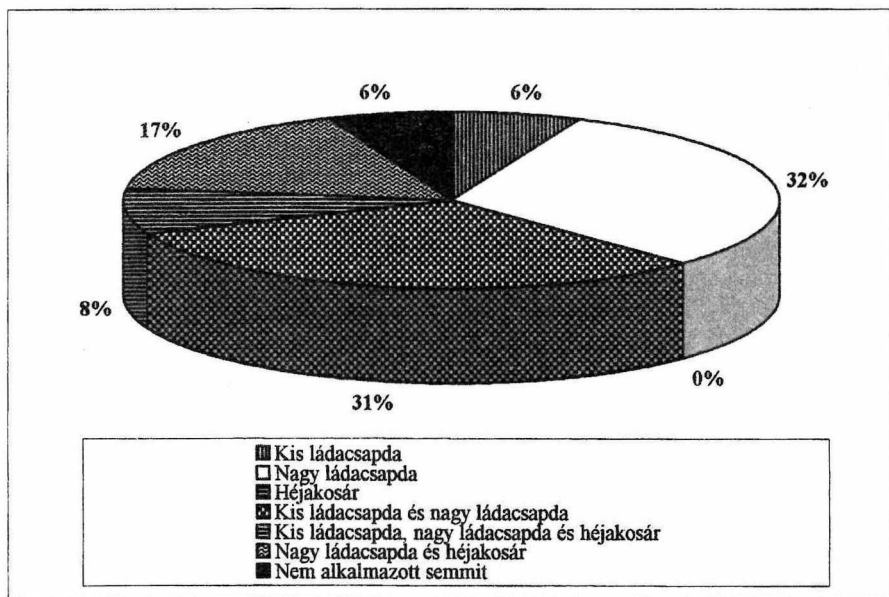
Vadföldeket a vadgazdálkodók 93%-a alakított ki, 52%-uk végzett tartós élőhelyfejlesztést erdészeti módszerekkel, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik apróvadás vadászterületet létesítettek (10%) és vadbúvókat (8%) alakítottak ki a kibocsátóhely környékén.

Békés megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyérítéssel (52%), illetőleg fegyveres gyérítéssel és kotorékozással (29%) végezték, és jelentős azoknak a vadászterületeknek az aránya is (8-8%), amelyek a fegyveres gyérítés mellett, illetve a fegyveres gyérítés és kotorékozás mellett F1 szelektív szerrel preparált tojást is alkalmazott. (**10. táblázat**)

A kibocsátóhelyeken az érintett vadgazdálkodók 94%-a foglalkozott csapdázással dúvadgyérítéssel, amiből nagy ládacsapdát (32%), kis ládacsapdát (6%), kis és nagy ládacsapdát (31%), valamint nagy ládacsapdát és héjakosarat (17%) alkalmaztak. A kibocsátóhelyek 6%-án egyik típusal sem végeztek predátor gyérítést. (**15. ábra**)

14. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken Békés megyében

15. ábra: Békés megyében alkalmazott csapdázási módszerek

10. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek

Vadászati mód	%
Lőfegyver	52
Kotorékozás	2
Lőfegyver és kotorékozás	29
F1 tojás	0
Lőfegyver és F1 tojás	8
Lőfegyver, kotorékozás és F1 tojás	8

4.2.3. Vadgondozás

Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 100%-a folytatott a kibocsátást követően. *Porfírdőző* helyek létesítésével 85%-uk foglalkozott

A *középnévelés során* a vadgazdálkodók 78%-a táppal, 19%-a táppal és szemes takarmánnyal, végül 4%-a táppal és hulladék takarmánnyal etette csibéit.

A *kibocsátást követően* használt takarmány megoszlása a következő volt: nevelőtáp és szemes takarmány – 84%, szemes takarmány – 11%, táp és ocsú – 3%, keverttáp és szemes takarmány – 3%.

A *kibocsátás után alkalmazott takarmányozás időtartama* a vadgazdálkodók 82%-ánál tavaszig, 13%-ánál tavaszig tartott, 5% esetén folyamatos volt.

Békés megyében a *fácánnevelőkben* az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: ENROFLOXACINA
- Antiparazitikumok: COCCIDIONTATITUM, MEBENDASOL
- Takarmány kiegészítők: Vitaminok
- Nyugtatók, stresszoldók: JOLOVIT, GALLISTITOL, GALLOXAZIN

A kibocsátást követően MEBENDASOLT vagy MEBENVETet használnak a legcsőférgesség megelőzésére, baromfipestis ellen NEOTESEOLLAL és CONSUMIXEL védekeztek. A takarmányt vitaminkészítményekkel dúsították.

4.2.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 42%-a bokrázás során hasznosította a kibocsátott fácánállományt. A vadgazdálkodók 29%-a alkalmazta egyidejűleg a közepes terítékű hajtóvadászatot és a bokrázást. 13%-uk közepes terítékű hajtóvadászatot hasznosította állományát. Nagyterítékű hajtóvadászatot egyik sem alkalmazott és csekély azoknak a száma is, amelyek egyidejűleg közepes- és nagyterítékű hajtóvadászatot is tartottak. (11. táblázat). Az alkalmanként elejtett fácánok minimum 5

maximum értékeit valamint a vadászati módokként ejtett átlagos terítéknagyságot a 12. táblázat mutatja.

11. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Békés megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	13
Nagyterítékű hajtóvadászat	0
Bokrárszás	42
Közepes terítékű és nagyterítékű hajtóvadászat	6
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrárszás	29
Közepes terítékű hajtóvadászat, nagyterítékű hajtóvadászat és bokrárszás	10

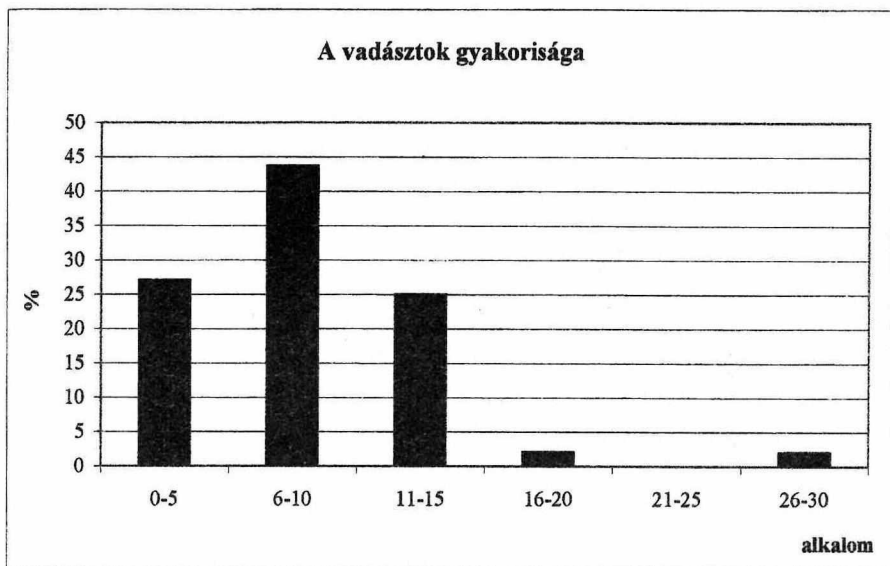
12. táblázat: A teríték alakulása a vadászati módok függvényében Békés megyében

Vadászati módok	Átlag (pld)	Minimum (pld)	Maximum (pld)
Közepes terítékű hajtóvadászat	203	25	450
Nagyterítékű hajtóvadászat	667	400	1000
Bokrárszás	54	1	130

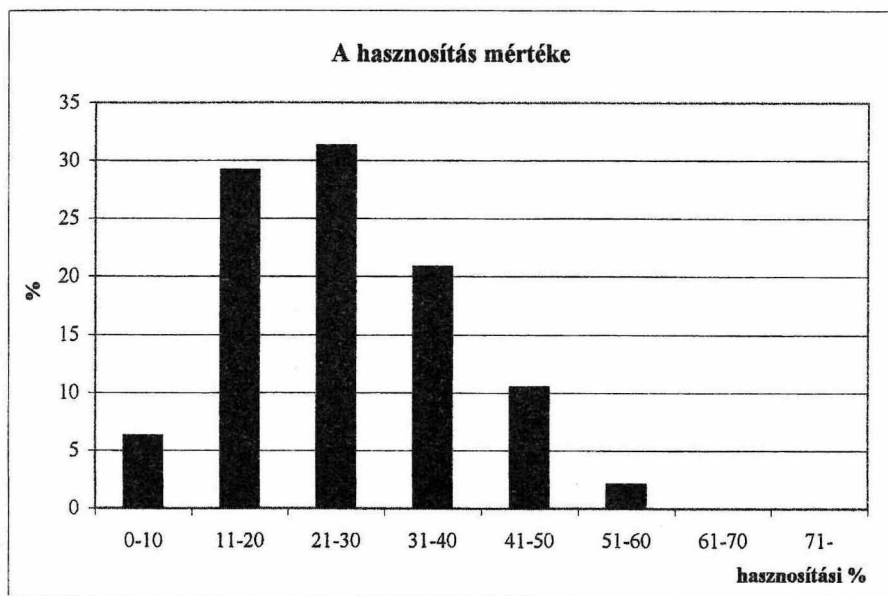
A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok majdnem fele (44%) 6-10 alkalommal vadászott. 25-27 százalékban képviseltetik magukat azok, amelyek 1-5, illetve 11-15 alkalommal végezték el ezt. A 16 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 26-nál többször (!) vadásztak (16. ábra)

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 56%-os, a legalacsonyabb 6%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Békés megyében 27,1%-os volt az átlagos hasznosítás (17. ábra).

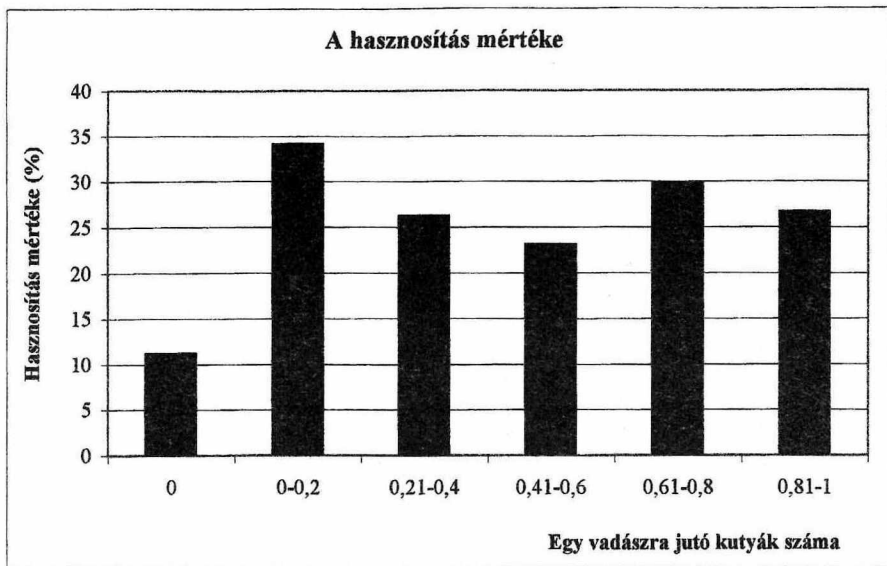
A vadászat során alkalmazott kutyák száma (kutya/vadász) és a hasznosítás mértéke (%) nem mutat szignifikáns összefüggést. (18. ábra).

16. ábra: A vadászatok gyakorisága Békés megyében

17. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Békés megyében

18. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Békés megyében

4.3. Csongrád megye

Csongrád megyében 32, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.3.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok több, mint fele (64%) intenzív fácántenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. A félvad tenyésztésből csupán 13% szerezte be az egyedeket, félintenzív tenyésztésből származó fácánt pedig 20% bocsátott ki. Azoknak a társaságoknak az aránya, amelyek több, különböző nevelési módszert alkalmazó tenyésztelepekről vásárolták a fácáncsibéket, mindössze 3% volt.

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfűtéses eljárást alkalmazták.

A *félvad tenyésztési eljárások* közül 20%-os a zártérről származó, kotlóssal nevelt csibék aránya. 10-10% a szabaderületről származó csibe, melyet kotlóssal neveltek; és az átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából származó egyedek aránya. Egyik vadásztársaság sem vásárolt olyan csibéket, melyek letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkekből, illetve fácántenyészkertből származott volna.

A félintenzív tenyésztési módszerek közül a vadgazdálkodók fele (50%) az etázsfütéses, nevelőházas nevelési módszerrel nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. 17-17%-ot képvisel a Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszer; a fekvőkéményes nevelőházas eljárás; és egyéb módszerek. Etázsfütéses, fóliasártas nevelési eljárással nevelt csibéket egyik társaság sem vásárolt. (13. táblázat)

13. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye Csongrád megyében

Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	13
Félintenzív tenyésztésből	20
Intenzív tenyésztésből	64
Több nevelési módszert alkalmazva	3

Származási hely	%
Szabadterületről kotlóssal nevelve	10
Zárttérrel, kotlóssal nevelve	20
Fácántenyészkertből	60
Letojatott törzsanyag fácánokerti sarjűfészkéből	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	10
Félvad tenyésztésből	100

Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	17
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	17
Etázsfütéses, nevelőházas nevelési módszerrel	50
Etázsfütéses, fóliasártas nevelési módszerrel	0
Egyéb	17
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Zárt teremfütéses nevelésből	100
Intenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából - Egyéb módszer	100
Több nevelési módszert alkalmazva	100

Csongrád megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál márciustól októberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben júliusban (34%) illetve augusztusban (25%) történt a kihelyezés. A júniusi kibocsátás már csak 16%-ot, az októberi 9%-ot képviselt. A kibocsátások 3%-a nem adott hónaphoz, hanem eladott, illetve szervezett vadászat időpontjához kötődött, azaz a madarak kihelyezése a vadászat előtt történt (14. táblázat).

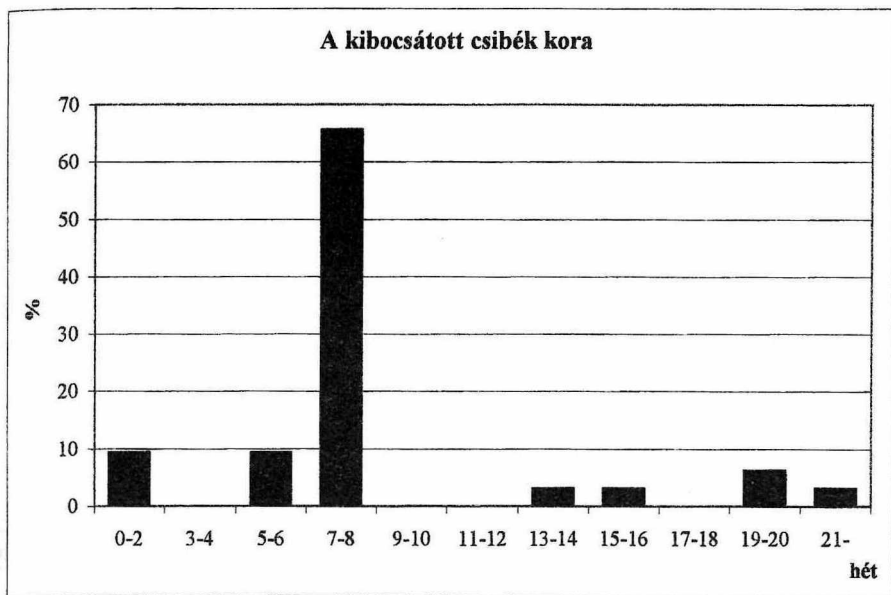
A kibocsátott csibék *kor szerinti megoszlása* (19. ábra) azt mutatta, hogy kibocsátások 2-25 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (66%) a 7-8 hetes, majd az 1-2 és 5-6 hetes (9-9%) csibék kihelyezése volt.

A kibocsátott *fácáncsibék mennyiségét* (20. ábra) elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (32%) az 1001-2000 pld-os nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas volt a 2001-3000 pld-os (25%), az 1-1000 pld-os (22%) és a 3001-4000 pld-os (18%) kibocsátás is. A vadgazdálkodók 3%-a 5000 példány felett bocsátott ki csibéket.

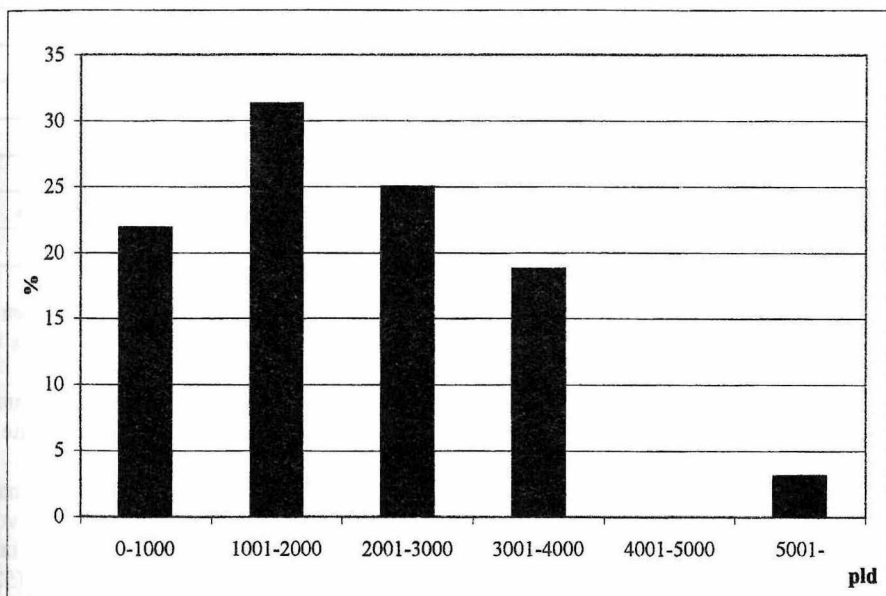
Tároló voliert a 32 vadgazdálkodóból mindössze 11 alkalmazott, ami alig éri el a 37%-ot. A júliusban és augusztusban kibocsátó társaságok 27-27%-ban alkalmaztak tárolót, ha 100%-nak az összes tároló voliert (11 eset) alkalmazó vadgazdálkodót vesszük. Ezen kívül az októberben (17%) kibocsátást végző vadgazdálkodóknál észlelhettük ezt a módszert jelentősebb mértékben.

14. táblázat: A kibocsátások időpontja Csongrád megyében

Hónap	%
Március - Július	3
Június	16
Június - Július	3
Július	34
Augusztus	25
Szeptember	3
Szeptember - Október	3
Október	9
Vadászat előtt	3

19. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Csongrád megyében

20. ábra: A kibocsátott csibék példányszáma Csongrád megyében

4.3.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területnagyságát* vizsgálva szembevetendő, hogy magas az aránya (60%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg a 20 hektárt. A kibocsátóhelyek területnagyságának növekedésével csökken a vadgazdálkodók aránya, egészen 80 hektárig (8%). 100 ha felett ismét több (16%) vadgazdálkodónak van kibocsátóhelye (21. ábra). A legkisebb kibocsátóhely területe 1 ha, a legnagyobb 350 ha volt.

A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodóként és megyei szinten is elemeztük (15. táblázat és 22. ábra). A kibocsátóhelyeken dominánsan erdőt találunk (36%), a vadgazdálkodók 31%-ánál az erdőterület-arány meghaladta a 40%-ot. Az szántók és a vadföldek területaránya átlagosan 15-15% volt a kibocsátóhelyeken. A szántóknak mindössze 3%-a, a vadföldeknek 7%-a jellemezhető 40%-osnál magasabb területarányal. Jelentős még a rétek és legelők területaránya (14%) is.

15. táblázat: A kibocsátási területek élőhelytípusainak megoszlása

Csongrád megyében

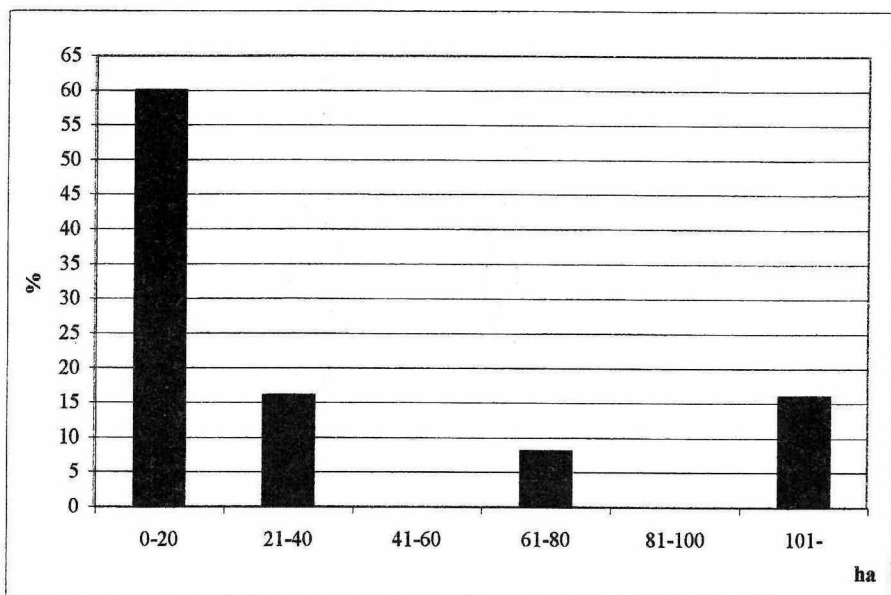
Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	36	8	14	15	8	15	4
0	7	50	32	28	45	14	76
1-5%	14	14	11	10	14	10	3
6-10%	3	11	21	10	17	31	10
11-15%	0	4	7	7	7	10	0
16-20%	0	11	11	17	10	14	7
21-25%	7	4	0	10	3	0	0
26-30%	24	0	7	7	0	14	3
31-35%	0	4	0	0	0	0	0
36-40%	7	4	4	7	3	0	0
41%-	31	0	7	3	0	7	0

A 32 vadgazdálkodóból 23-nak (72%) a területén van *természetes víz*. 2001-ben 23 társaság (72%) létesített vizelő helyet, így nem volt olyan terület, ahol sem természetes víz, sem mesterséges vizelőhely nem állt rendelkezésre.

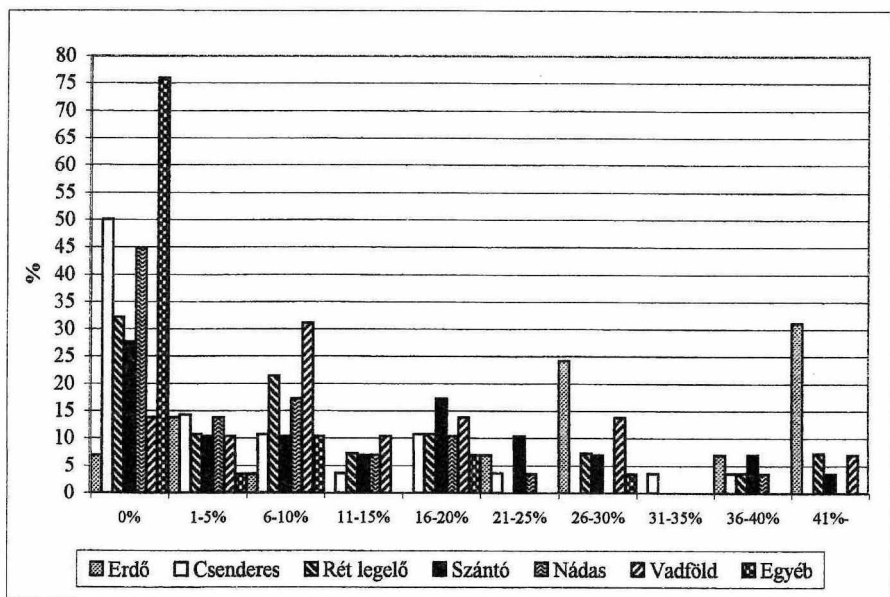
A vadászterületek több mint 43%-án létesítettek *mesterséges vizelőhelyet*, annak ellenére, hogy a kibocsátóhelyen már volt természetes vizelőfordulás is, és 28%-uk tette ezt úgy, hogy természetes víz egyáltalán nem állt rendelkezésre.

Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét a 23. ábra mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintettük, amely jelen esetben 32 vadászterület volt.

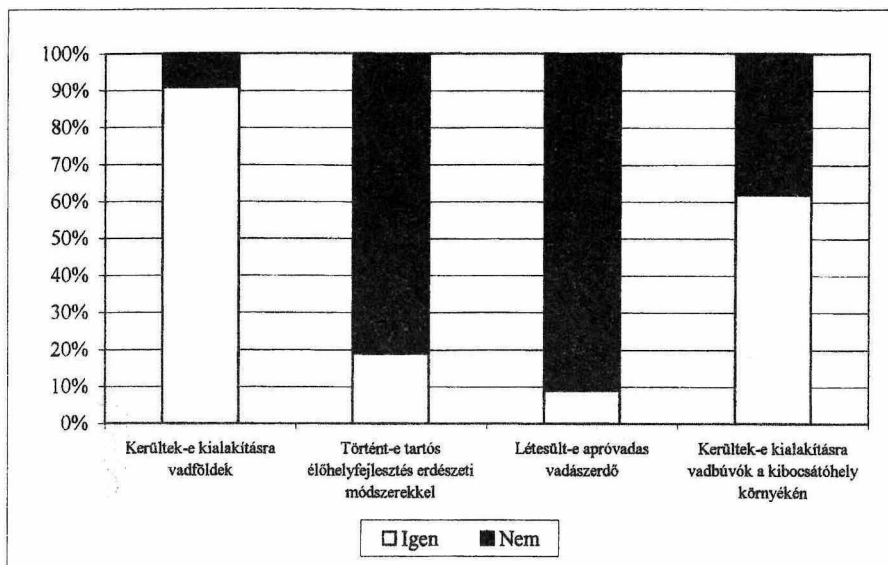
Vadföldeket a vadgazdálkodók 93%-a alakított ki, 52%-uk végzett tartós élőhelyfejlesztést erdészeti módszerekkel. Vadbúvókat a gazdálkodók több, mint fele (52%) alakított ki a kibocsátóhely környékén, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik apróvadás vadászterületet létesítettek (10%).

21. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Csongrád megyében

22. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Csongrád megyében

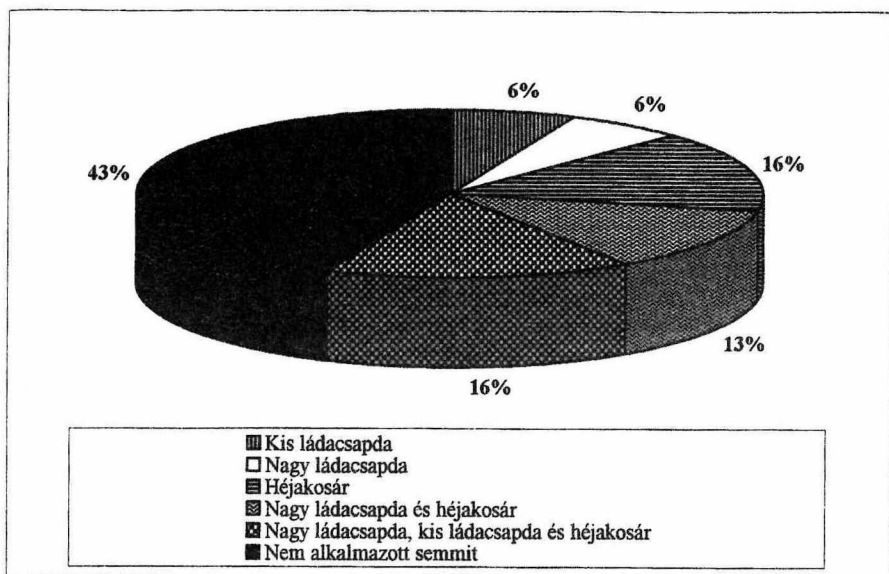
23. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken Csongrád megyében

Csongrád megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyérítéssel (38%), illetve fegyveres gyérítéssel és kotorékozással (44%) végezték, azonban jelentős azoknak a vadásztársaságoknak az aránya (13%), amelyek a fegyveres gyérítés és a kotorékozás mellett F1 szelektív szerrel preparált tojást is alkalmaztak. (16. táblázat).

16. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek Csongrád megyében

Vadászati mód	%
Lőfegyver	38
Kotorékozás	0
F1 tojás	0
Lőfegyver és kotorékozás	44
Lőfegyver és F1 tojás	3
Kotorékozás és F1 tojás	3
Lőfegyver, kotorékozás és F1 tojás	13

A kibocsátóhelyeken az érintett vadgazdálkodók 57%-a foglalkozott csapdázásos dúvadgyérítéssel, amiből kis ládacsapdát (6%), nagy ládacsapdát (6%), héjakosarat (16%), nagy ládacsapdát és héjakosarat (13%), valamint mindhárom módszer együttesen (16%) alkalmaztak. A kibocsátóhelyek 43%-án – ami meglehetősen magas arány – egyik típusal sem végeztek predátor gyérítést. (24. ábra)

24. ábra: Csongrád megyében alkalmazott csapdázási módszerek

4.3.3. Vadgondozás

Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 91%-a folytatott a kibocsátást követően, ami meglehetősen magas érték. *Porfürdőző* helyek létesítésével 75%-uk foglalkozott.

A *középnevelés során* a vadgazdálkodók 27%-a táppal, 27%-a táppal és szemes takarmánnyal, 18-18%-a táppal és hulladék takarmánnyal, valamint táppal és darával etette csibéit. Triticálét a gazdálkodók mindössze 9%-a használt. A kibocsátást követően 16 vadgazdálkodó (50%) alkalmazott azonos típusú takarmányt, mint amelyet a fácáncsibék a középnevelés során kaptak.

A *kibocsátást követően* használt takarmány megoszlása a következő volt: táp és szemes takarmány – 43%, szemes takarmány – 38%, szemes takarmány és ocsú – 14%, táp és ocsú – 4%, takarmánykeverék – 4%.

A *kibocsátás után alkalmazott takarmányozás időtartama* a vadgazdálkodók 35%-ánál a tél végéig, 26%-ánál szezon végéig tartott. 31%-uknál folyamatos volt és mindössze 8%-uknál tartott ősziig.

Csongrád megyében a *fácánnevelőkben* az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: ANIDASOL
- Antiparazitikumok: MEBENDASOL
- Takarmány kiegészítők: Ásványi anyagok
Vitaminok

- Nyugtatók, stresszoldók: GALLOXAZIN, JOLOVIT

A kibocsátást követően MEBENDASOLT vagy MEBENVETet használnak a légszűrőférgesség megelőzésére, gyógyszeres tápot alkalmaztak két vadásztársaságnál, ezen felül vitaminkészítményeket keverték a takarmányba. Ásványianyag pótlásra BÉRES CSEPPET és BAROMFI NUTRASFOST használtak. Az immunstimulánsok közül PHYLAVACot alkalmaztak.

4.3.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 43%-a bokrással hasznosította a kibocsátott fácánállományt, 41%-uk pedig közepes terítékű hajtóvadászattal és bokrással. Nagyterítékű hajtóvadászatot egyikük sem alkalmazott és csekély azoknak a társaságoknak száma is (13%), amelyek csak közepes terítékű hajtóvadászatot rendeztek. (17. táblázat) Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módonként ejtett átlagos terítéknagyságot a 18. táblázat mutatja.

A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok majdnem egyharmada (28%) 7-8 alkalommal rendezett vadászatot. 25-25 százalékban képviselik magukat azok, amelyek 3-4, illetve 5-6 alkalommal végezték el ezt. A 8 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 15-nél többször vadásztak. Mindössze 3%-uk vadászott 1-2 alkalommal. (25. ábra)

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a leölt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 80%-os, a legalacsonyabb 5%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Bács-Kiskun megyében 28,7%-os volt az átlagos hasznosítás (26. ábra).

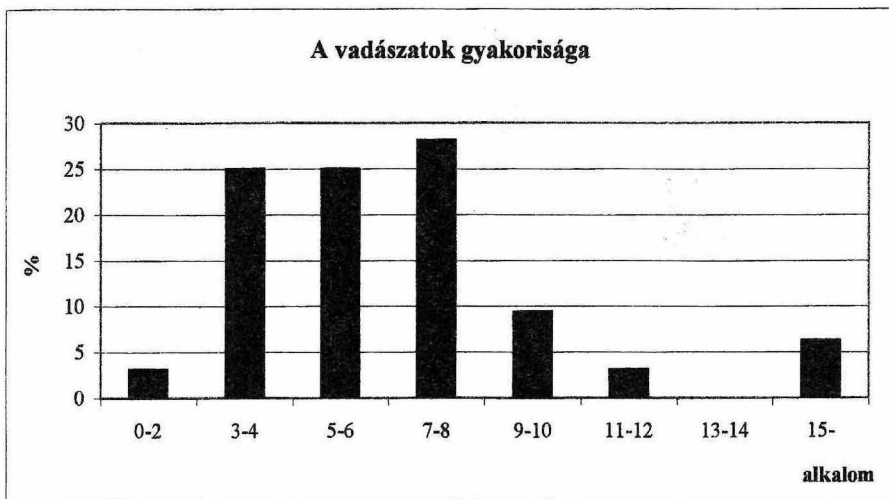
17. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Csongrád megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	13
Nagyterítékű hajtóvadászat	0
Bokrásszás	45
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrásszás	42

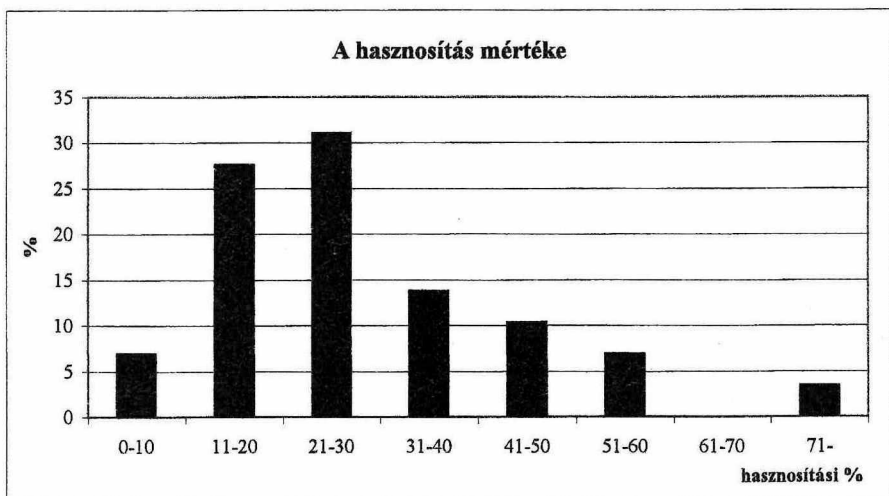
18. táblázat: Teríték alakulása a vadászati módok függvényében
Csongrád megyében

Vadászati módok	Átlag (db)	Minimum (db)	Maximum (db)
Közepes terítékű hajtóvadászat	12	18	340
Nagyterítékű hajtóvadászat	0	0	0
Bokrásszás	37	11	100

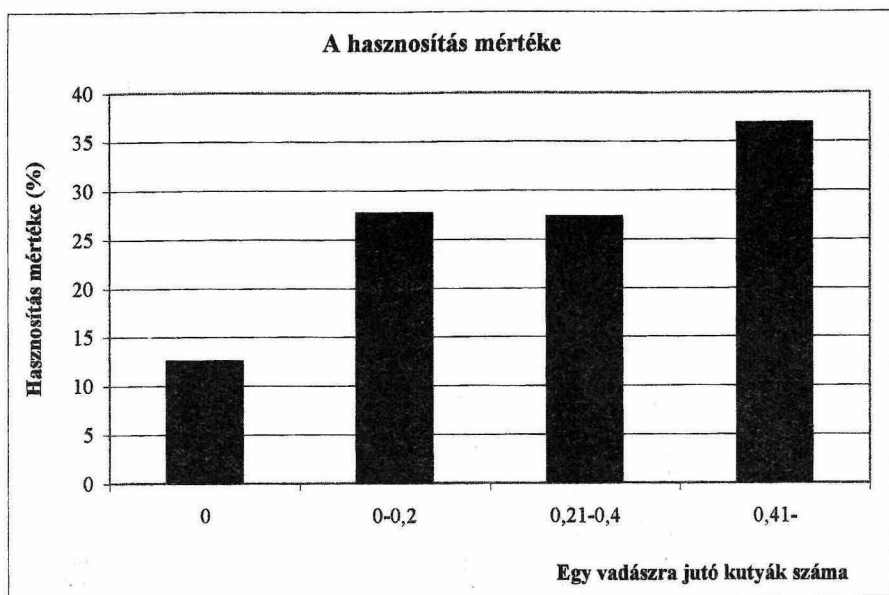
A vadászat során alkalmazott kutyák számának (kutyá/vadász) és a hasznosítás mértékének (%) összefüggése tisztán mutatja, hogy sokkal hatékonyabbak voltak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkeresés munkáját és csökkentve az elvesztett zsákmány arányát. Ott, ahol egy vadászra 0,4 vagy annál több kutya jutott, ott a hasznosítás mértéke meghaladta a 37%-ot (27. ábra).

25. ábra: A vadászatok gyakorisága Csongrád megyében

26. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Csongrád megyében

27. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Csongrád megyében

4.4. Fejér megye

Fejér megyében 16, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.4.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok több, mint kétharmada (62%) félintenzív fácán tenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. Intenzív tenyésztésből 32%-uk szerezte be az egyedeket, félvad tenyésztésből származó fácánt pedig a egyik gazdálkodók sem bocsátott ki. Azoknak a társaságoknak az aránya, amelyek több, különböző nevelési módszert alkalmazó tenyésztelepekről vásárolták a fácán csibéket, 6% volt.

A *félintenzív tenyésztési módszerek* közül 91%-ot képviselt a fekvőkéményes, nevelőházas és mindössze 9%-ot az egyéb eljárással nevelt csibéket aránya. (19. táblázat)

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfűtéses eljárást alkalmazták.

19. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye Fejér megyében

Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	0
Félintenzív tenyésztésből	62
Intenzív tenyésztésből	32
Több nevelési módszert alkalmazva	6

Származási hely	%
Szabadterületről kotlóssal nevelve	0
Zárttérrel, kotlóssal nevelve	0
Fácántenyészkertről	0
Letojatott törzanyag fácánoskerti sarjűfészkéből	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	0
Félvad tenyésztésből	0

Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	0
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	91
Etázsűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	0
Etázsűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	0
Egyéb	9
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Zárt tereműtéses nevelésből	100
Intenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Egyéb nevelési módszer - Zárt tereműtéses módszer	100
Több nevelési módszert alkalmazva	100

Fejér megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál júniustól novemberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben szeptemberben (25%) történt a kihelyezés. A júniusi, augusztusi, októberi és novemberi kibocsátás már csak 13-13%-ot képviselt. A kibocsátások 6%-a nem adott hónaphoz, hanem eladott, illetve szervezett vadászat időpontjához kötődött, azaz a madarak kihelyezése a vadászat előtt történt (20. táblázat).

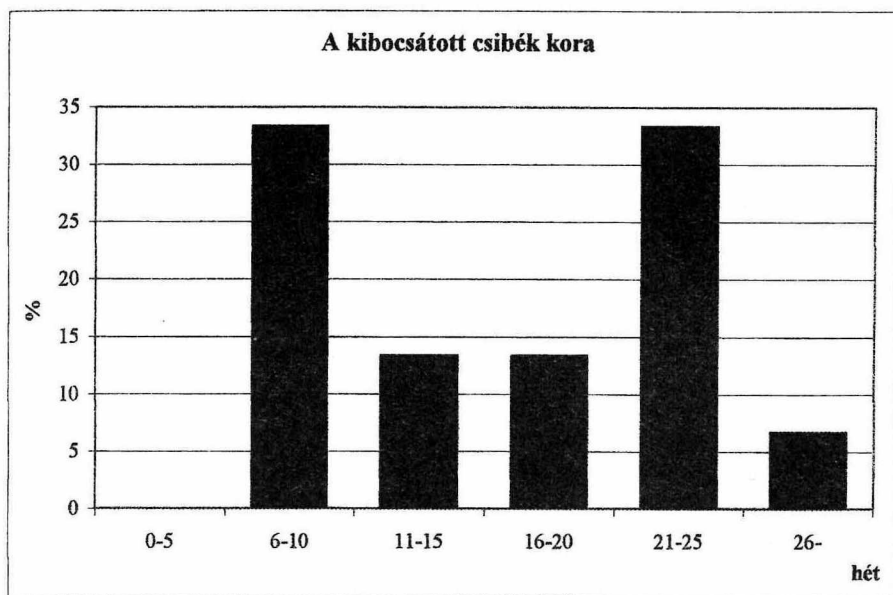
20. táblázat: A kibocsátások időpontja Fejér megyében

Hónap	%
Június	13
Július	6
Augusztus	13
Szeptember	25
Október	13
Október - November	13
Október-Január	13
Vadászat előtt	6

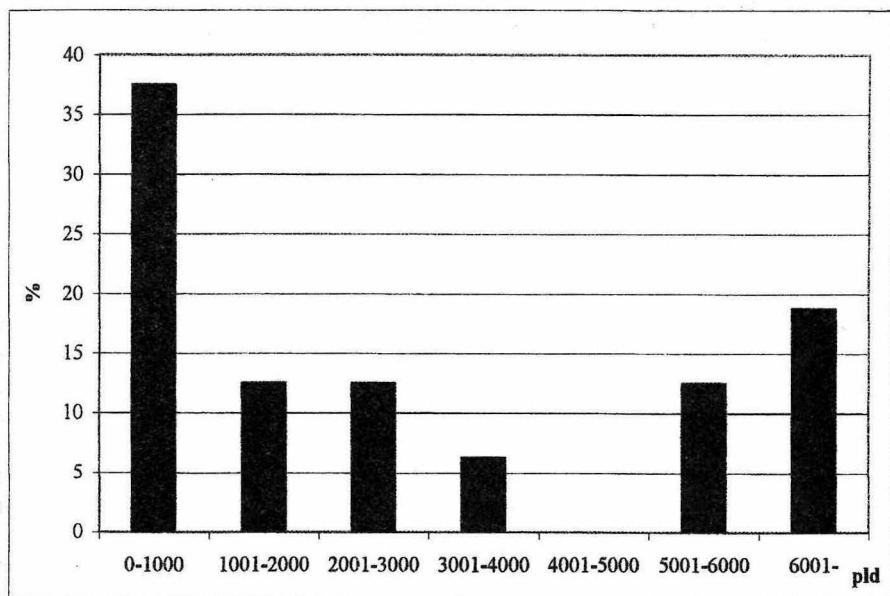
A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása (28. ábra) azt mutatta, hogy kibocsátások 6-30 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (33-33%) a 6-10 hetes, illetve 21-25 hetes csibék kihelyezése volt. 13-13%-ot képviseltek a 11-15 és a 16-20 hetes korban kibocsátott madarak. A gazdálkodók 7%-ánál 26 hetes kor felett történt meg a kibocsátás.

A kibocsátott *fácáncsibék mennyiségét* (29. ábra) elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (37%) az 1-1000 pld-os nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas (18%) volt a 6000 pld feletti kibocsátás is. A gazdálkodók 13%-13%-a 1001-2000 példányt, illetve 2001-3000 példányt bocsátott ki, és ugyanekkora arányban voltak azok, akik 5001-6000 példányt helyeztek ki.

Tároló voliert a 16 vadgazdálkodóból 11 alkalmazott, ami éri el a 69%-ot. Megfigyelhető, hogy inkább azok a vadásztársaságok alkalmaztak tároló voliert, amelyeknél a kibocsátás nem nyáron zajlott le. A szeptemberben kibocsátó társaságok 27%-ban alkalmaztak tárolót, ha 100%-nak az összes tároló voliert (11 eset) alkalmazó vadgazdálkodót vesszük. 18-18%-os arányban az augusztusi, októberi és novemberi kibocsátást végző vadgazdálkodóknál észlelhetjük a módszer alkalmazását. A decemberben, illetve a közvetlenül a vadászat előtt kibocsátó gazdálkodók 9-9%-ban alkalmaztak voliert.

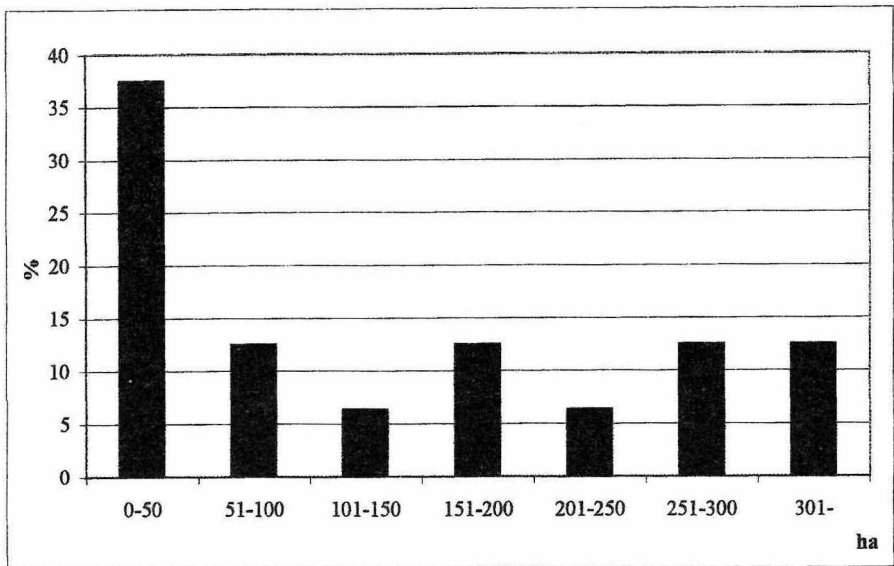
28. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Fejér megyében

29. ábra: A kibocsátott csibék példányszáma Fejér megyében

4.4.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területnagyságát* vizsgálva szembetűnő, hogy magas az aránya (38%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg az 50 hektárt. A gazdálkodók 13-13%-ánál található 51-100 ha-os, 151-200 ha-os, illetve 251-300 ha-os kibocsátóhelyek. Mindössze 7-7%-ban képviseltetik magukat azok a társaságok, melyek 101-150 ha-os és 201-250 ha-os kibocsátóhellyel rendelkeznek. (30. ábra) A legkisebb kibocsátóhely területe 20 ha, a legnagyobb 600 ha volt.

30. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Fejér megyében

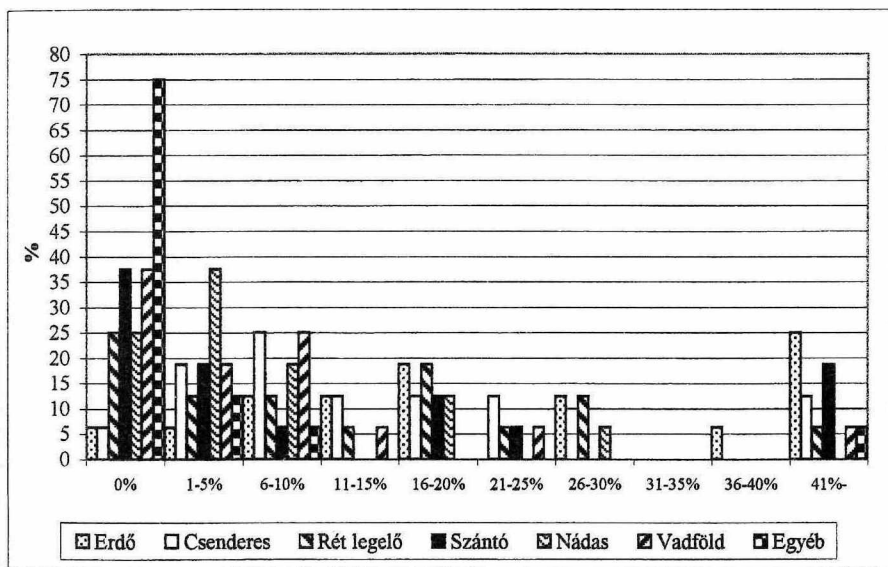
A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodónként és megyei szinten is elemeztük (21. táblázat és 31. ábra). A kibocsátóhelyeken dominánsan erdőt találunk (29%), a vadgazdálkodók 25%-ánál az erdőterület-arány meghaladta a 40%-ot. A csenderesek területaránya átlagosan 17%, a szántóké 16%, a rét-legelőké 15% volt a kibocsátóhelyeken. A csendereseknek 13%-a, a szántók 19%-a, a rét-legelők 6%-a jellemezhető 40%-osnál magasabb területarányal.

A 16 vadgazdálkodóból 14-nak (88%) a területén van *természetes víz*. Bár 2001-ben 10 társaság (63%) létesített vizelő helyet. A megyében nincs olyan társaság, ahol sem természetes víz, sem mesterséges vizelőhely nincs.

A vadászterületek több mint 50%-án létesítettek *mesterséges vizelőhelyet*, annak ellenére, hogy a kibocsátóhelyen már volt természetes vizelőfordulás is, és 13%-uk tette ezt úgy, hogy természetes víz egyáltalán nem állt rendelkezésre.

21. táblázat: A kibocsátási területek élőhelytípusainak megoszlása Fejér megyében

Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	29	17	15	16	8	9	7
0	6	6	25	38	25	38	75
1-5%	6	19	13	19	38	19	13
6-10%	13	25	13	6	19	25	6
11-15%	13	13	6	0	0	6	0
16-20%	19	13	19	13	13	0	0
21-25%	0	13	6	6	0	6	0
26-30%	13	0	13	0	6	0	0
31-35%	0	0	0	0	0	0	0
36-40%	6	0	0	0	0	0	0
41%-	25	13	6	19	0	6	6

31. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Fejér megyében

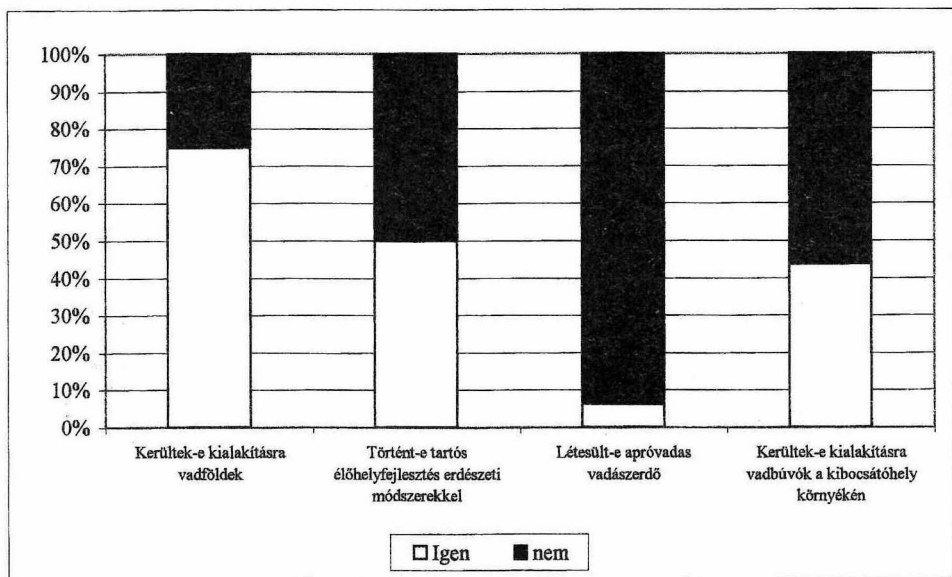
Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét a **32. ábra** mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintettük, amely jelen esetben 16 vadászterület volt.

Vadföldeket a vadgazdálkodók 75%-a alakított ki, 50%-uk végzett tartós élőhelyfejlesztést erdészeti módszerekkel, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik apróvadás vadászterdőt létesítettek (6%). Vadbúvókat a társaságok 44%-a alakított ki a kibocsátóhely környékén.

Fejér megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyérítéssel (81%), illetőleg fegyveres gyérítéssel és kotorékozással (13%), valamint fegyveres gyérítéssel és F1 szelektív szerrel preparált tojás kihelyezésével (6%) hajtották végre. (22. táblázat).

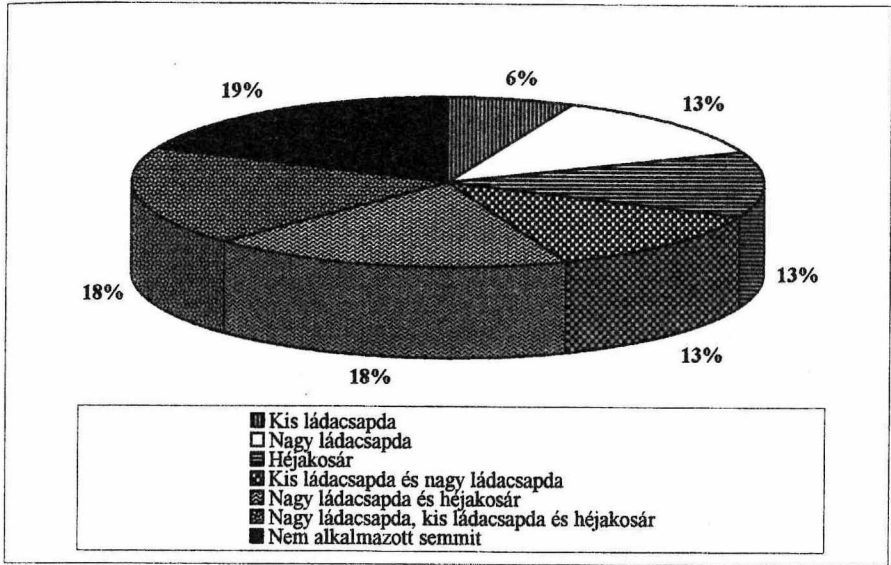
22. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek Fejér megyében

Vadászati mód	%
Lőfegyver	81
Kotorékozás	0
Lőfegyver és kotorékozás	13
F1 tojás	0
Lőfegyver és F1 tojás	6

32. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken Fejér megyében

A kibocsátóhelyeken az érintett vadgazdálkodók 81%-a foglalkozott csapdázással, amiből kis ládacsapdát (6%), nagy ládacsapdát (13%), héjakosarat (13%) alkalmaztak. A gazdálkodó többsége ezen módszereket kombinálva végezte el a predátor gyérítést. 18%-uk alkalmazott egyidejűleg nagy ládacsapdát és héjakosarat, 13%-uk használt kis ládacsapdát és nagy ládacsapdát, 18%-uk alkalmazott kis ládacsapdát, nagy ládacsapdát és héjakosarat is. A kibocsátóhelyek 19%-án – ami meglehetősen magas arány – egyik típussal sem végeztek predátor gyérítést. (33. ábra)

33. ábra: Fejér megyében alkalmazott csapdázási módszerek

4.4.3. Vadgondozás

Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 63%-a folytatott a kibocsátást követően, ami aránylag magas érték. *Porfürdőző* helyek létesítésével mindössze 38%-uk foglalkozott.

A *középnévelés során* a vadgazdálkodók 44%-a táppal, szemes takarmánnyal és zöld takarmánnyal; 33%-a táppal és szemes takarmánnyal; végül 12-12%-uk táppal és ocsúval, valamint táppal, ocsúval és szemes takarmánnyal etette csibéit. A kibocsátást követően 5 vadgazdálkodó (31%) alkalmazott azonos típusú takarmányt, mint amelyet a fácáncsibék a középnévelés során kaptak.

A kibocsátást követően használt takarmány megoszlása a következő volt: szemes takarmány és ocsú – 42%, szemes takarmány – 33%, szemes takarmány és széna – 8%, szemes takarmány, ocsú és zöld takarmány – 8%, táp és ocsú – 8%.

A kibocsátás után alkalmazott takarmány mennyisége a vadgazdálkodók 50%-ánál csökkenő volt, 32%-uknál az állomány nagyságától függött, 18%-uknál pedig folyamatos volt.

Fejér megyében a fácánnevelőkben az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: BAYTIL, MEBENDASOL, MEBENVET
- Vakcinák, immunstimulánsok: PHYLAPEST, PHYLAVAC
- Takarmány kiegészítők: Ásványi anyagok: AP 17, NUTRAFON, SOLUSELEN
Vitaminok: PHYLASOL COMBI, POLIVITAMIN, SUPRAVITAMINOL
- Nyugtatók, stresszoldók: JOLOVIT

A kibocsátást követően MEBENDASOLT használnak a légcsőférgesség megelőzésére, és vitaminkészítményeket kevertek a takarmányba.

4.4.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 40%-a közepes terítékű hajtóvadászat során hasznosította a kibocsátott fácánállományt. 27%-uk egyidejűleg alkalmazta a közepes terítékű hajtóvadászatot és a bokrárszást. A vadgazdálkodók 13%-a alkalmazta egyidejűleg a közepes terítékű hajtóvadászatot, a nagy terítékű hajtóvadászatot és a bokrárszást. A gazdálkodók 20%-a mindhárom módszerrel vadászatot. (23. táblázat). Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módonként ejtett átlagos terítéknagyságot a 24. táblázat mutatja.

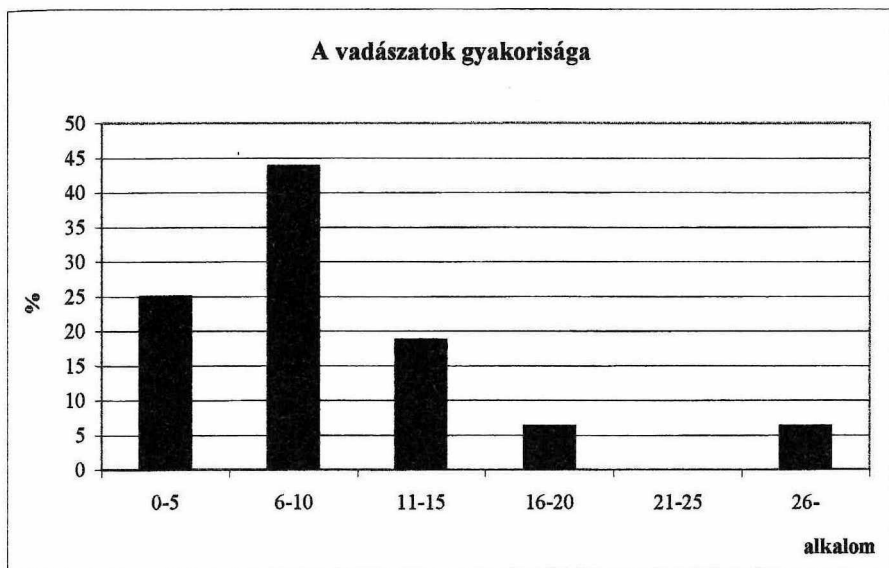
A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok majdnem fele (44%) 6-10 alkalommal rendezett vadászatot. A gazdálkodók negyede (25%) azonban ennél kevesebbszer végezte el ezt. A 10 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 26-nál többször (!) vadásztak (34. ábra)

23. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Fejér megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	40
Nagyterítékű hajtóvadászat	0
Közepes terítékű és nagy terítékű hajtóvadászat	13
Bokrárszás	0
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrárszás	27
Közepes terítékű hajtóvadászat, nagy terítékű hajtóvadászat és bokrárszás	20

24. táblázat: Teríték alakulása a vadászati módok függvényében
Fejér megyében

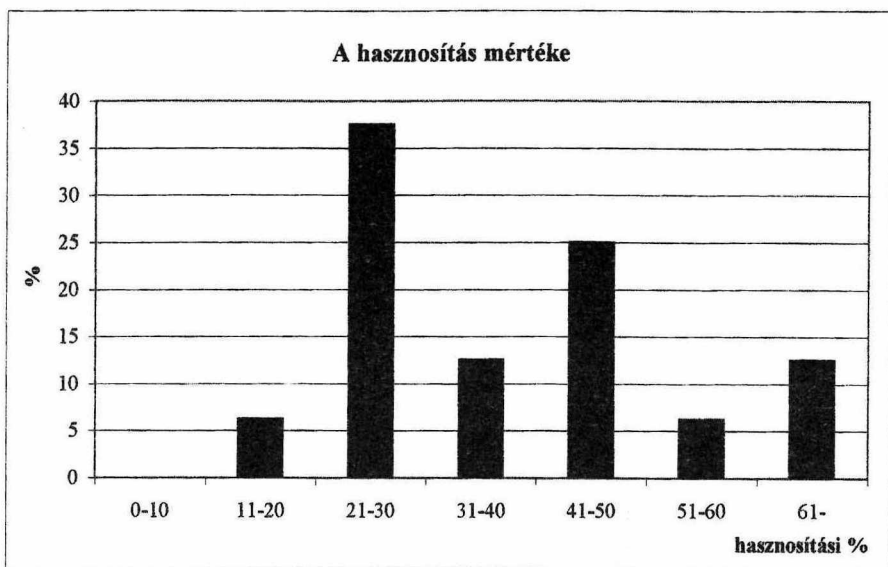
Vadászati módok	Átlag (pld)	Minimum (pld)	Maximum (pld)
Közepes terítékű hajtóvadászat	98	30	300
Nagyterítékű hajtóvadászat	680	550	1500
Bokrászás	33	15	90

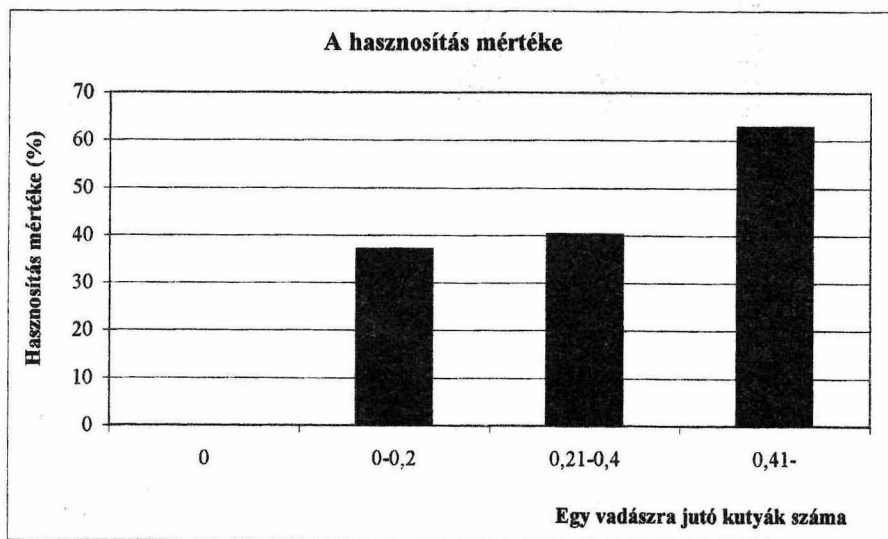
34. ábra: A vadászatok gyakorisága Fejér megyében

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 63%-os, a legalacsonyabb 20%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Bács-Kiskun megyében 39%-os volt az átlagos hasznosítás (35. ábra).

A vadászat során alkalmazott kutyák számának (kutya/vadász) és a hasznosítás mértékének (%) összefüggése tisztán mutatja, hogy sokkal hatékonyabbak voltak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkérés munkáját és csökkentve az elvesztett zsákmány arányát. Ott, ahol egy vadászra 0,4 vagy annál több kutya jutott, ott a hasznosítás mértéke meghaladta a 60%-ot (36. ábra).

35. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Fejér megyében

36. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Fejér megyében

4.5. Győr-Moson-Sopron megye

Győr-Moson-Sopron megyében 13, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.5.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok több, mint kétharmada (69%) intenzív fáciantenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. A félintenzív tenyésztésből csupán 15% szerezte be az egyedeket, félvad tenyésztésből származó fáciánt pedig a gazdálkodók 8%-a bocsátott ki. Azoknak a társaságoknak az aránya, amelyek több, különböző nevelési módszert alkalmazó tenyésztelésekről vásárolták a fáciáncsibéket, 8% volt.

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfűtéses eljárást alkalmazták

A *félintenzív tenyésztési eljárások* közül a társaságok fele (50%) etázfűtéses, fóliasátras módszerrel nevelt madarakat bocsátott ki, míg a másik 50%-uk az egyéb eljárással nevelt csibéket részesítette előnyben.

A *félvad tenyésztési módszerek* közül a vadgazdálkodók fele (50%) a zárttérrel származó, kotlóssal nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. A másik 50% pedig letojított törzsanyag sarjúfészkekből származó madarakat bocsátott ki. **(25. táblázat)**

Győr-Moson-Sopron megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál júniustól decemberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben az augusztustól októberig tartó időszakban (38%) és októberben (23%) történt a kihelyezés. A júliusi, júliusi és november-decemberi kibocsátás már csak 8-8%-ot képviselt. A kibocsátások 8%-a nem adott hónaphoz, hanem egyéb időponthoz kötődtek. **(26. táblázat)**.

A kibocsátott csibék *kor szerinti megoszlása* **(37. ábra)** azt mutatta, hogy kibocsátások 5-25 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (28-28%) az 5-6 hetes, illetve a 15-16 hetes csibék kihelyezése volt. A gazdálkodók 16-16% a 7-8 hetes és a 21 hetesnél idősebb madarakat részesítette előnyben a kibocsátás során.

A kibocsátott *fáciáncsibék mennyiségét* **(38. ábra)** elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (38%) az 1000 példánynál alacsonyabb nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas (23%) volt a 2001-3000 pld-os kibocsátás is. A vadgazdálkodók 16%-a 1001-2000 példány kiengedését végezte el.

Tároló voliert mindegyik vadgazdálkodó alkalmazott Győr-Moson-Sopron megyében.

**25. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye
Győr-Moson-Sopron megyében**

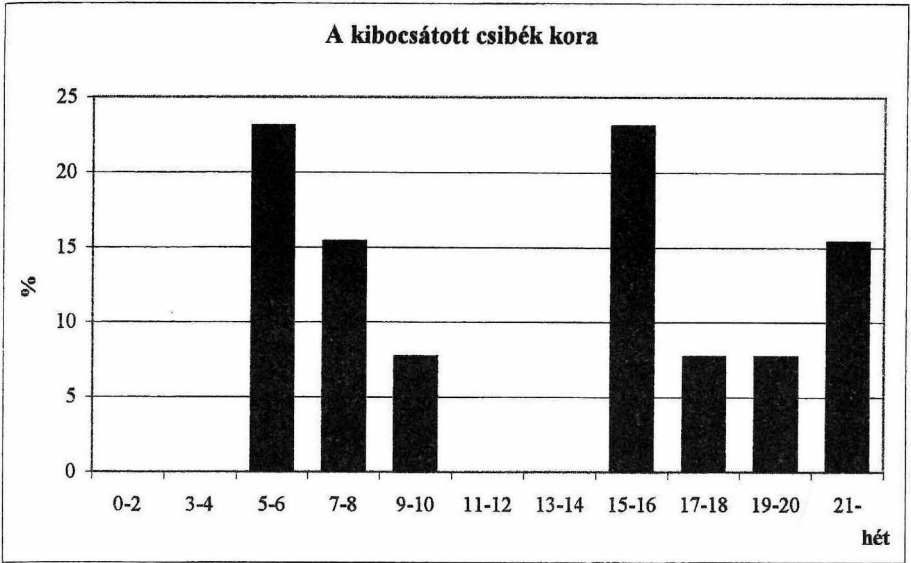
Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	8
Félintenzív tenyésztésből	15
Intenzív tenyésztésből	69
Több nevelési módszert alkalmazva	8

Származási hely	%
Szabadterületről kotlóssal nevelve	0
Zárttérrel, kotlóssal nevelve	50
Fácántenyéskertből	0
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkéből	50
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	0
Félvad tenyésztésből	100

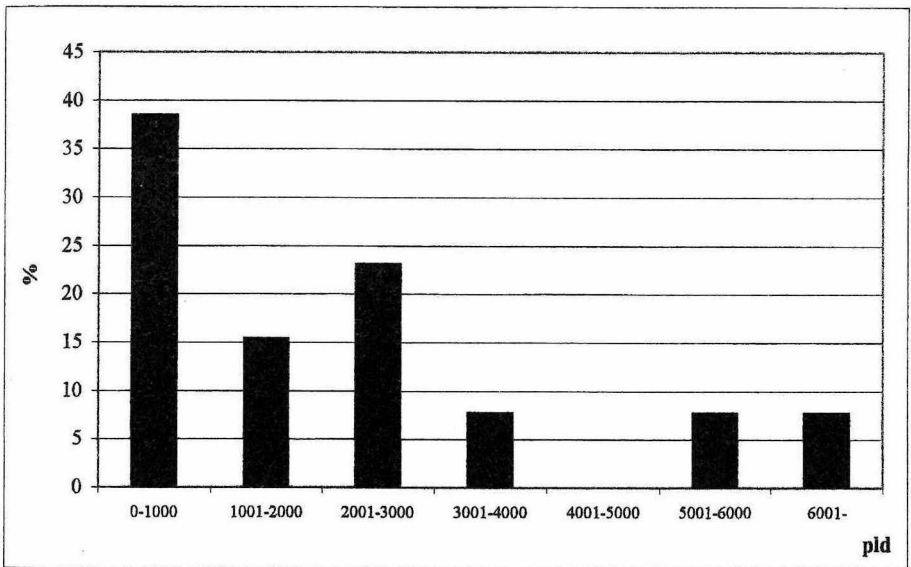
Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	0
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	0
Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	0
Etázsfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	50
Egyéb	50
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Zárt teremfűtéses nevelésből	100
Intenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkéből – Zárt teremfűtéses módszer	100
Több nevelési módszert alkalmazva	100

37. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Győr-Moson-Sopron megyében

38. ábra: A kibocsátott csibék példányszáma Győr-Moson-Sopron megyében

26. táblázat: A kibocsátások időpontja Győr-Moson-Sopron megyében

Hónap	%
Június	8
Július	8
Augusztus	0
Szeptember	0
Október	23
Június-Október	8
Augusztus-október	38
November-December	8
Egyéb	8

4.5.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területmagnságát* vizsgálva szembetűnő, hogy magas az aránya (46%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg a 100 hektárt. A kibocsátóhelyek területmagnságának növekedésével csökken a vadgazdálkodók aránya, azonban a 600 hektár feletti (31%) nagyság esetén ismét nő ez az arány. (39. ábra) A legkisebb kibocsátóhely területe 15 ha, a legnagyobb 6000 ha volt, mely 8 kisebb egységből épült fel.

A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodónként és megyei szinten is elemeztük (27. táblázat és 40. ábra). A kibocsátóhelyeken jelentős az erdő (26%), szántó (24%) és rét-legelő (20%) területaránya. A vadgazdálkodók 31%-ánál az erdő területaránya, 23%-ánál a szántó területaránya és szintén 23%-ánál a rét-legelő területaránya meghaladta a 40%-ot. Jelentős még a csereserek (15%) aránya is.

A 13 vadgazdálkodóból mindegyiknek a területén van *természetes víz*. 2001-ben 2 társaság (15%) létesített újabb vizelő helyet.

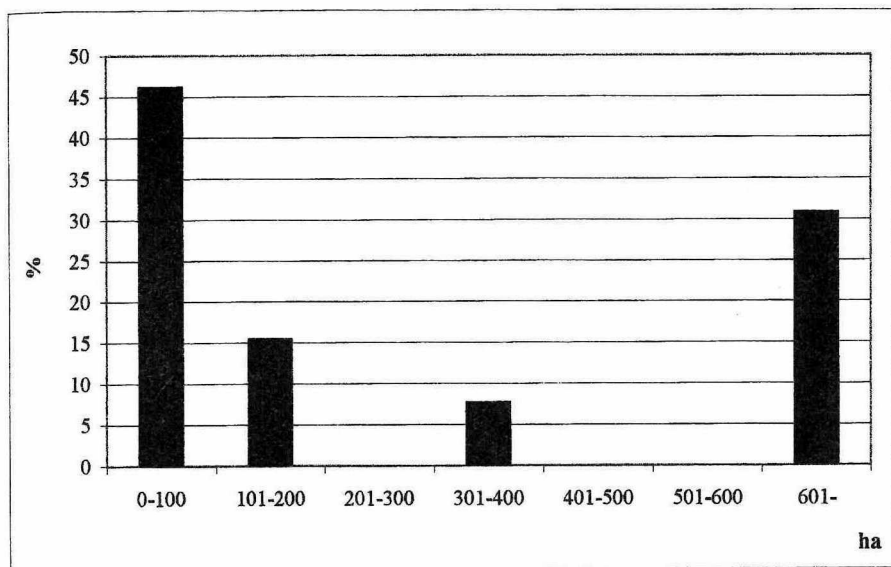
Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét a 41. ábra mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintettük, amely jelen esetben 13 vadászterület volt.

Vadföldeket a vadgazdálkodók 46%-a, vadbúvókat a kibocsátóhely környékén 23%-a alakított ki, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik apróvadás vadászterdőt létesítettek (8%) és tartós élőhelyfejlesztést végeztek (8%) erdészeti módszerekkel.

Győr-Moson-Sopron megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyérítéssel (31%), illetőleg fegyveres gyérítéssel és kotorekozással (54%) végezték, és jelentős azoknak a vadásztiársaságoknak az aránya (15%) is, amelyek e két módszer mellett még F1 szelektív szerrel preparált tojást is alkalmaztak. (28. táblázat).

A kibocsátóhelyeken az érintett vadgazdálkodók 55%-a foglalkozott csapdázásos dúvadgyérítéssel, amiből kis ládacsapdát (23%), héjakosarat (8%), kis ládacsapdát és héjakosarat (8%), nagy ládacsapdát és héjakosarat (8%), valamit együttesen mindhárom

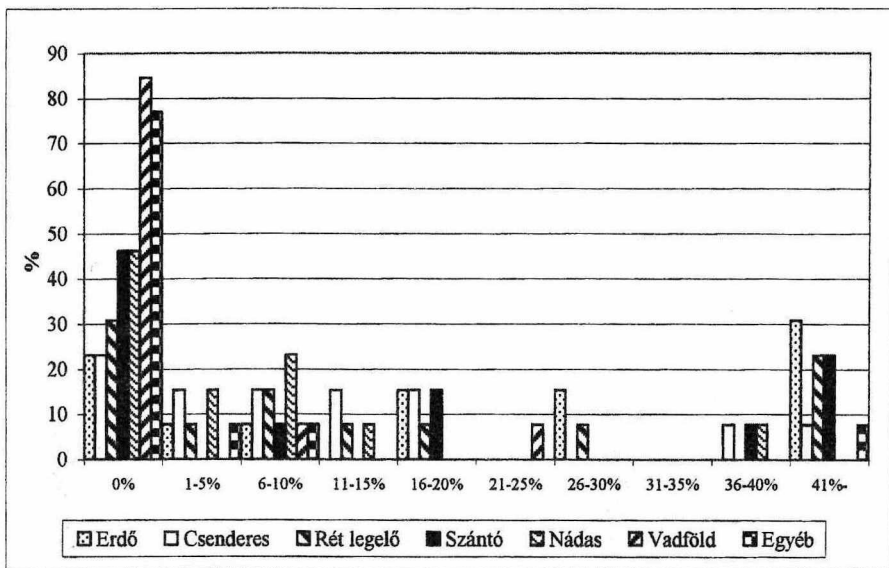
módszert (8%) alkalmaztak. A kibocsátóhelyek 45%-án – ami meglehetősen magas arány – egyik típussal sem végeztek predátor gyérítést. (42. ábra)

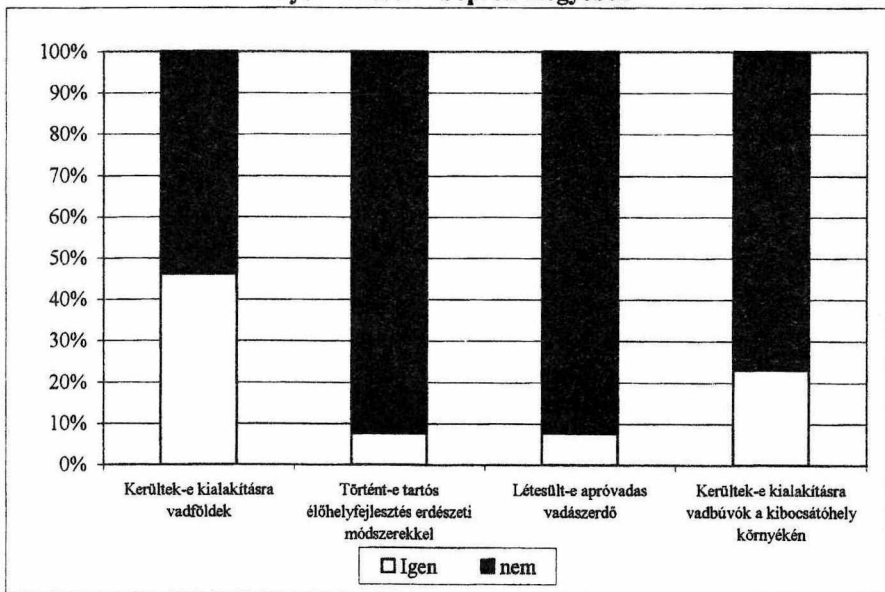
39. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Győr-Moson-Sopron megyében

27. táblázat: A kibocsátási területek élőhelytípusainak megoszlása Győr-Moson-Sopron megyében

Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	26	15	20	24	7	3	6
0	23	23	31	46	46	85	77
1-5%	8	15	8	0	15	0	8
6-10%	8	15	15	8	23	8	8
11-15%	0	15	8	0	8	0	0
16-20%	15	15	8	15	0	0	0
21-25%	0	0	0	0	0	8	0
26-30%	15	0	8	0	0	0	0
31-35%	0	0	0	0	0	0	0
36-40%	0	8	0	8	8	0	0
41%-	31	8	23	23	0	0	8

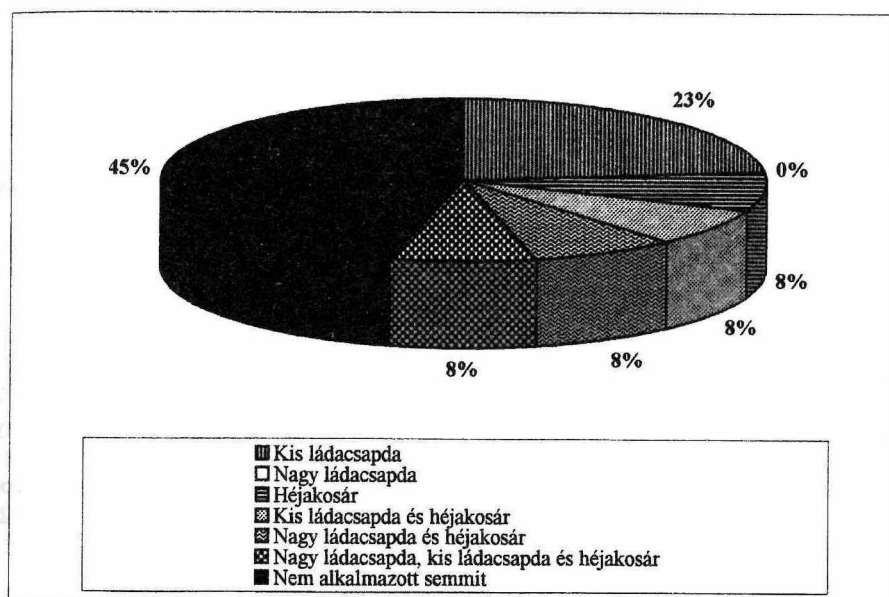
40. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Győr - Moson - Sopron megyében

41. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken Győr - Moson - Sopron megyében

28. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek Győr-Moson-Sopron megyében

Vadászati mód	%
Lőfegyver	31
Kotorékozás	0
Lőfegyver és kotorékozás	54
F1 tojás	0
Lőfegyver, kotorékozás és F1 tojás	15

42. ábra: Győr-Moson-Sopron megyében alkalmazott csapdázási módszerek

4.5.3. Vadgondozás

Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 46%-a folytatott a kibocsátást követően, ami aránylag magas érték. Porfürdőző helyek létesítésével 38%-uk foglalkozott.

A középlevelés során a vadgazdálkodók 25%-a táppal, 25%-a táppal és szemes takarmánnyal, 25%-a szemes takarmánnyal és ocsúval etette csibéit. 13-13%-uknál csak szemes takarmányt; illetve tápot, szemes takarmányt és ocsút kaptak a fácáncsibék. A kibocsátást követően 1 vadgazdálkodó (77%) alkalmazott azonos típusú takarmányt, mint amilyet a fácáncsibék a középlevelés során kaptak.

A kibocsátást követően használt takarmány megoszlása a következő volt: szemes takarmány – 43%, szemes takarmány és ocsú – 57%.

A kibocsátás után alkalmazott takarmányozás időtartama a vadgazdálkodók 64%-ánál folyamatos volt, 27%-uknál tavaszig tartott, 9%-uknál állományfüggő volt.

Győr-Moson-Sopron megyében a fácánnevelőkben az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: LINCOSPEKTIN 100, NEOTESOL, TETRA COLIN, TETRA SELEN
- Antiparazitikumok: MEBENDASOL
- Vakcinák, immunstimulánsok: PHYLAVAC, ROTA TS
- Takarmány kiegészítők: Ásványi anyagok: ZEORIT, ZEOLIT
- Nyugtatók, stresszoldók: GALLISTITOL, GALLOXAZIN, JOLOVIT

A kibocsátást követően MEBENDASOLT vagy MEBENVETet használnak a légszűférgesség megelőzésére, és vitaminkészítményeket keverték a takarmányba. Antibiotikumok közül ENROFLOXACINAL és CONSUNMIX PLUS-szal védekeztek. A kannibalizmus kiküszöbölésére GALLOXAZIN nyugtatót alkalmaztak.

4.5.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 31%-a közepes terítékű hajtóvadászat során hasznosította a kibocsátott fácánállományt. Nagyterítékű hajtóvadászatot egyik sem alkalmazott. A gazdálkodók 23%-a vadászott a bokrászással, és szintén ekkora arányban hasznosították a kibocsátott állományt közepes terítékű hajtóvadászat, nagyterítékű hajtóvadászat és bokrászás kombinációjával. (29. táblázat). Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módonként ejtett átlagos terítéknagyságot a 30. táblázat mutatja.

29. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Győr-Moson-Sopron megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	31
Nagyterítékű hajtóvadászat	0
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrászás	23
Bokrászás	23
Közepes terítékű hajtóvadászat, nagy terítékű hajtóvadászat és bokrászás	23

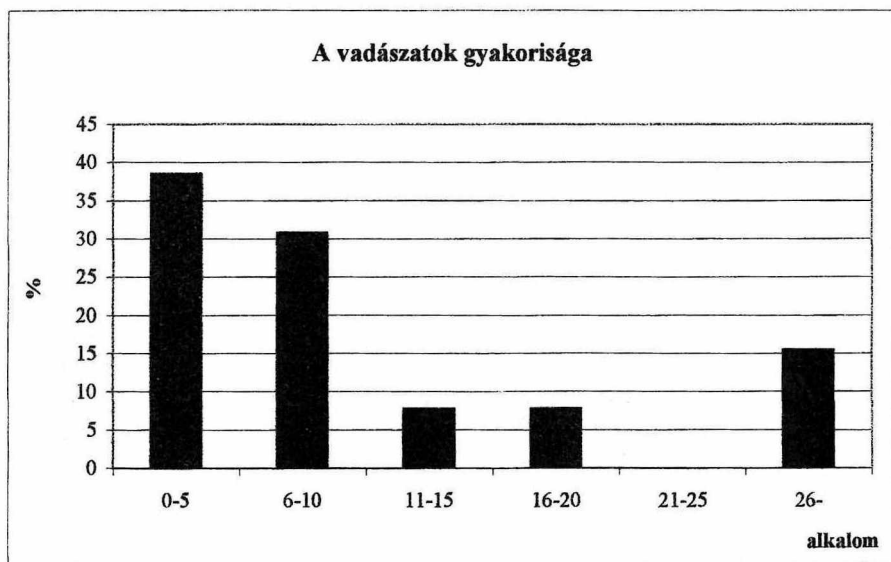
**30. táblázat: Teríték alakulása a vadászati módok függvényében
Győr-Moson-Sopron megyében**

Vadászati módok	Átlag (pld)	Minimum (pld)	Maximum (pld)
Közepes terítékű hajtóvadászat	220	30	400
Nagyterítékű hajtóvadászat	533	500	1000
Bokrárszás	54	4	150

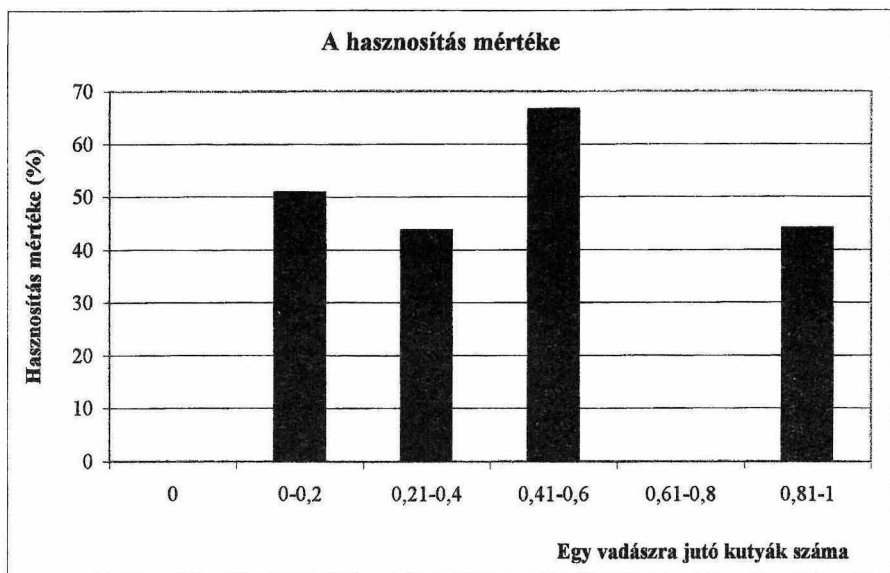
A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok egyharmada (34%) nem vadászott 5 alkalomnál többször. 31 százalékban képviseltetik magukat azok, amelyek 6-10 alkalommal végezték el ezt. A 10 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 26-nál többször (!) vadásztak (**43. ábra**)

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 70%-os, a legalacsonyabb 12%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Bács-Kiskun megyében **51,2%-os** volt az átlagos hasznosítás (**44. ábra**).

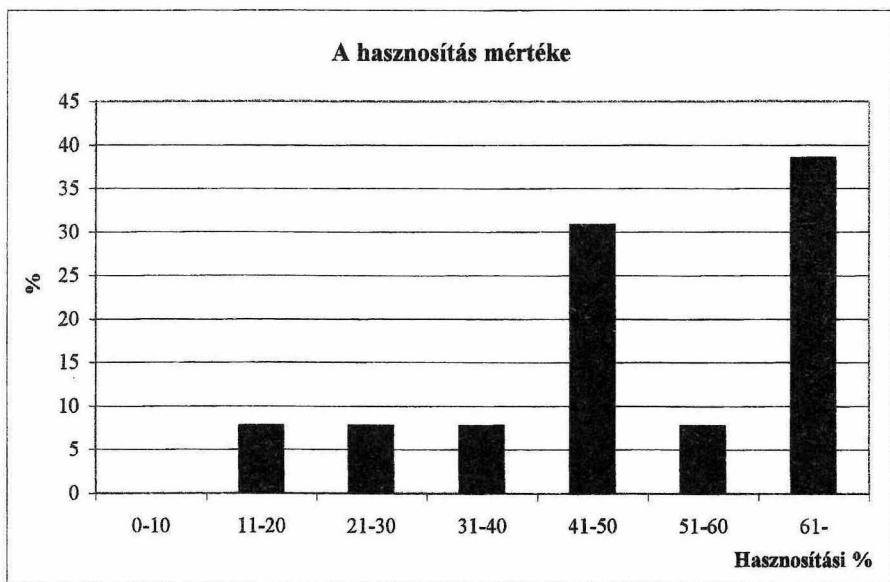
A vadászat során alkalmazott kutyák száma (kutya/vadász) és a hasznosítás mértéke (%) nem mutat szignifikáns összefüggést. (**45. ábra**).

43. ábra: A vadászatok gyakorisága Győr-Moson-Sopron megyében

44. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Győr - Moson - Sopron megyében

45. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Győr-Moson-Sopron megyében

4.6. Jász-Nagykun-Szolnok megye

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 40, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.6.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok jelentős része (83%) intenzív fácántenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. A félintenzív tenyésztésből csupán 5% szerezte be az egyedeket, félvad tenyésztésből származó fácánt pedig a gazdálkodók 4%-a bocsátott ki. Azoknak a társaságoknak az aránya, amelyek több, különböző nevelési módszert alkalmazó tenyésztésepekről vásárolták a fácáncsibéket, mindössze 8% volt.

A *félvad tenyésztési eljárások* közül a társaságok mindegyike szabadterületről származó, kottlóssal nevelt madarakat szerzett be.

A *félintenzív tenyésztési módszerek* közül a vadgazdálkodók kétharmada (67%) a fekvőkéményes, nevelőházas nevelési módszerrel nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. Az etázzfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel nevelt madarak a beszerzett csibék 33%-át képviselték.

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfűtéses eljárást alkalmazták. (31. táblázat)

Jász-Nagykun-Szolnok megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál júniustól októberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben júliusban (40%) illetve vadászat előtt (20%) történt a kihelyezés. A júniusi és augusztusi kibocsátás már csak 10-10%-ot képviselt. (32. táblázat).

A kibocsátott csibék *kor szerinti megoszlása* (46. ábra) azt mutatta, hogy kibocsátások 3-25 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (46%) az 5-6 hetes, majd a 7-8 hetes (31%) csibék kihelyezése volt. A társaságok 9%-a 21 hetesnél idősebb madarakat helyezett ki.

A kibocsátott *fácáncsibék mennyiségét* (47. ábra) elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (23%) az 1001-2000 pld-os nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas (21%) volt a 2001-3000 pld közötti, illetve a 3001-4000 pld-os (13%) és a 6000 példány feletti (13%) kibocsátás is. A vadgazdálkodók 11%-a 1000 pld-nál kevesebb madár kiengedésével is megelégedett.

Tároló voliert a 40 vadgazdálkodóból 23 alkalmazott, ami több mint 50%. A júliusban kibocsátó társaságok 17%-ban alkalmaztak tárolót, ha 100%-nak az összes tároló voliert (23 eset) alkalmazó vadgazdálkodót vesszük. Legnagyobb arányban a közvetlenül a vadászat előtt kibocsátást végző vadgazdálkodóknál észlelhetjük ezt a módszert (35%). Jelentős még az augusztusban (13%) és októberben (13%) kibocsátó gazdálkodók aránya is.

31. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	4
Félintenzív tenyésztésből	5
Intenzív tenyésztésből	83
Több nevelési módszert alkalmazva	8

Származási hely	%
Szabadterületről kotlóssal nevelve	100
Zárttérrel, kotlóssal nevelve	0
Fácántenyészkertből	0
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkekből	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	0
Félvad tenyésztésből	100

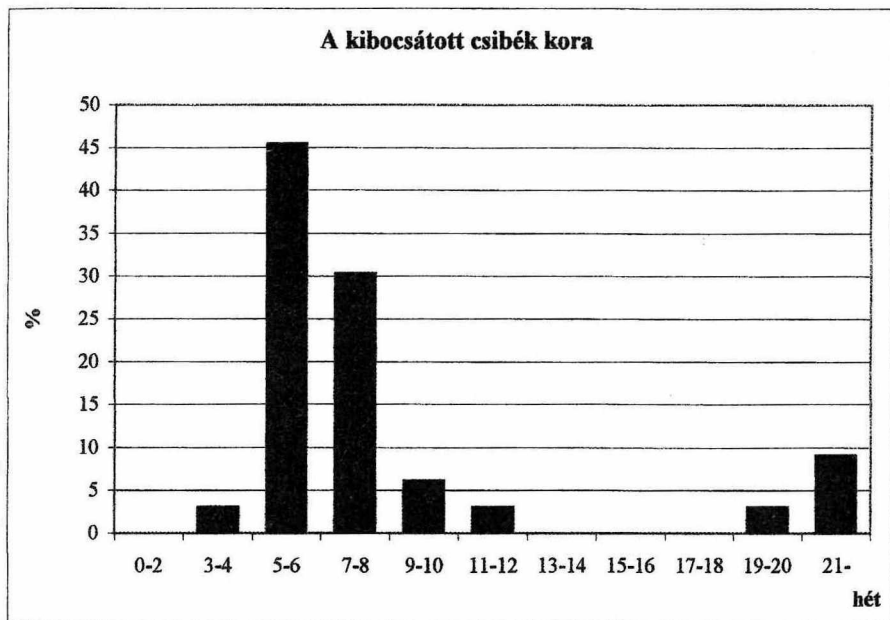
Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	0
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	67
Etázsűfűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	0
Etázsűfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	33
Egyéb	0
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Etázsűfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	100
Intenzív tenyésztésből	100

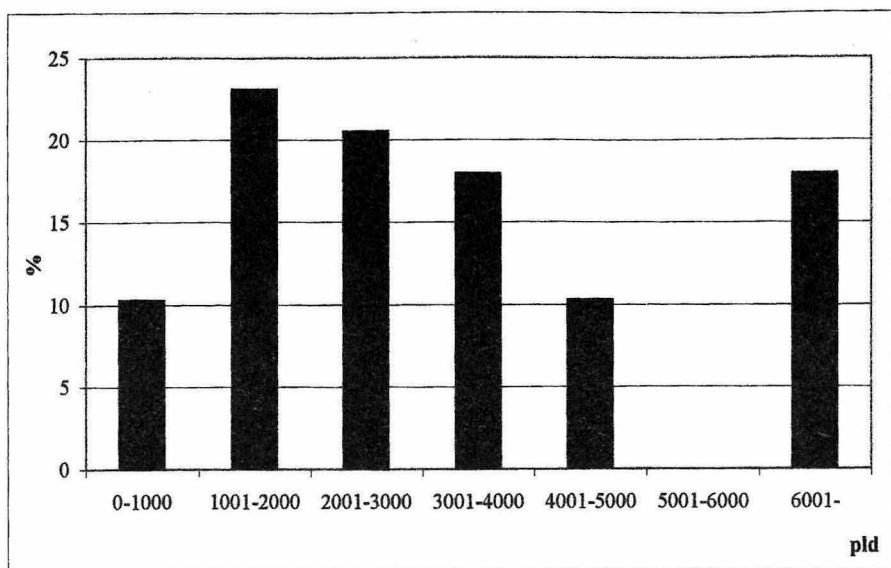
Származási hely	%
Fácántenyészkertből - Zárt tereműfűtéses módszer	33
Szabad területről kotlóssal nevelve - Fácántenyészkertből - Zárt tereműfűtéses módszer	33
Etázsűfűtéses, fóliasátras nevelési módszer - Zárt tereműfűtéses módszer	33
Több nevelési módszert alkalmazva	100

32. táblázat: A kibocsátások időpontja Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Hónap	%
Június	10
Július	40
Június-Július	3
Július-Augusztus	3
Július-Szeptember	3
Augusztus	10
Szeptember	5
Október	8
Vadászat előtt	20

46. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Jász-Nagykun-Szolnok megyében

47. ábra: A kibocsátott csibék száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében

4.6.2. Élőhelygazdálkodás

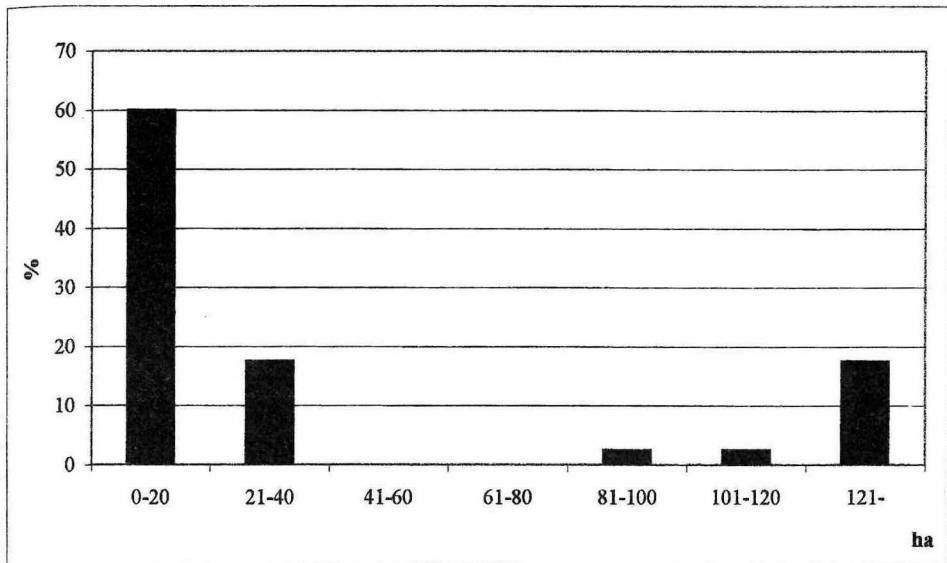
A kibocsátóhelyek *területnagyságát* vizsgálva szembevetendő, hogy magas az aránya (60%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg a 20 hektárt. A kibocsátóhelyek területnagyságának növekedésével csökken a vadgazdálkodók aránya, 21-40 ha közötti kibocsátóhellyel csak a gazdálkodók 18%-a rendelkezik, viszont 121 ha feletti nagyság esetén ismét nő az arányuk (18%). (48. ábra) A legkisebb kibocsátóhely területe 2 ha, a legnagyobb 5000 ha volt, amely 3 kisebb egységből épült fel.

A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodóknaként és megyei szinten is elemeztük (33. táblázat és 49. ábra). A kibocsátóhelyeken jelentős az erdők (44%) és a vadföldek (22%) területaránya. A vadgazdálkodók 45%-ánál az erdő területaránya, 12%-ánál a vadföldek területaránya meghaladta a 40%-ot. Jelentős még a csenderesek (12%) aránya is.

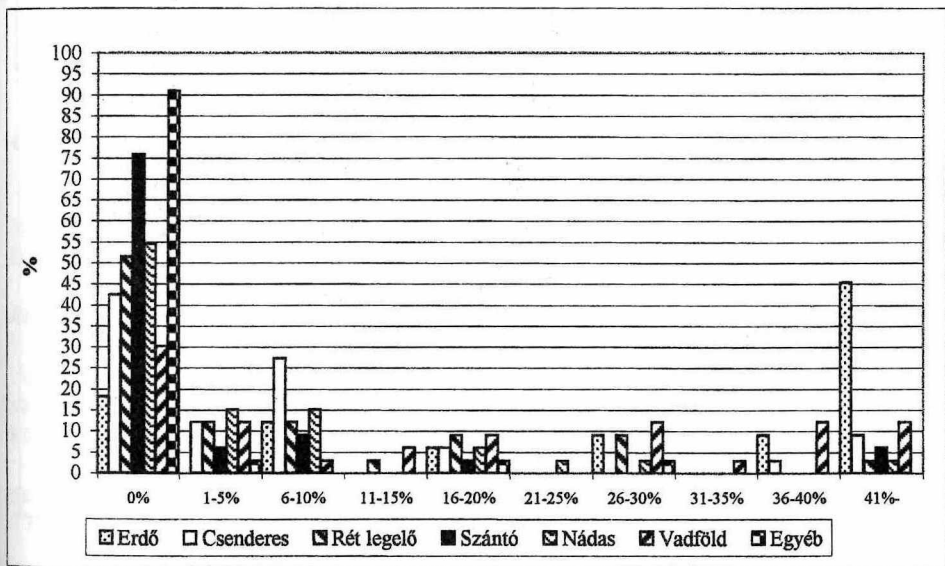
A 40 vadgazdálkodóból 12-nek (30%) a területén van *természetes víz*. Bár 2001-ben 25 társaság (63%) létesített vízelelő helyet, ennek ellenére 25%-os azoknak a területeknek az aránya, ahol sem természetes víz, sem mesterséges vízelelőhely nincs.

A vadászterületek több mint 18%-án létesítettek *mesterséges vízelelőhelyet*, annak ellenére, hogy a kibocsátóhelyen már volt természetes vízelőfordulás is, és 45%-uk tette ezt úgy, hogy természetes víz egyáltalán nem áll rendelkezésre.

Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét az 50. ábra mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintették, amely jelen esetben 40 vadászterület volt.

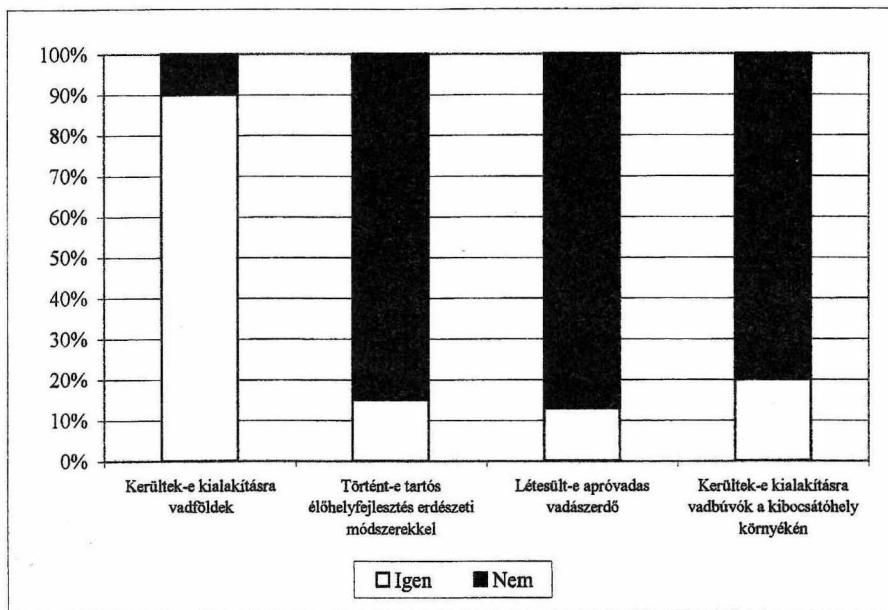
48. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Jász-Nagykun-Szolnok megyében

49. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Jász - Nagykun - Szolnok megyében

33. táblázat: A kibocsátási területek élőhelytípusainak megoszlása
Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	44	12	8	6	6	22	2
0	18	42	52	76	55	30	91
1-5%	0	12	12	6	15	12	3
6-10%	12	27	12	9	15	3	0
11-15%	0	0	3	0	0	6	0
16-20%	6	6	9	3	6	9	3
21-25%	0	0	0	0	3	0	0
26-30%	9	0	9	0	3	12	3
31-35%	0	0	0	0	0	3	0
36-40%	9	3	0	0	0	12	0
41%-	45	9	3	6	3	12	0

50. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken
Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Vadföldeket a vadgazdálkodók 90%-a alakított ki, 20%-uk hozott létre vadbúvókat a kibocsátóhely környékén, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik apróvadás vadászterdőt létesítettek (13%) és tartós élőhelyfejlesztést végeztek erdészeti módszerekkel (15%).

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyéritéssel (28%), fegyveres gyéritéssel és kotorékozással (48%), illetve kotorékozással (18%) végezték, azonban jelentős azoknak a vadásztársaságoknak az aránya (8%), amelyek egyik módszerrel sem éltek (**34. táblázat**).

A kibocsátóhelyeken az érintett gazdálkodók 47%-a foglalkozott csapdázásos dúvadgyéritéssel, amiből kis lácacsapdát (3%), nagy lácacsapdát (12%), héjakosarat (12%), nagy lácacsapdát és héjakosarat (8%) alkalmaztak, valamit még az előbbieket különböző kombinációját. A kibocsátóhelyek 53%-án – ami meglehetősen magas arány – egyik típusal sem végeztek predátor gyéritést. (**51. ábra**)

34. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek

Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Vadászati mód	%
Lőfegyver	28
Kotorékozás	18
Lőfegyver és kotorékozás	48
F1 tojás	0
Nem alkalmaznak semmit	8

4.6.3. Vadgondozás

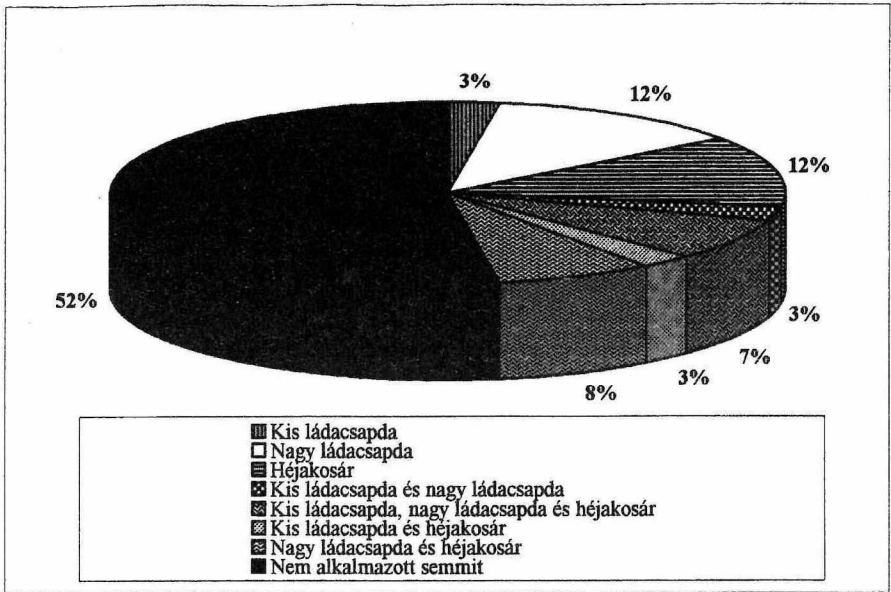
Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 82%-a folytatott a kibocsátást követően, ami magas érték. *Porfürdőző* helyek létesítésével 87%-uk foglalkozott.

A *középnvelés során* a vadgazdálkodók 72%-a táppal és szemes takarmánnyal, 14%-a táppal, végül 14%-a szemes takarmánnyal és ocsúval etette csibéit. A kibocsátást követően 37 vadgazdálkodó (92%) alkalmazott azonos típusú takarmányt, mint amilyet a fácáncsibék a középnvelés során kaptak.

A *kibocsátást követően* használt takarmány megoszlása a következő volt: táp és szemes takarmány – 33%, táp, szemes takarmány és ocsú – 33%, szemes takarmány és ocsú – 17%, táp, szemes takarmány és zöldtakarmány – 17%.

A *kibocsátás után alkalmazott takarmányozás időtartama* a vadgazdálkodók 80%-ánál folyamatos volt, 12%-uknál a szezon végéig, 8%-uknál novemberig tartott.

51. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megyében alkalmazott csapdázási módszerek

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a *fácánnevelőkben* az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: TETRACOLIN PULVIS
- Antiparazitikumok: CHICKTONIC
- Takarmány kiegészítők: Ásványi anyagok: TETRASELÉN
Vitaminok: POLIVIT AMINOACIDOS LIQUIDO, TERTAVIT COMBI
- Nyugtatók, stresszoldók: Galooxazin, JOLOVIT
- Probiotikumok: HEPANEROL, LAKTIFERM
- VAKCINÁK: IMMUNAIR, PHYLOVAC, VITAPEST
- Fertőtlenítőszer: BROMOSEPT

A kibocsátást követően MEBENDASOLT vagy MEBENVETet használnak a légcsőférgesség megelőzésére, valamint NEOTESOL antibiotikummal védekeztek a fertőzések ellen.

4.6.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 41%-a bokrázás során, 23%-a közepes terítékű hajtóvadászat és bokrázás során hasznosította a kibocsátott fácánállományt. A vadgazdálkodók 18%-a alkalmazta egyidejűleg a közepes

terítékű hajtóvadászatot, a nagy terítékű hajtóvadászatot és a bokrárszást. (35. táblázat). Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módonként ejtett átlagos terítéknagyságot a 36. táblázat mutatja.

**35. táblázat: Teríték alakulása a vadászati módok függvényében
Jász-Nagykun-Szolnok megyében**

Vadászati módok	Átlag (pld)	Minimum (pld)	Maximum (pld)
Közepes terítékű hajtóvadászat	171	50	300
Nagyterítékű hajtóvadászat	597	370	1200
Bokrárszás	49	18	100

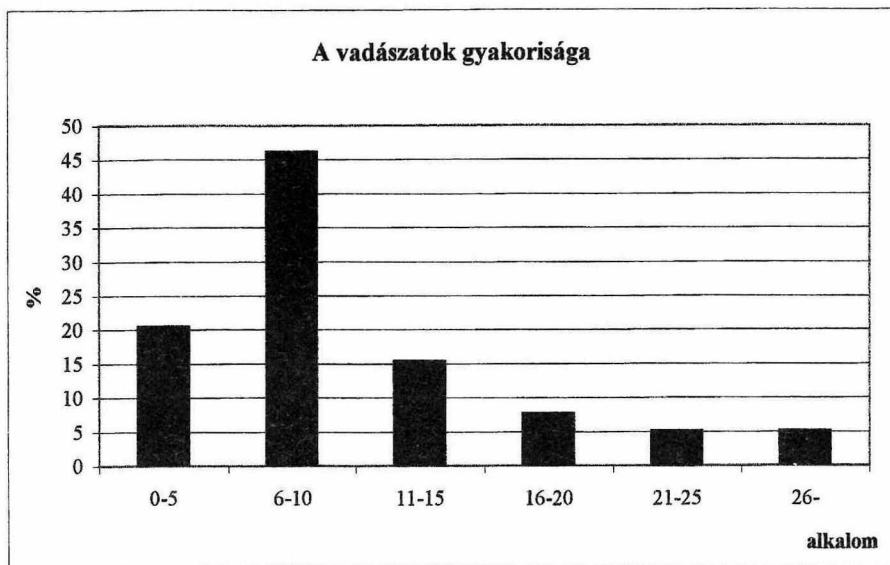
36. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	10
Nagyterítékű hajtóvadászat	3
Bokrárszás	41
Közepes terítékű és nagyterítékű hajtóvadászat	3
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrárszás	23
Közepes terítékű hajtóvadászat, nagyterítékű hajtóvadászat és bokrárszás	18
Nagy terítékű hajtóvadászat és bokrárszás	3

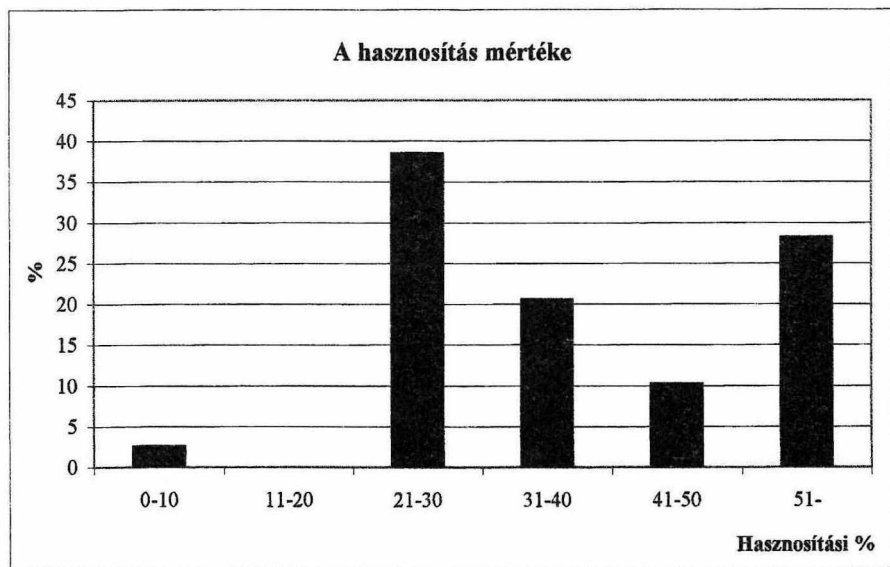
A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok majdnem fele (46%) 6-10 alkalommal rendezett vadászatot. 20 százalékban képviseltetik magukat azok, amelyek 1-5 alkalommal végezték el ezt. A 10 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 26-nál többször (!) vadásztak (52. ábra)

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 79%-os, a legalacsonyabb 9%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Bács-Kiskun megyében 37,9%-os volt az átlagos hasznosítás (53. ábra).

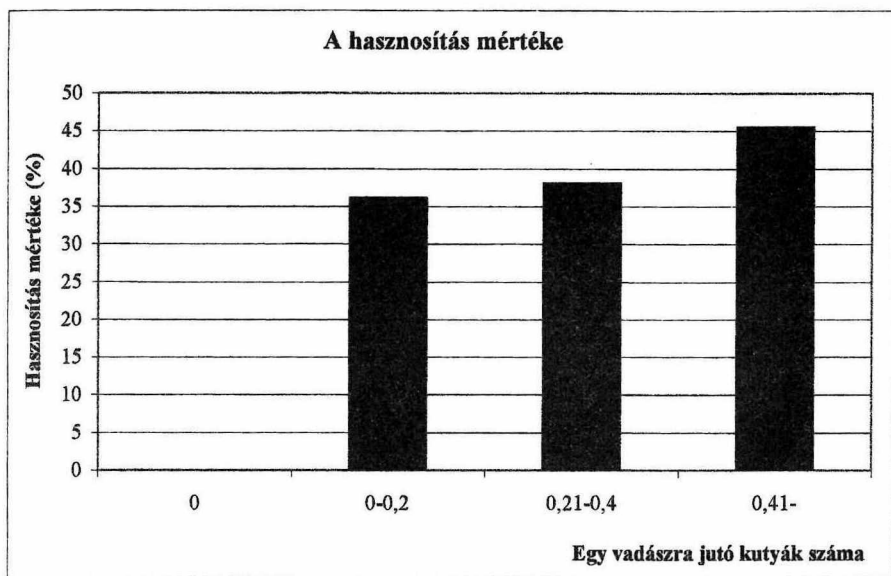
A vadászat során alkalmazott kutyák számának (kutya/vadász) és a hasznosítás mértékének (%) összefüggése tisztán mutatja, hogy sokkal hatékonyabbak voltak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkeresés munkáját és csökkentve az elveszett zsákmány arányát. Ott, ahol egy vadászra 0,4 vagy annál több kutya jutott, ott a hasznosítás mértéke meghaladta a 45%-ot (54. ábra).

**52. ábra: A vadászatok gyakorisága
Jász-Nagykun-Szolnok megyében**

53. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Jász-Nagykun-Szolnok megyében

54. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Jász - Nagykun - Szolnok megyében

4.7. Pest megye

Pest megyében 29, fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaság vett részt a kérdőíves felmérésben.

4.7.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyében a fácángazdálkodással foglalkozó vadásztársaságok több, mint fele (61%) intenzív fácánenyésztésből származó csibéket bocsátott ki. A félintenzív tenyésztésből 35% szerezte be az egyedeket, félvad tenyésztésből származó fácánt csupán a gazdálkodók 3%-a bocsátott ki.

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében nevelt csibék esetében kizárólag a zárt teremfűtéses eljárást alkalmazták

A *félintenzív tenyésztési módszerek* közül a vadgazdálkodók fele (50%) a fekvőkéményes, nevelőházas nevelési módszerrel nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. Az etázsűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel nevelt madarak a beszerzett csibék 30%-át képviselték. Mindössze 10%-ban fordultak elő az etázsűtéses, földiasátrás módszerrel nevelt csibék.

A félvad nevelési eljárás keretén belül a gazdálkodók zárttérrel származó, kotlóssal nevelt csibéket részesítette előnyben a beszerzés során. (37. táblázat)

37. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye Pest megyében

Származási hely	%
Félvad tenyésztésből	3
Félintenzív tenyésztésből	35
Intenzív tenyésztésből	61
Több nevelési módszert alkalmazva	0

Származási hely	%
Szabadterületről kotlóssal nevelve	0
Zárttérrel, kotlóssal nevelve	100
Fácántenyéskertből	0
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkéből	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	0
Félvad tenyésztésből	100

Származási hely	%
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	0
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszerrel	50
Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	30
Etázsfűtéses, fóliasátras nevelési módszerrel	10
Egyéb	10
Félintenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Zárt teremfűtéses nevelésből	100
Intenzív tenyésztésből	100

Származási hely	%
Fácántenyéskertből - Zárt teremfűtéses módszer	0
Több nevelési módszert alkalmazva	0

Pest megyében, a vizsgálatban részt vett vadgazdálkodóknál júniustól decemberig tartott a fácán kibocsátás időszaka. Legnagyobb mennyiségben augusztusban (34%) illetve szeptemberben (21%) történt a kihelyezés. A októberi és decemberi kibocsátás már csak 17-17%-ot képviselt. A kibocsátások 3%-a nem adott hónaphoz, hanem eladott, illetve szervezett vadászat időpontjához kötődött, azaz a madarak kihelyezése a vadászat előtt történt (38. táblázat).

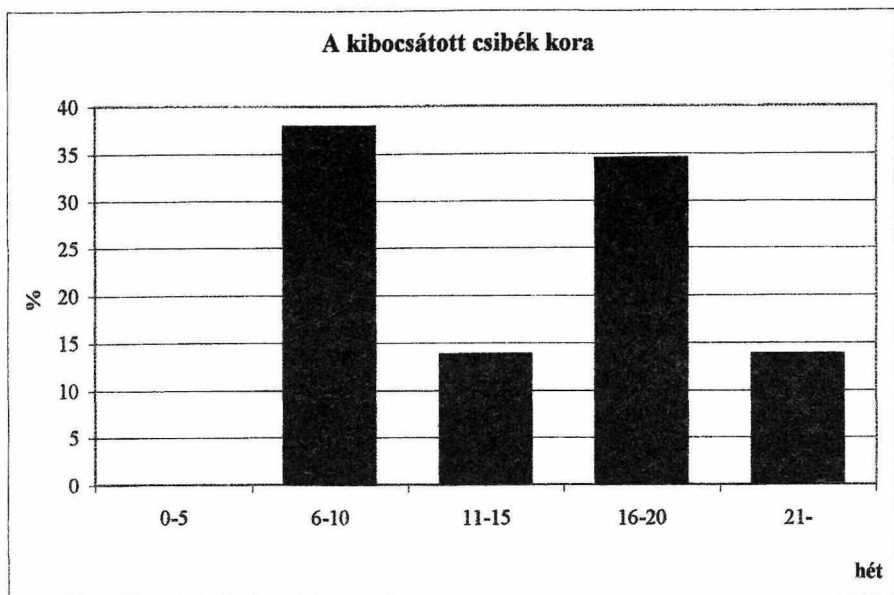
A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása (55. ábra) azt mutatta, hogy kibocsátások 6-25 hetes kor közötti madarakkal történtek. Leggyakoribb (38%) a 6-10 hetes, majd a 16-20 (34%) csibék kihelyezése volt.

A kibocsátott fácán csibék mennyiségét (56. ábra) elemezve kitűnik, hogy leggyakoribb (34%) az 1-1000 pld-os nagyságrendű kihelyezés volt. Viszonylag magas (23%) volt a 2001-3000 pld-os, illetve az 1001-2000 pld-os (17%) kibocsátás is.

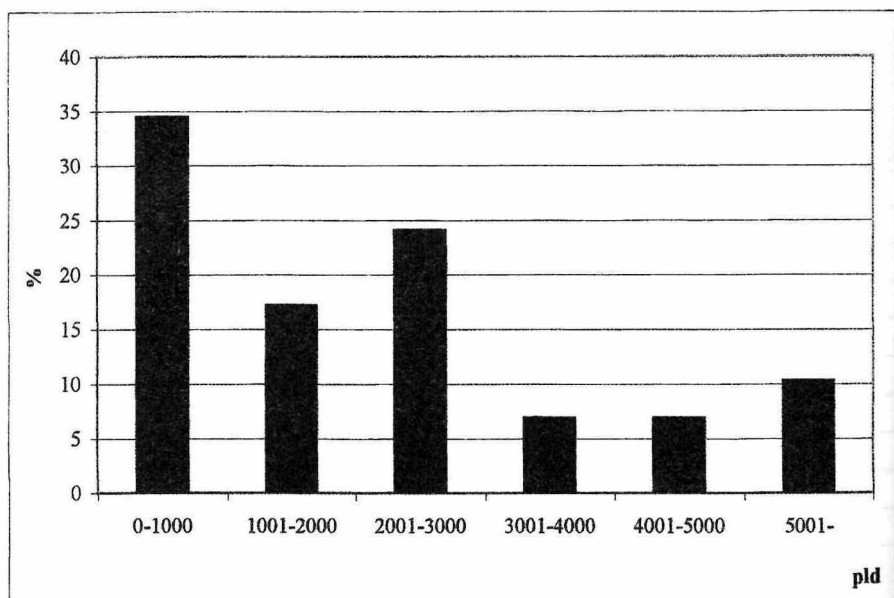
Tároló voliert a 29 vadgazdálkodóból 23 alkalmazott, ami több mint 79%. Legnagyobb arányban az augusztusban (35%), illetve a szeptemberben (26%) kibocsátást végző vadgazdálkodóknál észlelhetjük ezt a módszert.

38. táblázat: A kibocsátások időpontja Pest megyében

Hónap	%
Június	3
Július	0
Augusztus	34
Szeptember	21
Október	17
November	3
Október-December	17
Vadászat előtt	3

55. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása Pest megyében

56. ábra: A kibocsátott csibék példányszáma Pest megyében

4.7.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területnagyságát* vizsgálva szembetűnő, hogy magas az aránya (62%) a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg az 50 hektárt. A kibocsátóhelyek területnagyságának növekedésével csökken a vadgazdálkodók aránya, egészen 250 hektárig (3%). E felett ismét több (14%) vadgazdálkodónak van kibocsátóhelye (57. ábra) A legkisebb kibocsátóhely területe 5 ha, a legnagyobb 1500 ha volt, amely 5 kisebb egységből épült fel.

A kibocsátóhelyek *élőhelytípusait* vadgazdálkodónként és megyei szinten is elemeztük (39. táblázat és 58. ábra). A kibocsátóhelyeken jelentős az erdők (27%) és a szántók (21%) területaránya. A vadgazdálkodók 14%-ánál az erdő területaránya, 14%-ánál a szántók területaránya meghaladta a 40%-ot. A vadföldek területaránya átlagosan 18% volt.

A 29 vadgazdálkodóból 15-nek (52%) a területén van *természetes víz*. Bár 2001-ben 22 társaság (76%) létesített vízelő helyet, ennek ellenére 4%-os azoknak a területeknek az aránya, ahol sem természetes víz, sem mesterséges vízelőhely nincs.

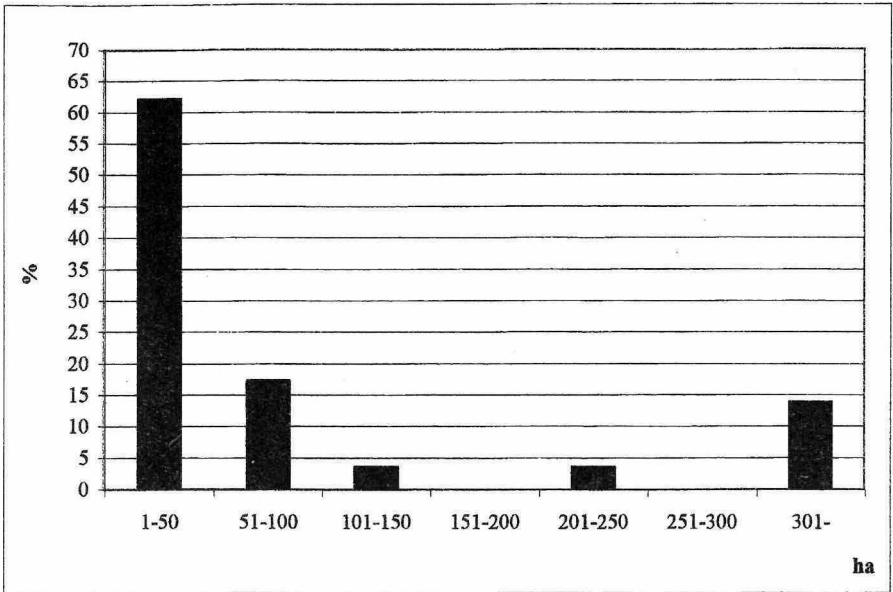
A vadászterületek több mint 31%-án létesítettek *mesterséges vízelőhelyet*, annak ellenére, hogy a kibocsátóhelyen már volt természetes vízelőfordulás is, és 41%-uk tette ezt úgy, hogy természetes víz egyáltalán nem állt rendelkezésre.

Az *élőhelyfejlesztés* elemzésének eredményét az 59. ábra mutatja, ahol 100%-nak a válaszadó vadgazdálkodók összességét tekintettük, amely jelen esetben 29 vadászterület volt.

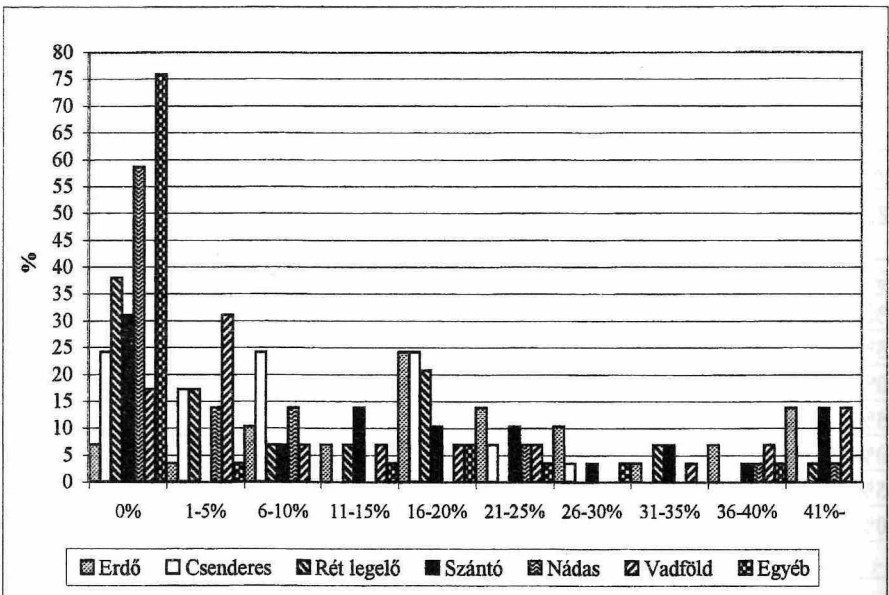
Vadföldeket a vadgazdálkodók 86%-a alakított ki, 35%-uk végzett tartós élőhelyfejlesztést erdészeti módszerekkel, vadbúvókat 45%-uk alakított ki a kibocsátóhely környékén, azonban nagyon kevés azoknak a száma, akik apróvadás vadászterületet létesítettek (10%).

39. táblázat: A kibocsátási területek élőhelytípusainak megoszlása
Pest megyében

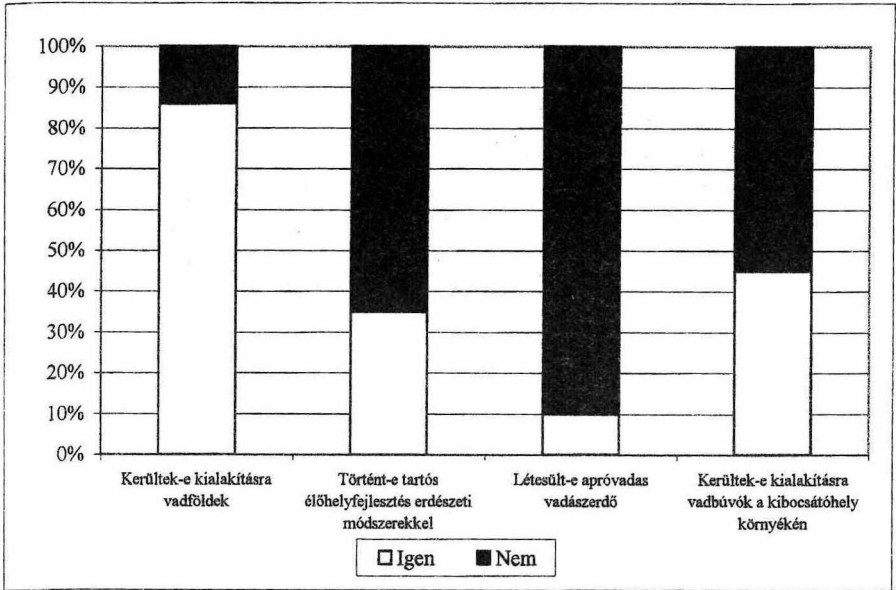
Élőhely	Erdő	Csenderes	Rét, legelő	Szántó	Nádas	Vadföld	Egyéb
Átlag(%)	27	11	11	21	7	18	5
0	7	24	38	31	59	17	76
1-5%	3	17	17	0	14	31	3
6-10%	10	24	7	7	14	7	0
11-15%	7	0	7	14	0	7	3
16-20%	24	24	21	10	0	7	7
21-25%	14	7	0	10	7	7	3
26-30%	10	3	0	3	0	0	3
31-35%	3	0	7	7	0	3	0
36-40%	7	0	0	3	3	7	3
41%-	14	0	3	14	3	14	0

57. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága Pest megyében

58. ábra: Az élőhelytípusok százalékos megoszlása Pest megyében

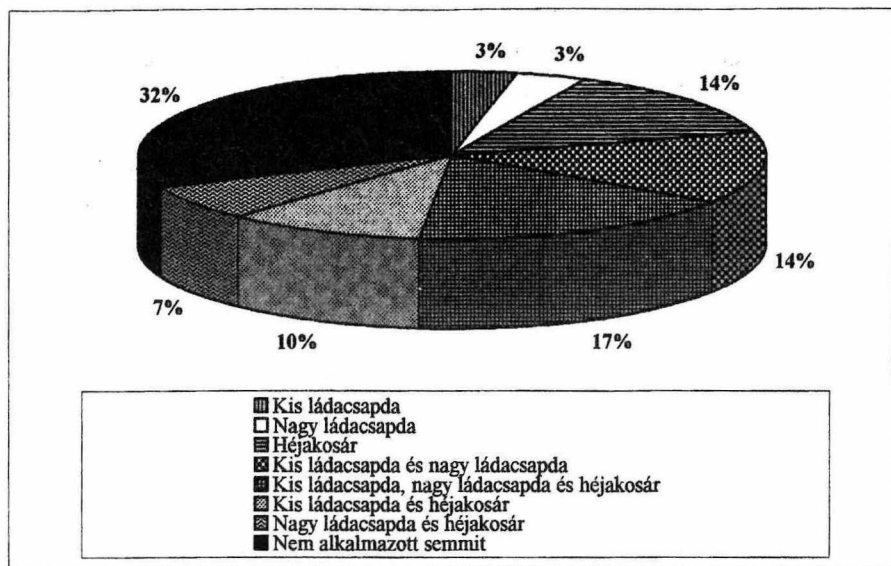
59. ábra: Élőhelyfejlesztések a kibocsátóhelyeken Pest megyében

Pest megyében a *dúvadapasztást* fegyveres gyérítéssel (48%), fegyveres gyérítéssel és kotorékozással (31%), illetőleg fegyveres gyérítéssel és F1 szelektív szerrel preparált tojás kihelyezésével végezték (14%), azonban jelentős azoknak a vadásztársaságoknak az aránya (7%), amelyek egyik módszerrel sem éltek (40. táblázat).

A kibocsátóhelyeken az érintett vadgazdálkodók 68%-a foglalkozott csapdázásos dúvadgyérítéssel, amiből kis lácacsapdát (3%), nagy lácacsapdát (3%), héjakosarat (14%), kis lácacsapdát és nagy lácacsapdát (14%), kis lácacsapdát, nagy lácacsapdát és héjakosarat (17%) alkalmaztak. A kibocsátóhelyek 32%-án – ami meglehetősen magas arány – egyik típussal sem végeztek predátor gyérítést. (60. ábra)

40. táblázat: A kibocsátás előtti dúvadapasztási módszerek Pest megyében

Vadászati mód	%
Lőfegyver	48
Kotorékozás	0
Lőfegyver és kotorékozás	31
F1 tojás	0
Lőfegyver és F1 tojás	14
Nem alkalmaznak semmit	7

60. ábra: Pest megyében alkalmazott csapdázási módszerek

4.7.3. Vadgondozás

Ahhoz, hogy a vadgazdálkodók munkája a fácánkibocsátást tekintve eredményes legyen, nagy hangsúlyt kell fektetni a vadgondozásra. Ide tartozik a vad számára szükséges feltételek biztosítása, a gyógyszeres kezelés és megelőzés, valamint a takarmányozás.

Itatást a vadgazdálkodók 83%-a folytatott a kibocsátást követően, ami magas érték. *Porfűrdőző* helyek létesítésével mindössze 55%-uk foglalkozott.

A *középinevelés során* a vadgazdálkodók 64%-a táppal és szemes takarmánnyal etette csibéit. 8-8%-ot képviselnek azok a gazdálkodók, akik csak táppal; táppal, szemes takarmánnyal és ocsúval; szemes takarmánnyal és ocsúval etették a fácánokat. A kibocsátást követően 15 vadgazdálkodó (51%) alkalmazott azonos típusú takarmányt, mint amilyet a fácáncsibék a középinevelés során kaptak.

A *kibocsátást követően* használt takarmány megoszlása a következő volt: táp és szemes takarmány – 29%, szemes takarmány – 23%, szemes takarmány és ocsú – 18%, táp, szemes takarmány és ocsú – 12%, táp és ocsú – 6%.

A *kibocsátás után alkalmazott takarmányozás* a vadgazdálkodók 50%-ánál folyamatos volt, 50%-uknál csökkenő volt a takarmány mennyisége.

Pest megyében a *fácánnevelőkben* az alábbi gyógyszereket alkalmazták:

- Antibiotikumok: FLUBENOL, MEBENDAZOL, NEOTESOL, NORDRIL, NORFLAX 2000, OXOMID 20, VERTIFLOX
- Takarmány kiegészítők: Ásványi anyagok: NUTRIL-SELEN, NUTRAFORT
Vitaminok: ACTIPACK, PHYLASOL COMBI FORTE

- Nyugtatók, stresszoldók: GALLOXAZIN, JOLOVIT
- Vakcinák: CLON30, GUMBORO, NOBIVAC, VITAPEST

A kibocsátást követően MEBENDASOLT vagy MEBENVETet használnak a légcsőfőrgesség megelőzésére, valamint FLUBENOL és VETRIMOXIM PULVIS (mycoplasmosis ellen) védekeztek. Baromfipestis ellen CLON 30-at használtak, ásványianyag pótlásra ZEONITot alkalmaztak.

4.7.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy az érintett vadgazdálkodók 34%-a közepes terítékű hajtóvadászat során hasznosította a kibocsátott fácánállományt. Nagyterítékű hajtóvadászatot egyikük sem alkalmazott és csekély azoknak a száma is, amelyek csak bokrástak (17%). A vadgazdálkodók 31%-a alkalmazta egyidejűleg a közepes terítékű hajtóvadászatot és a bokrást. (41. táblázat). Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módokként ejtett átlagos teríték nagyságát a 42. táblázat mutatja.

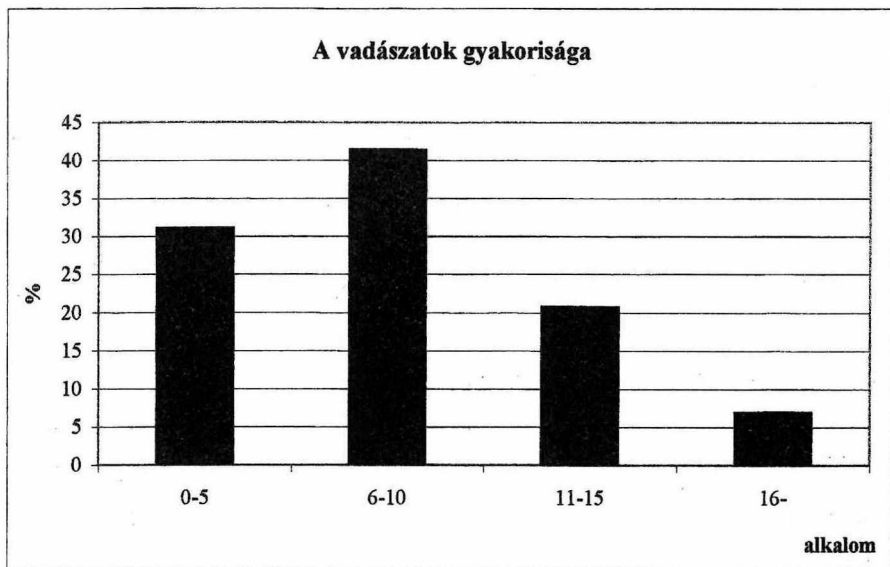
41. táblázat: A fácán hasznosítási módjai Pest megyében

Vadászati módok	%
Közepes terítékű hajtóvadászat	34
Nagyterítékű hajtóvadászat	0
Bokrástás	17
Közepes terítékű hajtóvadászat és bokrástás	31
Nagyterítékű hajtóvadászat és bokrástás	7
Közepes terítékű hajtóvadászat, nagyterítékű hajtóvadászat és bokrástás	11

42. táblázat: Teríték alakulása a vadászati módok függvényében Pest megyében

Vadászati módok	Átlag (pld)	Minimum (pld)	Maximum (pld)
Közepes terítékű hajtóvadászat	143	30	300
Nagyterítékű hajtóvadászat	699	550	947
Bokrástás	46	7	100

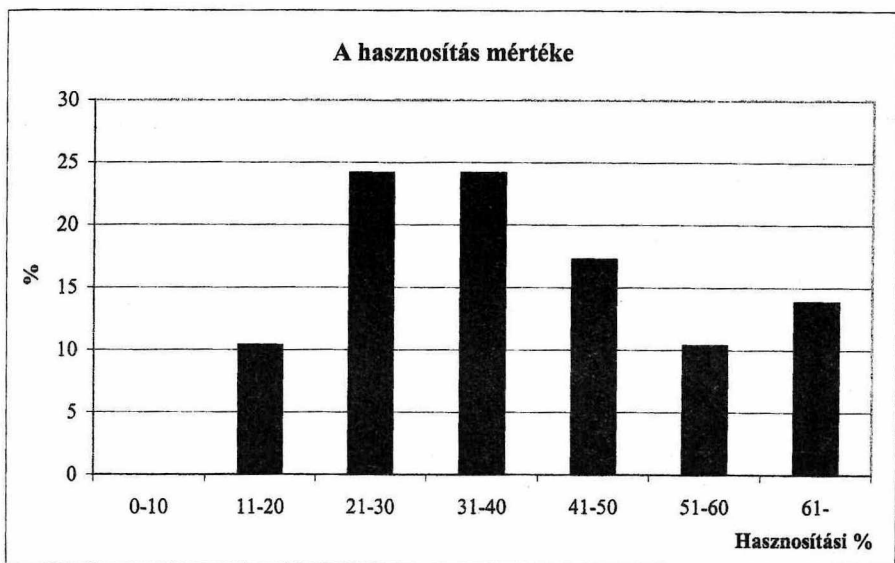
A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy a társaságok majdnem fele (42%) 6-10 alkalommal vadászott. 31 százalékban képviseltetik magukat azok, amelyek 1-5 alkalommal végezték el ezt. A 10 alkalomnál gyakoribb vadászatot rendező vadgazdálkodók aránya fokozatosan csökken, de volt néhány terület, ahol 16-nél többször vadásztak (61. ábra).

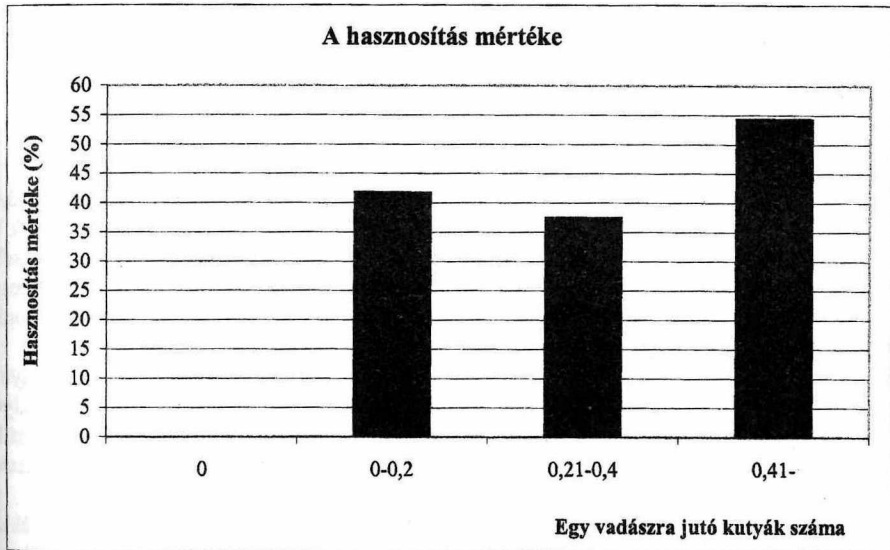
61. ábra: A vadászatok gyakorisága Pest megyében

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt példányszámot a kibocsátott mennyiség függvényében. A legmagasabb hasznosítási érték 88%-os, a legalacsonyabb 15%-os volt. Valamennyi fácán utóneveléssel foglalkozó vadászterület adatai alapján Bács-Kiskun megyében 41,2%-os volt az átlagos hasznosítás (62. ábra).

A vadászat során alkalmazott kutyák számának (kutya/vadász) és a hasznosítás mértékének (%) összefüggése tisztán mutatja, hogy sokkal hatékonyabbak voltak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkeresés munkáját és csökkentve az elveszett zsákmány arányát. Ott, ahol egy vadászra 0,4 vagy annál több kutya jutott, ott a hasznosítás mértéke meghaladta az 50%-ot (63. ábra).

62. ábra: A fácán hasznosításának mértéke Pest megyében

63. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében Pest megyében

5. MEGVITATÁS

Ebben a fejezetben kerülnek értékelésre a felmérésben résztvevő megyék eredményei, összehasonlítva a fácángazdálkodási paramétereket, az élőhelygazdálkodást, vadgondozást és a hasznosítás módját és mértékét, hasonló módszer szerint, mint az előző fejezetekben az egyes megyék kiértékelésénél.

5.1. Fácángazdálkodási paraméterek

A fácán mesterséges nevelésére számos módszer alakult ki és terjedt el hazánkban. E módszerek közül a felmérésben résztvevő megyékben az alábbiak fordultak elő:

Félvadtenyésztés:

- Szabadterületről származó tojások kotlóssal nevelve
- Zárttérrel származó tojások kotlóssal nevelve
- Fácántenyészkertből származó egyedek
- Letojatott törzanyag fácánoskerti sarjűfűszekéből származó egyedek
- Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából származó egyedek

Félintenzív tenyésztés:

- Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszer
- Fekvőkéményes, nevelőházas nevelési módszer
- Etázsfűtéses, nevelőházas nevelési módszer
- Etázsfűtéses, fóliasátras nevelési módszer

Intenzív tenyésztés:

- Zárt, teremfűtéses nevelési módszer

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyék közül legtöbbször *félintenzív tenyésztésből* és *intenzív tenyésztésből* származó csibéket bocsátottak ki. *Félvad tenyésztési* eljárásból származó csibéket lényegesen kevesebb megyében és kisebb százalékban alkalmaztak. Ennek magyarázata lehet, hogy az extenzív eljárás során lényegesen kevesebb csibét nevelnek egyszerre, mint a félintenzív vagy intenzív nevelési eljárás során. Ezen módszerek megyei, százalékos megoszlását a **43. táblázat** szemlélteti.

A vadásztáraságoknál gondos mérlegelés előzte meg azt a döntést, ami arra irányult, hogy a kibocsátásra szánt fácán csibéket honnét szerezzék be, és a nevelés során milyen eljárást válasszanak. Ennek a döntésnek a meghozatala során nem csak a vadászterület élőhelyi paramétereit kellett figyelembe venni, hanem a rendelkezésre álló gazdasági forrásokat is.

A *félvad tenyésztési* módszerek közül zárttérrel származó, kotlóssal nevelt csibékkal dolgoztak a legtöbb megyében, a legnagyobb százalékban. Ezt követi a szabad területről származó, kotlóssal nevelt csibe, amellyel két megyében gazdálkodtak. Az egyéb extenzív eljárással nevelt fácán csibékkal gazdálkodó megyéket és százalékos megoszlásukat a **44. táblázat** mutatja.

43. táblázat: A kibocsátott állomány származási helye

Megye / Csibék származási helye (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson- Sopron megye	Jász- Nagykun- Szolnok megye	Pest megye
Félvad tenyésztésből	0	2	13	0	8	4	3
Félintenzív tenyésztésből	18	70	20	62	15	5	35
Intenzív tenyésztésből	68	24	64	32	69	83	61
Több nevelési módszert alkalmazva	14	4	3	6	8	8	0

44. táblázat: A félvad tenyésztési módszerek megoszlása

Megye / Félvad tenyésztési módszerek (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson- Sopron megye	Jász- Nagykun- Szolnok megye	Pest megye
Szabadterületről, kottlóssal nevelve	0	0	10	0	0	100	0
Zártterről, kottlóssal nevelve	0	50	20	0	50	0	100
Fácántenyészkertből	0	0	60	0	0	0	0
Letojatott törzsanyag fácánoskerti sarjűfészkekéből	0	0	0	0	50	0	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából	0	50	10	0	0	0	0

A *félintenzív tenyésztési* eljárások közül a megyék összehasonlításában a fekvőkéményes, nevelőházas módszerrel nevelt csibék aránya a legnagyobb. Ez a módszer Győr - Moson - Sopron megyén kívül mindegyik megyében megtalálható. Ezt követi a sorban etázsfűtéses, nevelőházas; és az etázsfűtéses, fóliasátras nevelési eljárás. Kunsági vagy Lábodi típusú tenyésztési módszerrel mindössze két megye, alig 20%-ban gazdálkodott. (45. táblázat)

Az *intenzív nevelési eljárás* keretében minden megyében zárttéri teremfűtéses eljárást alkalmaztak.

Az egyes nevelési eljárások kombinációit a 46. táblázat szemlélteti.

A *fácánkibocsátások időszaka* meglehetősen megoszlik a megyék között. Azonban az így is tisztán látható, hogy a megyék közül szinte mindegyik bocsátott ki csibéket, - meglehetősen nagy százalékban – júniusban és júliusban, és hasonló paraméterek jellemzik az augusztusi kibocsátást is. A szeptemberben történt kihelyezés öt megyét érintett, az októberi hatot. A vadászat előtt öt megye végzett fácánkibocsátást, itt a legmagasabb érték 20% volt. Ugyan csekély mértékben, de a felnőtt madarak kibocsátásával foglalkozó két megyében, Békésben és Csongrádban tavasszal és március-júniusban is történt kihelyezés. Az egyéb időpontokat a 47. táblázat szemlélteti.

A kibocsátott fácáncsibék *korszerinti megoszlását* vizsgálva szembetűnő, hogy legtöbb megye, legnagyobb százalékban öt és nyolc hetes kora kötött bocsátotta ki a területe a csibéket. Öt hetesnél fiatalabb csibéket mindössze három megyében, Békésben, Csongrádban és Jász - Nagykun- Szolnok megyében helyeztek ki a területre. Békés és Fejér megyében a nevelési technológiából kifolyólag felnőtt madarakat bocsátottak ki, de ennek értéke nem éri el a 10%-ot. A feldolgozott adatokból is szemmel látható, hogy az 5-8 hetes csibék már képesek alkalmazkodni a szabadterületi viszonyokhoz, és lényegesen kisebb számban hullanak el, mintha a kibocsátás fiatalabb korban történe meg. Átfogó képet ad minderről a 64. ábra.

A kibocsátott *fácáncsibék mennyiségét* értékelve egyértelműen kitűnik, hogy legnagyobb arányban, a társaságok többsége 1000 példányt bocsátott ki évente. Az 1000 példány feletti kibocsátások gyakorisága folyamatosan csökken. Ez jól látható a 65. ábrán.

A *tároló volierek alkalmazását* a kibocsátási idő függvényében vizsgáltuk megyei szinten az előző fejezetben és tettük ezt a megyék összehasonlításában is. Az augusztusban és októberben kibocsátást végző megyékben fordult elő legnagyobb arányban tároló volier. A tárolók meglétét egyéb hónapokra vetítve a 48. táblázat mutatja.

45. táblázat: A félintenzív tenyésztési módszerek megoszlása

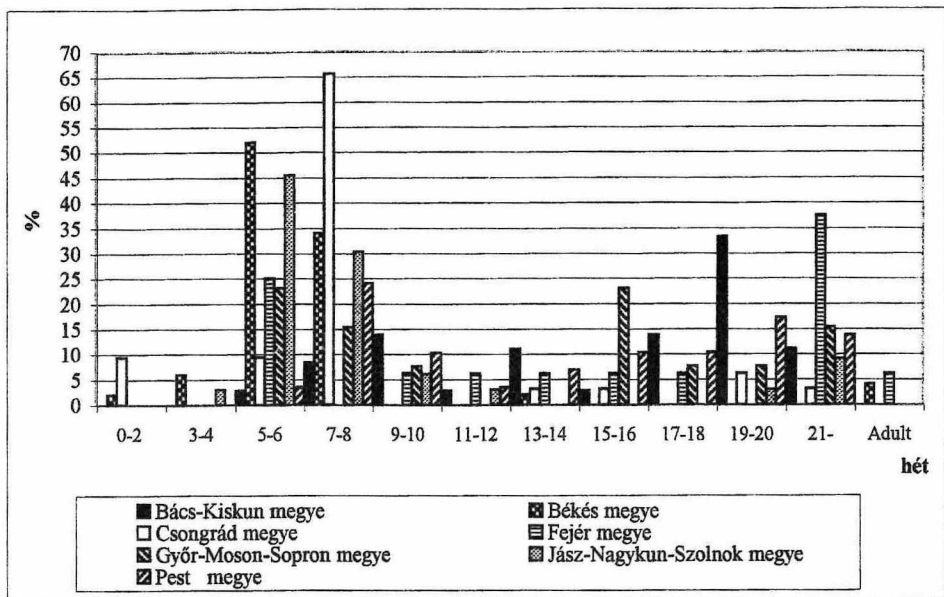
Félintenzív tenyésztési módszerek megoszlása(%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Kunsági vagy Lábodi típusú nevelési módszerrel	11	0	17	0	0	0	0
Fekvőkéményes, nevelőházas nevelési módszerrel	56	11	17	91	0	67	50
Etázsűtéses, nevelőházas nevelési módszerrel	11	68	50	0	0	0	30
Etázsűtéses, fóliasátoras nevelési módszerrel	22	16	0	0	50	33	10
Egyéb	0	5	17	9	50	0	10

46. táblázat: A tenyésztési eljárások kombinációi

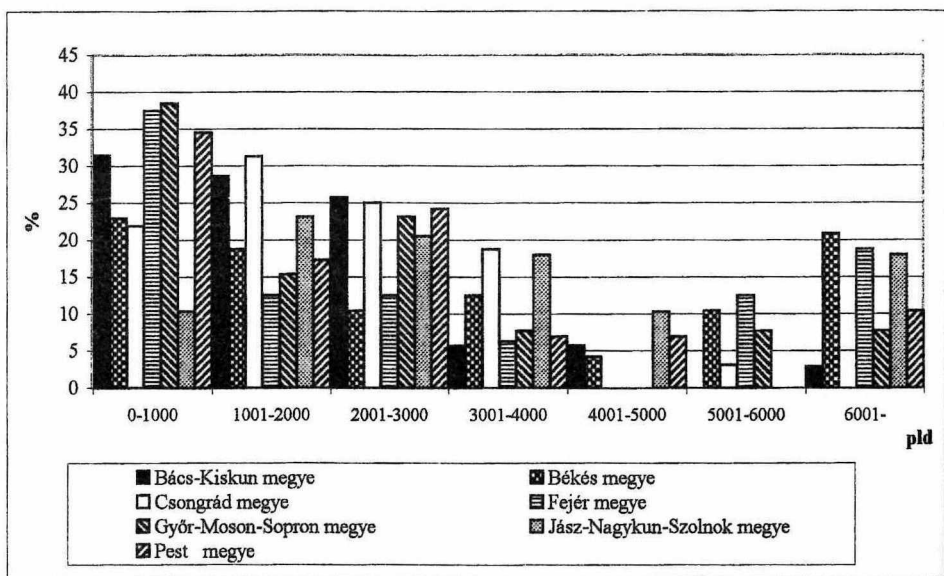
Mege / Több nevelési módszert alkalmazva (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Ménfőcsanak megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Fekvőkéményes nevelőházas nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	72	0	0	0	0	0	0
Kunsgái vagy Lábodi típusú nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	14	0	0	0	0	0	0
Étársfűtéses, nevelőházas nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	14	50	0	0	0	0	0
Fácántenyészkertből - Fekvőkéményes, nevelőházas módszer - Zárt teremfűtéses módszer	0	50	0	0	0	0	0
Átteleltetett állomány tavaszi kibocsátásából - Egyéb módszer	0	0	100	0	0	0	0
Egyéb nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	0	0	0	100	0	0	0
Letejatott törzsanyag fácánoskerti sarjűtészkéből - Zárt teremfűtéses módszer	0	0	0	0	100	0	0
Fácántenyészkertből - Zárt teremfűtéses módszer	0	0	0	0	0	33	0
Szabad területről koflóssal nevelve - Fácántenyészkertből - Zárt teremfűtéses módszer	0	0	0	0	0	33	0
Étársfűtéses, fóliasátras nevelési módszer - Zárt teremfűtéses módszer	0	0	0	0	0	33	0

47. táblázat: A kibocsátások időpontja

Megye / Kibocsátások ideje (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Tavaszi		4					
Március - Július			3				
Június	3	24	16	13	8	10	3
Július	13	48	34	6	8	40	
Június - Július			3			3	
Június - Augusztus		2					
Június - Október					8		
Július - Augusztus		2				3	
Július - Szeptember						3	
Augusztus	13	12	25	13		10	34
Augusztus - Október					38		
Szeptember		8	3	25		5	21
Szeptember - Október	3		3				
Október	28		9	13	23	8	17
Október - November	11			13			
Október - December							17
Október - Január				13			
November	5						3
November - December					8		
Vadászat előtti	10		3	6		20	3
Egyéb					8		

64. ábra: A kibocsátott csibék kor szerinti megoszlása

65. ábra: A kibocsátott csibék példányszáma

48. táblázat: Tároló vollerek előfordulása a kibocsátási idő függvényében

Megye / Hónap (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Június	0,00	23,08	18,00	0,00	8,00	6,34	4,35
Július	0,00	69,23	27,00	0,00	8,00	22,39	0,00
Augusztus	0,00	0,00	27,00	18,18	8,00	16,04	34,78
Szeptember	14,73	7,69	0,00	27,27	0,00	8,35	26,10
Szeptember - Október	0,00	0,00	9,00	0,00	38,00	0,00	0,00
Október	71,50	0,00	18,00	18,18	23,00	13,04	8,69
Október - November	0,00	0,00	0,00	18,18	0,00	0,00	4,35
November	14,73	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,35
November - December	0,00	0,00	0,00	0,00	8,00	0,00	0,00
December	0,00	0,00	0,00	9,10	0,00	0,00	0,00
Vadászat előtt	0,00	0,00	0,00	9,10	0,00	34,78	17,39
Egyéb	0,00	0,00	0,00	0,00	8,00	0,00	0,00

5.2. Élőhelygazdálkodás

A kibocsátóhelyek *területnagyságát* vizsgálva szembetűnő, hogy magas az aránya a viszonylag kisebb területűeknek, amelyek kiterjedése nem haladja meg a 100 hektárt. 100 és 400 hektár közötti kibocsátóhelyek szinte minden megyében található, de arányuk nem haladja meg a 20%-ot. 400 hektár feletti területnagyság kevés helyen, leginkább Bács-Kiskun és Győr-Moson-Sopron megyében fordult elő, és egy kivétellel nem is éri el a 10%-ot. (66. ábra)

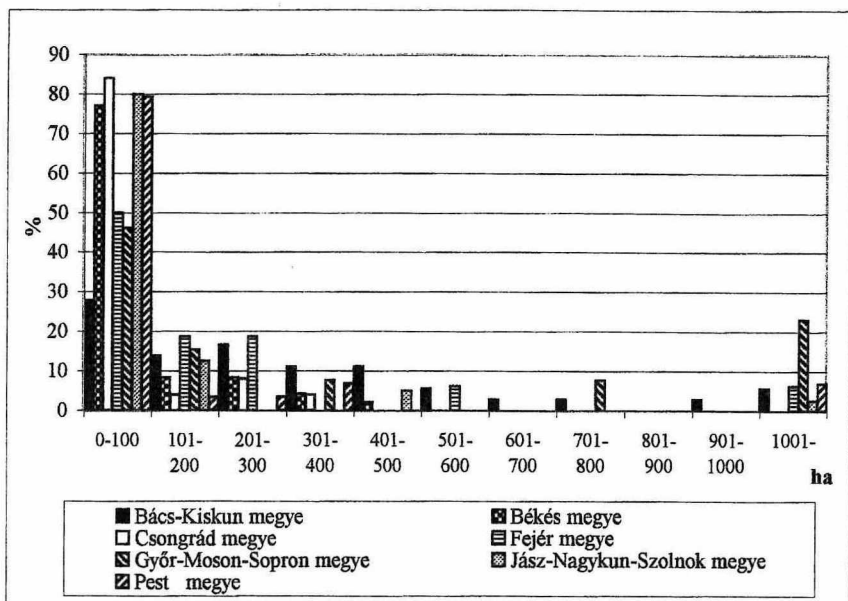
A kibocsátóhelyek *élőhelytípusainak* elemzése során egyértelműen látható, hogy kivétel nélkül, minden megyében az erdő aránya a legmagasabb. A fácán szempontjából igen fontos csereserek aránya viszont elég alacsony, a legmagasabb százalékban, Fejér megyében is alig éri el a 17%-ot. Ilyen szempontból Bács-Kiskun megyében a legrosszabb a helyzet, itt a csereserek aránya mindössze 2%. Ebben a megyében a legmagasabb a szántóföldek aránya, amely a többi megyéhez viszonyítva is kiemelkedő, 43%. Más megyékben a szántók aránya nem éri el a 25%-ot. A vadföldek aránya Bács-Kiskun és Győr-Moson-Sopron megyében a legalacsonyabb, egyik helyen sem haladja meg az 5%-ot. A többi megyében ennek az aránya 15-20% között van. Nádas és egyéb élőhelytípusok 10% alatti értékben vannak jelen az összes vizsgált területen. A pontos adatokat a 49. táblázat és a 67. ábra mutatja.

Azt senki sem vitatja, hogy a fácánnevelés sikere az élőhelyen múlik. Ahol a körülmények jók, a kibocsátóhely kellő természetes védősűrűvel ellátott, s a bekerített területen a fácáncsibék biztonságban vannak, ott az etetésen, itatáson kívül nincs gond a neveléssel. Ám ahol a kibocsátóhely körül növénytakaró nélküli a terület, s a külső környezetben nagy az erdő fedettsége, ott a természetes táplálkozásökológiai törvényszerűségek érvényesülnek, megjelennek a ragadozók is, és ez veszélyezteteti, sőt kétségessé teszi a nevelést és később a vadászatok terítékét is. Az erdő akkor jó, ha megfelelő a cserjeszintje, amely árnyékot és búvóhelyet ad a csirkéknek. Az itt található lágyszárú növények, illetve az azokon élő rovarok kellő természetes táplálékot nyújtanak. Nagylétszámú fácán-kibocsátóhelyeken a vadászerdők mellett nélkülözhetetlen a pásztaba vetett vadföldek létesítése. (KÖLÜS, 1988)

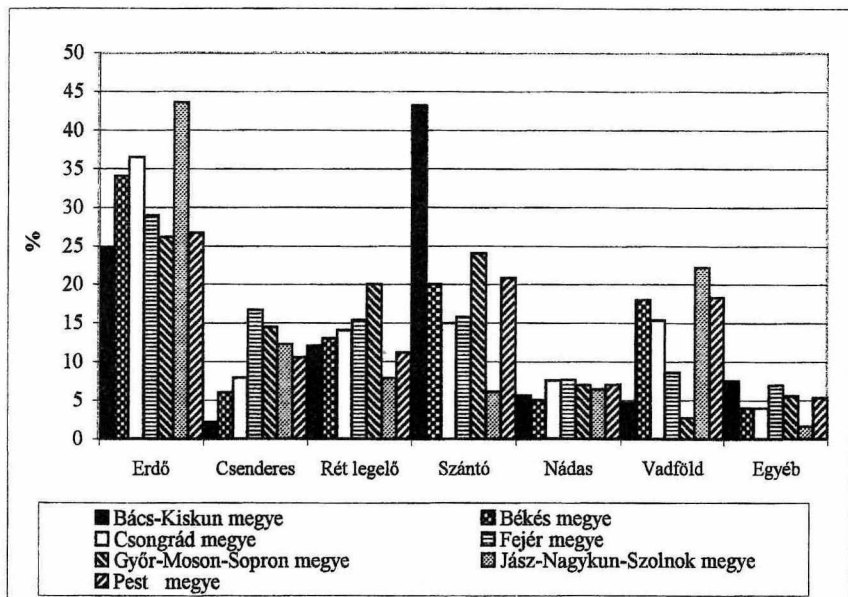
Az utóbbi évek aszályos időjárása sürgetővé tette a mesterséges itatóhelyek létesítését a kibocsátóhelyek környékén. Erre nem csak ott volt szükség, ahol természetes vízlelőhely nem volt megtalálható, hanem olyan területeken is, ahol a víz természetesen is rendelkezésre állt. A szárazságnak köszönhetően a természetes vizek, patakok, kisebb tavak a nyári melegben kiszáradtak.

Víz nélkül nincs élet és a sokat emlegetett élőhelyfejlesztés sarkalatos kérdése az ivóvíz. Különösen fontos ez a kibocsátóhelyek környékén, mert ahol egészséges ivóvíz nincsen, ott a madár nem marad meg. Ahogy felcseperedik, elvándorol oda, ahol van víz. (HOMONNAY, 1984)

Folyamatos vízellátás hiányában megnövekedhet az állomány migrációja, és ugyancsak megnövekedhet a mortalitás is. Az apróvadás területet be kell rendezni, fel kell szerelni! Ezek a vadgazdálkodási berendezések ugyanolyan tartozékai egy jó vadászterületnek, mint a vadföldek, hiszen ugyanazt a célt szolgálják: a maximális túlélési lehetőség megteremtését. (FARAGÓ, 1997)

66. ábra: A kibocsátóhelyek területnagysága

67. ábra: A kibocsátó területek élőhelytípusainak megoszlása

49. táblázat: A kibocsátó területek élőhelytípusainak megoszlása

Élőhelytípusok megoszlása (%)	Megye / Élőhelytípusok megoszlása (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykunszolnok megye	Pest megye
Erdő		25	34	36	29	26	44	27
Csenderes		2	6	8	17	15	12	11
Rét legelő		12	13	14	15	20	8	11
Szántó		43	20	15	16	24	6	21
Nádas		6	5	8	8	7	6	7
Vadföld		5	18	15	9	3	22	18
Egyéb		8	4	4	7	6	2	5
Összesen		100	100	100	100	100	100	100

Az előző fejezetben megynként már részletesen esett szó a mesterséges vízlelőhelyek létesítéséről. A megyék összehasonlításában látható, hogy a társaságok 62-75%-a létesített itatókat. Győr-Moson-Sopron megye ebben a tekintetben lényegesen lemaradt, itt csak 15%-os volt ez az érték, ami már sejteti azt, hogy a természetes vízlelőhelyek magas aránya, ezek megfelelő kihasználása lehetővé teszi, hogy kevesebb mesterséges itatót kelljen létesíteni. Ez gazdaságilag sem utolsó szempont. A kutatásban részt vett megyék közül csak Csongrád, Fejér és Győr-Moson-Sopron megyében van minden vadásztársaság kibocsátóhelyén vízlelőhely. A többi megyékben 2-25%-ban nincsen természetes víz és nem is törekedtek mesterséges vízlelőhelyek kialakítására.

Az *élőhelyfejlesztés* eredményi jól láthatók az **50. táblázatban** és a **68. ábrán**. Legnagyobb hangsúlyt minden megyében a vadföldek kialakítására helyezték. Tartós élőhelyfejlesztést erdészeti módszerekkel minden megyében végeztek, viszont ennek mértéke meglehetősen eltérő volt. Amíg Békés megyében aránya elérte az 52%-ot, addig Győr-Moson-Sopron megyében ez csak 8%-os volt. Apróvadás vadászterdő kialakítására 6-13%-ban fordítottak gondot. A vadbúvók kialakításának aránya egyes megyékben meghaladta az 50%-os arányt, de Bács-Kiskun megyében alig érte el az értéke a 8%-ot.

A feldolgozás arra is választ ad, hogy az adatszolgáltatásban részt vett vadásztársaságok mennyire élnek a területük természet adta lehetőségeivel. A gazdálkodás jobb feltételeinek biztosításának érdekében keresni kell ezen lehetőségek jobb kiaknázásának módszereit. A hiányosságokat pótolni kell, amire a gazdálkodónak van is lehetősége, pályázatok formájában.

Az élőhelyfejlesztés témaköréhez szorosan kapcsolódik a dűvadapasztás kérdése, amely nélkül nem lehet sikeres az apróvadgazdálkodás. A fácán utóneveléssel foglalkozó vadásztársaságoknak külön gondot kell fordítani a predátorok gyérítésére.

A kártevők apasztása a vadgazdálkodóknak éves feladatot jelent. Ki kell használni azt az időszakot, amikor a szarkák és dalmányos varjak csoportosulnak, csapatokba verődnek és élni kell a téli gyérítés lehetőségével is. A rókára minden vadásznak megvan a maga kifinomult, csalhatatlan receptje (dögter, vonszalék, nöstény róka vizelete, csalsíp, les, hajtás, csapdák stb.), amelyek ha a szabályokat betartják – a csapóvasak kivételével –, természetvédelmi szempontból nem kifogásolhatók. A kotorékozás azonban olyan módszer, amelyet csak nagy körültekintéssel szabad végezni. A menyétféle ragadozók gyérítésének leghatásosabb és egyben természetvédelmi szempontból is elfogadható módja a ládacsapdázás. (KALOTÁS, 1991)

Dűvadapasztást fegyveres gyérítéssel, F-1 szelektív szerrel preparált tojás alkalmazásával és kotorékozással végeztek. Azonban három megyében Bács-Kiskun, Jász - Nagykun - Szolnok és Pest megyében vannak olyan vadásztársaságok melyek egyik módszerrel sem éltek. Az eredmények százalékos megoszlását az **51. táblázat** szemlélteti.

A kibocsátóhelyeken az érintett megyékben dolgoztak csapdázásos gyérítési módszerrel, ahol kis ládacsapdát, nagy ládacsapdát vagy héjakosarat alkalmaztak. Megfigyelhető, hogy mindegyik megyében voltak olyan területek, ahol egyik típusal sem végeztek predátor gyérítést. A legmagasabb arányban Jász - Nagykun - Szolnok megyében figyelhető meg ez (52,5%) (**69. ábra**)

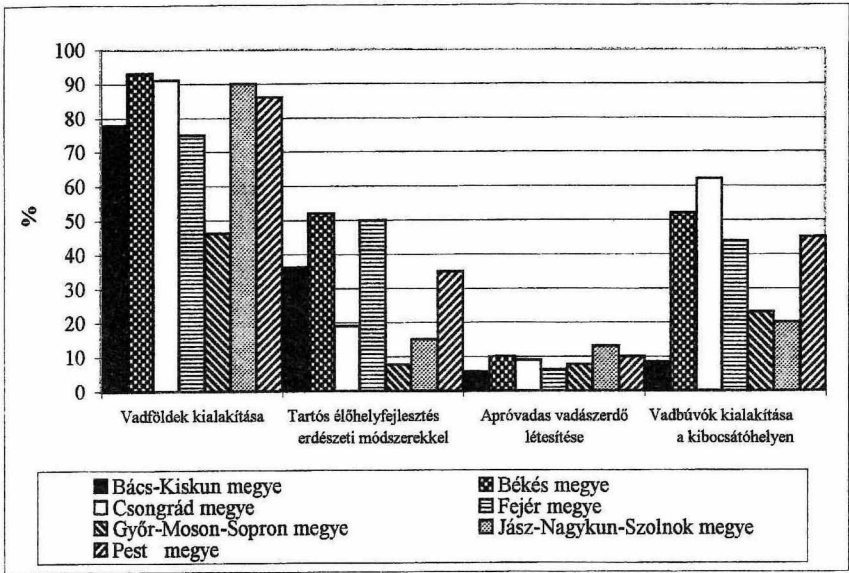
A dűvadapasztással kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy bármennyire is körültekintően végezzük, mindig magában rejti a gazdálkodó és a természetvédelmi hatóság közötti konfliktusok lehetőségét. Ez főként a ragadozó madarak elleni védekezés esetén

50. táblázat: Élőhelyfejlesztések

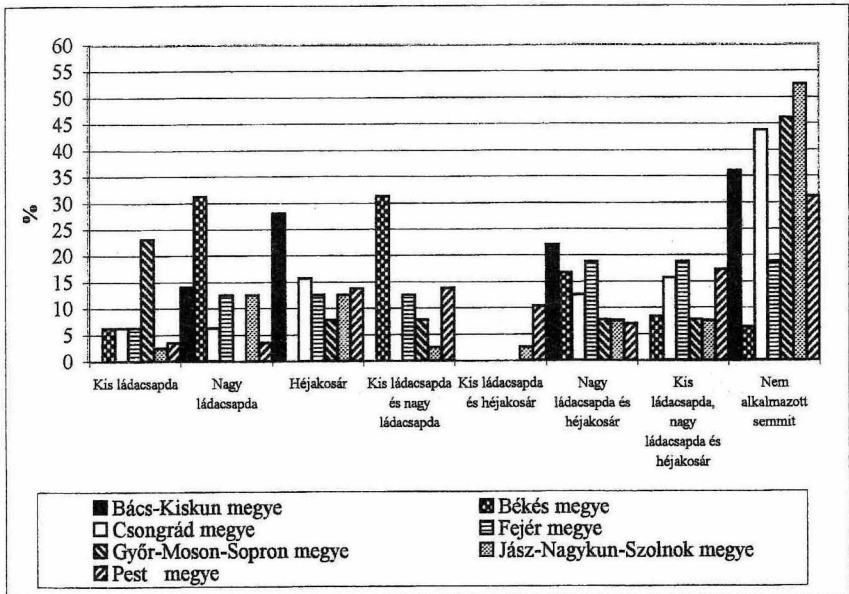
Élőhelyfejlesztések (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Vadföldek kialakítása	77,78	93,00	91,00	75,00	46,15	90,00	86,00
Tartós élőhelyfejlesztés erdészeti módszerekkel	36,11	52,00	19,00	50,00	7,69	15,00	35,00
Apróvadás vadászterdő létesítése	5,56	10,00	9,00	6,25	7,69	13,00	10,00
Vadbúvók kialakítása a kibocsátóhelyen	8,33	52,00	62,00	43,75	23,08	20,00	45,00

51. táblázat: A kibocsátás előtti dűvadapasztási módszerek

Mege / Vadászati mód (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Lőfegyver	44,40	52,08	37,50	81,00	30,77	27,50	48,28
Kotorékozás	0,00	2,08	0,00	0,00	0,00	17,50	0,00
Lőfegyver és kotorékozás	50,00	29,16	43,75	13,00	53,85	47,50	31,04
F1 tojás	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kotorékozás és F1 tojás	0,00	0,00	3,13	0,00	0,00	0,00	0,00
Lőfegyver és F1 tojás	0,00	8,33	3,13	5,60	0,00	0,00	13,79
Lőfegyver, kotorékozás, F1 tojás	0,00	8,33	12,50	0,00	15,38	0,00	0,00
Nem alkalmaznak semmit	5,60	0,00	0,00	0,00	0,00	7,50	6,90

68. ábra: A megvalósult élőhelyfejlesztések

69. ábra: Az alkalmazott csapdázási módszerek

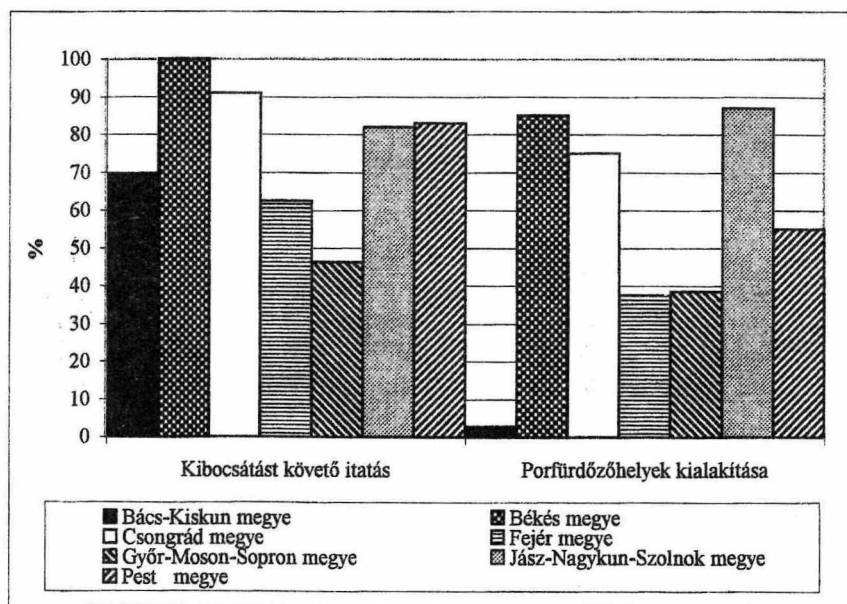
okozhat gondot. Ügyelni kell arra, hogy a fegyveres gyérítés során még csak véletlenül sem kerüljön gyéríthető ragadozó madár helyett egy ritka védett faj terítékre. Ezt másképp kiküszöbölni nem lehet, mint megfelelő körültekintéssel és biztos fajismerettel.

4.1.3. Vadgondozás

Az itatást és a porfürdőző helyek kialakítását felmérve megállapítható, hogy itatást minden megyében folytattak a fácánkibocsátás után. Békés megyében a társaságok 100%-a tette meg ezt, legkevesebben Győr-Moson-Sopron megyében (46%)

Porfürdőző helyek létesítésével is minden megyében foglalkoztak. Legkisebb mértékben ez Bács-Kiskun megyében történt meg, de ennek magyarázata lehet az, hogy e vidéken a homokos talaj jelenléte miatt a mesterséges porfürdőzők kialakításától el lehet tekinteni, hiszen az természetesen is jelen van. (70. ábra)

A kibocsátást követően a megyékben 31-92%-ban alkalmaztak a társaságok azonos típusú takarmányt, mint amilyet a fácáncsibék a középnevelés során kaptak. A nevelőben alkalmazott és a kibocsátást követő takarmányok összetételéről az 52. és 53. táblázat ad képet.

70. ábra: Itatás és porfürdőzőhelyek kialakítása

52. táblázat: A kibocsátóhelyen alkalmazott takarmányok típusai és megoszlásuk

Megye / Takarmánytípus (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Szemes takarmány	69,23	10,81	33,33	33,33	42,86	0,00	23,53
Szemes takarmány és ocsú	19,23	0,00	14,29	45,66	57,14	16,66	17,65
Ocsúfélék	3,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Táp és szemes takarmány	3,85	86,48	42,85	0,00	0,00	33,33	29,41
Táp, szemes takarmány és ocsú	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	33,33	11,76
Táp, szemes takarmány és zöld takarmány	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16,66	5,88
Szemes takarmány és zöld takarmány	3,85	0,00	0,00	12,33	0,00	0,00	5,88
Táp és ocsú	0,00	2,70	4,76	8,33	0,00	0,00	5,88
Takarmánykeverék	0,00	0,00	4,76	0,00	0,00	0,00	0,00

53. táblázat: A közpénevelés során alkalmazott takarmányok típusai és megoszlásuk

Megye / Takarmánytípus (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Táp	79,17	77,78	27,27	0,00	25,00	14,29	9,09
Szemes takarmány	0,00	0,00	0,00	0,00	12,50	0,00	0,00
Szemes takarmány és ocsú	0,00	0,00	0,00	0,00	12,50	14,19	9,09
Táp és szemes takarmány	16,67	19,44	27,27	33,33	25,00	71,43	63,64
Táp, szemes takarmány és ocsú	0,00	0,00	0,00	11,11	25,00	0,00	9,09
Táp, szemes takarmány és zöld takarmány	0,00	0,00	0,00	44,44	0,00	0,00	9,09
Táp és hulladék takarmány	4,17	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Táp és ocsú	0,00	2,78	18,18	11,11	0,00	0,00	0,00
Táp és dara	0,00	0,00	18,18	0,00	0,00	0,00	0,00
Triflikálé	0,00	0,00	9,09	0,00	0,00	0,00	0,00

4.1.4. A hasznosítás módja és mértéke

A vadászati módokat értékelve megállapítható, hogy a vizsgált megyékben közepes terítékű hajtóvadászattal, nagyterítékű hajtóvadászattal illetve bokrással hasznosították az állományt. Megfigyelhető, hogy a társaságok többsége több vadászati módot is alkalmazott. Az alkalmazott vadászati módok százalékos megoszlását és a vadászati módok kombinációit az **54. táblázat** mutatja.

Az alkalmanként elejtett fácánok minimum és maximum értékeit valamint a vadászati módokként ejtett átlagos példányszámot az **55-57. táblázat** szemlélteti.

A vadászatok gyakoriságát vizsgálva kitűnik, hogy az érintett megyékben a társaságok nagy része 1-10 alkalommal vadászta le területét. Az ennél többször vadászatot végzők aránya fokozatosan csökken a vadászatok számának növekedésével. 31 alkalomnál többször csupán három megye, Bács-Kiskun, Békés és Jász-Nagykun-Szolnok megye végzet vadászatot, de ezeknek százalékos arány elenyésző, 2-3% közötti. A **71. ábra** mutatja a pontos, minden megyére kiterjedő adatokat.

Mindehhez kapcsolódva vizsgáltuk a lelőtt mennyiséget a kibocsátott példányszám függvényében. A hasznosítás aránya 21-50%-os volt a legtöbb megyében. 51-60%-os hasznosítás szintén minden megyére jellemző, de értéke alig haladta meg a 15%-ot. Az ennél magasabb hasznosítás már nem figyelhető meg minden megyében. A konkrét adatokat és azok szemléltetését a **72. ábra** mutatja.

A hasznosítás mértékét megvizsgáltuk a vadászat során alkalmazott kutyák számának függvényében is. Az elemzés kimutatja, hogy hatékonyabbak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkeresés munkáját és csökkentve a meg nem talált zsákmány számát. (**73. ábra**)

Mindamellet, hogy elsődleges szempont a gazdaságosság, nem szabad megfeledezni arról, hogy a vadászat eszmei értékkel bír.

A kiértékelés során kapott eredményeket célszerű lenne az adatszolgáltatásban részt vett vadgazdálkodókhöz eljuttatni. Ezek birtokában le tudnának vonni bizonyos következtetéseket a saját területükre vonatkozóan, és ez útmutatóként szolgálhatna számukra, hogy mi az, amin változtatni kell. Ezzel is hozzájárulhatnánk gazdálkodásuk hatékonyabbá tételéhez.

54. táblázat: A fácán hasznosítási módjai

Megye / Vadászati mód (%)	Bács- Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr- Moson- Sopron megye	Jász- Nagykun- Szolnok megye	Pest megye
Közepes terítékű hajtóvadászati	83,32	13,00	13,00	40,00	31,00	10,00	34,00
Nagyterítékű hajtóvadászati	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,00	0,00
Bokrázás	5,56	42,00	45,00	0,00	23,00	41,00	17,00
Közepes terítékű és nagyterítékű hajtóvadászati	0,00	6,00	0,00	13,00	0,00	3,00	0,00
Közepes terítékű hajtóvadászati és bokrázás	11,12	29,00	42,00	27,00	23,00	23,00	31,00
Közepes terítékű hajtóvadászati, nagyterítékű hajtóvadászati és bokrázás	0,00	10,00	0,00	20,00	23,00	18,00	11,00
Nagy terítékű hajtóvadászati és bokrázás	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,00	7,00

55. táblázat: Közepesterítékű hajtóvadászat során elejtett példányok

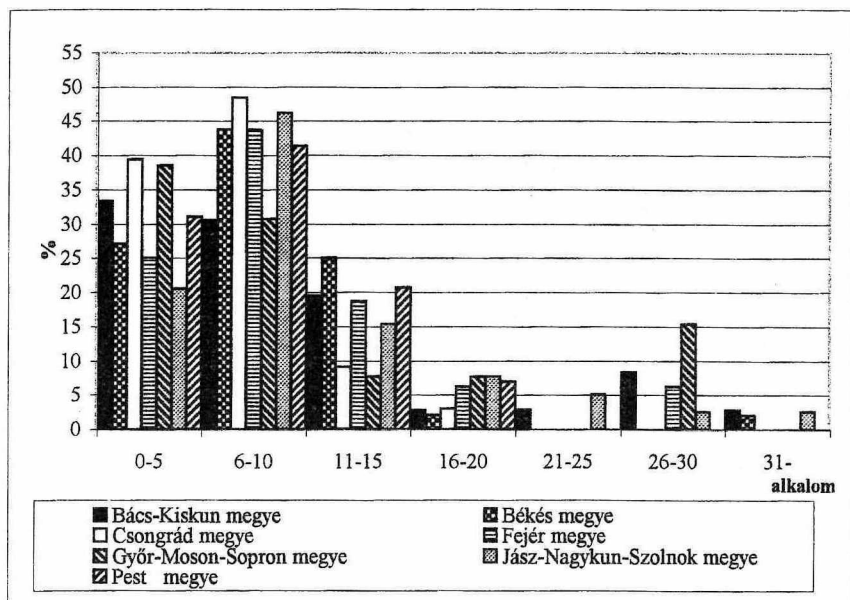
Közepesterítékű hajtóvadászat (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Átlagos példányszám	69	203	12	98	220	171	143
Minimum példányszám	12	25	18	30	30	50	947
Maximum példányszám	245	450	340	300	400	300	100

56. táblázat: Nagyterítékű hajtóvadászat során elejtett példányok

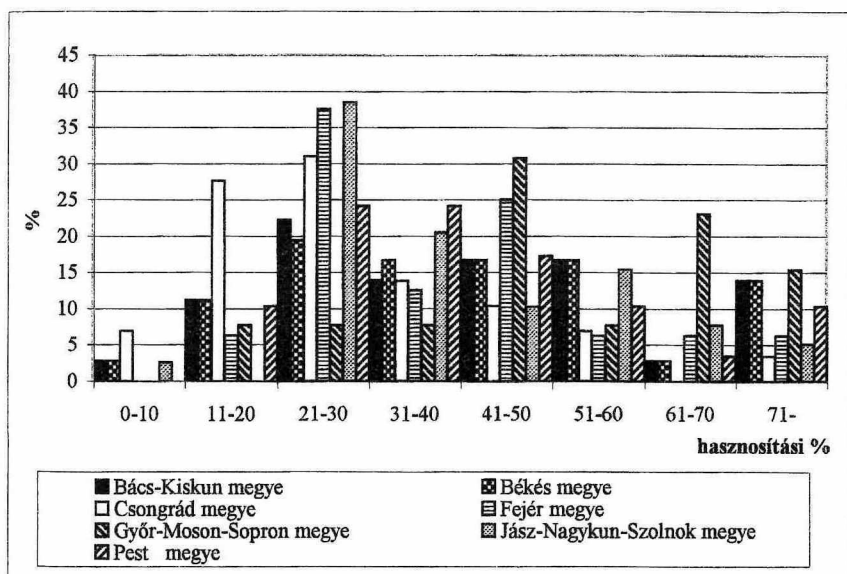
Nagyterítékű hajtóvadászat (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Átlagos példányszám	0	667	0	680	533	597	699
Minimum példányszám	0	400	0	550	500	370	550
Maximum példányszám	0	1000	0	1500	100	1200	947

57. táblázat: Bokrászás során elejtett példányok

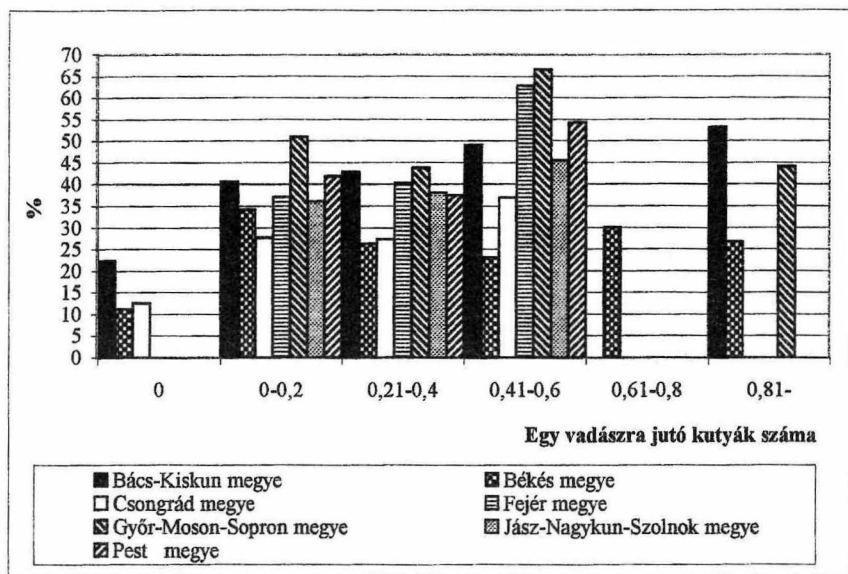
Bokrászás (%)	Bács-Kiskun megye	Békés megye	Csongrád megye	Fejér megye	Győr-Moson-Sopron megye	Jász-Nagykun-Szolnok megye	Pest megye
Átlagos példányszám	19	54	37	33	54	49	46
Minimum példányszám	9	1	11	15	4	18	7
Maximum példányszám	25	130	100	90	150	100	100

71. ábra: A vadászatok gyakorisága

72. ábra: A fácán hasznosításának mértéke

73. ábra: A fácán hasznosításának mértéke az egy vadászra jutó kutyák számának függvényében

6. KÖVETKEZTETÉSEK

A kibocsátott fácánok *származási helyét* elemezve látható, hogy a megyék közül legtöbbször *félintenzív valamint intenzív tenyésztésből* származó csibéket bocsátottak ki. *Félvadtenyésztési* eljárásból származó csibéket lényegesen kevesebb megyében és kisebb százalékban alkalmaztak. Ennek magyarázata lehet, hogy az extenzív eljárás során lényegesen kevesebb csibét nevelnek egyszerre, mint a félintenzív vagy intenzív nevelés során.

A *fácánkibocsátások időszaka* meglehetősen elhúzódik, ám szinte mindegyik megyében helyeztek ki csibéket – meglehetősen nagy százalékban – júniusban, júliusban és augusztusban is. Közvetlenül a vadászat előtt 5 megyében történt kibocsátás.

A kibocsátott fácán csibék *kor szerinti megoszlását* vizsgálva szembevetendő, hogy legtöbb megye, legnagyobb százalékban öt és nyolc hetes kora kötött bocsátotta ki a területére a csibéket.

A kibocsátott *fácán csibék mennyiségét* értékelve egyértelműen kitűnik, hogy a vadászterületek többségén 1000 példányt bocsátottak ki évente.

Az augusztusban és októberben kibocsátást végző megyékben fordult elő legnagyobb arányban *tároló volier alkalmazása*.

A kibocsátóhelyek területnagysága a legtöbb esetben nem haladta meg a 100 hektárt.

A kibocsátóhelyek *élőhely típusainak* elemzése során kivétel nélkül, minden megyében az erdő aránya volt a legmagasabb. A fácán szempontjából igen fontos csendesresek

aránya viszont elég alacsony. A szántók aránya nem éri el a 25%-ot, a vadföldek aránya nem haladja meg az 5 %-ot. A vadászterületek 62-75%-a létesített mesterséges vízlelőhelyeket.

Az *élőhelyfejlesztés során a legnagyobb* hangsúlyt minden megyében a vadföldek kialakítására helyezték. Tartós élőhely fejlesztést erdészeti módszerekkel minden megyében végeztek, viszont ennek mértéke meglehetősen eltérő volt (8-52%). Fácános vadászterdő létesítésére 6-13%-ban fordítottak gondot. A vadbúvók kialakításának aránya egyes megyékben meghaladta az 50%-os arányt, de volt olyan megye, ahol ez az érték alig érte el a 8%-ot.

Predátor kontrollt fegyveres gyérítéssel, F-1 szelektív szerrel preparált tojás alkalmazásával és kotorékozással végeztek. Három megyében – Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok és Pest – voltak olyan vadgazdálkodók is, amelyek egyik módszerrel sem éltek. A csapdázás során kis ládacsapdát, nagy ládacsapdát vagy héjakosarat alkalmaztak. Mindegyik megyében voltak olyan területek, ahol egyik típusal sem végeztek predátor gyérítést (pl. Jász-Nagykun-Szolnok megye – 52.5%).

Itatást minden megyében folytattak a fácánkibocsátás után. Békés megyében a területek 100%-a tette meg ezt, legkevesebben Győr-Moson-Sopron megyében (46%)

Porfűrdőző helyek létesítésével is minden megyében foglalkoztak. Legkisebb mértékben ez Bács-Kiskun megyében történt meg, de ennek magyarázata lehet az, hogy a vidéken a homokos talaj jelenléte miatt a porfűrdőzés lehetősége természetesen is adott.

A kibocsátást követően a megyékben 31-92%-ban alkalmaztak azonos típusú takarmányt, mint amelyet a fácáncsibék a középnevelés során kaptak. A kibocsátóhelyeken leginkább tápot és szemes takarmányt etettek, középnevelés során ezt gyakran zöldtakarmánnyal egészítették ki.

A *vadászati módokat* értékelve megállapítható, hogy kizárólag közepes terítékű hajtóvadászattal (32%), nagyterítékű hajtóvadászattal (1%) illetve bokrással (28%) hasznosították az állományt. A vadgazdálkodók többsége több vadászati módot is alkalmazott (39%). Az alkalmanként minimum 12 pld-t, maximum 947 pld-t ejtettek el egy-egy vadászat során.

A *vadászatok gyakoriságát* vizsgálva kitűnik, hogy vadgazdálkodók nagy része 1-10 alkalommal vadászta le területét.

A *hasznosítás aránya* 21-50%-os volt a legtöbb megyében. Hatékonyabbak voltak azok a vadászatok, ahol több kutya is részt vett, elősegítve ezzel az utánkeresés munkáját és csökkentve a meg nem talált zsákmány számát.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnénk megköszönni a megyei vadászati felügyelőknek, Budai Tamásnak Győr-Moson-Sopron megyéből, Garami Ákosnak Bács-Kiskun megyéből, Major Tibornak Jász-Nagykun-Szolnok megyéből, Pető Zoltánnak Pest megyéből, Soós Zoltánnak Csongrád megyéből, Valler Attilának Békés megyéből és Weidinger Istvánnak Fejér megyéből az adatgyűjtés során nyújtott segítségüket és László Richárdnak munkatársunknak az adatfeldolgozást!

IRODALOMJEGYZÉK

- DIEZEL ÉS MIKA, K. (1899): Az apróvad vadászata. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R. Társulat kiadása, Budapest, 722 pp.
- FARAGÓ, S. (1997): Élőhelyfejlesztés az apróvad-gazdálkodásban. *A fenntartható apróvad-gazdálkodás környezeti alapjai*. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 356 pp.
- FARAGÓ, S. (Szerk.)(1999): Az apróvad-gazdálkodás stratégiai terve Magyarországon. *Vadászévkönyv 2000*: 112-146.
- KOLICS, L. (2002): A fácán utónevelésének magyarországi gyakorlata. *Szakedolgozat*. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Sopron, Vadgazdálkodási Intézet
- KÖLÜS, G. (1979): Vadföldgazdálkodás és vadtakarmányozás. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. 152 pp.
- KÖLÜS, G. (1986): Vadgondozás, élőhely-gazdálkodás. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. 126 pp.
- KÓHALMY, T. (1995): Erdői élőhelyfejlesztés. *Egyetemi Jegyzet*. Erdészeti és Faipari Egyetem, Erdőmérnöki Kar, Vadgazda Mérnöki Szak, Sopron. 98 pp.
- NAGY, E. (1971): A fácán és a fogoly intenzív tenyésztése. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 230 pp.
- NAGY, E. (1984): A fácán és vadászata. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. 198 pp.
- NAGY, E. (1993): Fácántenyésztésünk és gazdálkodásunk időszerű kérdései. *Nimród* 60. (11): 30-30.
- NEDICI, GY. (1915-1916): A kisvad tenyésztése. *Vadász-Lap* 36-37.
- REICHNER, Á. (1903): A vadtenyésztésről. *Vadász-Lap* 24 (aug.): 299-300.
- SZEDERJEL, Á. ÉS STUDINKA, L. (1957): Nyúl, fogoly, fácán. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest. 310 pp.
- TÓTH, S. (szerk. 1983): Fácántenyésztés 1973-1983. Kézirat, MÉM Budapest, 29 pp.